

Fəridə Hicran

QARABAĞDA TALAN VAR

Bakı – Gənclik – 1992
Bakı – Gənclik

Tərcümə edəni
İmran Seyidov.

Redaktorları:
Nəriman Həsənzadə,
Məsudə Əvəz qızı,
Rəna Paşabəyova.

Fəridə Hicran
Qarabağda talan var. B.; Gənclik, 1992 – 160 səh.

“Qarabağda talan var” kitabı Azərbaycanda 1987-ci ildən bu günə qədər erməni millətçilərinin istər açıq, istər gizli apardıqları milli soyqırımı siyasətindən bəhs edir. Əsərdə erməni vəhşilərinin dinc Qarabağ əhalisinə tutduqları divan, etdikləri talan sənədli faktlarla verilib.

F 4702060204
M 653(07) – 92
ISBN 5 – 8020 – 1038 – x

Gənclik, 1992.

ÖN SÖZ

FƏRİDƏ HİCRANIN HİCRAN NALƏSİ

Qarabağ faciəsinin şahidi və iştirakçısı olan qeyrətli Azərbaycan qızı Fəridə Hicranı (ədəbiyyat institutunun aspirantıdır) mən ilk dəfə Yazıçılar Birliyində gördüm. Xocalı hadisəsindən bircə gün keçmişdi. Fəridə Hicran bir dəstə ağdamlı qadın və qızlarımızla bərabər Bakıya pənah gətirmişdi. Onlar ziyalılardan, alimlərdən kömək, imdad istəməyə gəlmişdilər.

Fəridə çox həyəcanlı idi...

O, yazıçılardan bir-bir cavab tələb edirdi. Qarabağ əldən gedir, erməni vəhşiləri kəndi-kənd, şəhəri-şəhər dalınca talan edir, millətimizi qırır, çapıb talayırlar, niyə susmusunuz deyirdi...

Fəridə ağlamırdı. Amma erməni vəhşilərinin qeyrətsizliyi nəticəsində təhqir olunmuş, uşaqlarımızın, qızlarımızın, gəlinlərimizin tapdanan ləyaqətini elə fəryadla danışırdı ki, hamımızın ürəyi yara kimi qövr edirdi.

Fəridə Hicranın “Qarabağda talan var” yazısı mənim də ürəyimə talan saldı...

Müəllifi bu qanlı hekayətdəki fəryadından tanıdım. Yanılmamışdım, Yazıçılar Birliyində gördüyüm qızımız idi.

Mən onun yazdığı bu sənədli kitabda gözüylə odlar, alovlar görmüş bir azərbaycanlı qızının iztirablarını oxudum. Bu elə bir tarixi salnamə, elə bir ittihamnamə, elə bir sənəddir ki, heç bir cani öz cinayətini, zaman qarşısında, tarix qarşısında gizlədə bilməyəcəkdir.

Fəridə çox gözəl yazır ki, kaş uşaqlarımız, böyüklerimiz canavarlara rast gələydi, nəinki erməni vəhşilərinə.

Birbaşə oxuya bilmədiyim bu nalə, göz yaşu ilə islanmış şəkillər, bədbəxt ana laylasıdımı, gözləri ilə odlar, alovlar görmüş azərbaycanlı qızının harayı, hıçqırığıdır?

Yoxsa, heç bir millətin tarixində görünməmiş faciəli yasmı və ya üsyanıdır?

Nəhayət, hansısa bir qəddarın çıxardığı ədalətsiz, sənədli hökmdürmü?

Kitabda dünyanın gözü qarşısında erməni-rus hərbi birləşmələrinin bir-birinin ardınca kəndləri, şəhərləri zəbt edib yandırması, əsirlərə divan tutub, vəhşicəsinə öldürməsi, ölü cəsədlərinin başına min bir oyun açması, faktlar əsasında sənədləşdirilmişdir. Cəmiyyət qanunları deyil, cəngəllik qanunları əsasında yerinə yetirilən bu sənədli faciə qədim, zəngin tarixə və yüksək mədəniyyətə malik olan sivilizasiyalı bir xalqın həyatında aqlın, şüurun dərk ed

bilmədiyi belə bir fəlakətlə başlanmışdır ki, onu nə qan, nə su yuyub izini itirə bilər.

Əsərdə beynəlxalq insan hüquqlarını təhrif və təhqir edən orta əsr vəhşiliyinin tətbiqi aydın təsvir olunmuşdur. Uzun illərdən bəri gizli müharibəyə hazırlaşan azərbaycanlılarla birlikdə Azərbaycan torpağında məskunlaşan, özlərini dost kimi göstərən, daxilən düşmən olan ermənilər 1918-1920-ci illərdə və 1991-1992-ci illərdə Azərbaycan xalqının qənimini, qanıqəni olduqlarını bir daha sübuta yetirdilər.

1920-ci ildə Şamaxı qırğını, 1991-92-ci illərdə Malıbəyli, Xocalı qırğınları başımıza açılan erməni fəlakətinin dəhşətli davamı oldu. Bu illər ərzində rəhbər olan siyasi xadimlər, əzilən və qırılan xalq qarşısında, bu xalqın qanlı tarixi qarşısında cavabdehdir.

Onları mən indidən müttəhim kürsüsündə, Fəridə Hicranı isə şahid gözümdə görürəm. İttihamçı icraçılar isə ya dünyaya təzəcə göz açmış yeni nəsil, ya da dünyaya bu gündən sonra gələn oğullar, qızlar olacaqdır.

Hələlik isə bu işi AXC-nin fədakar nümayəndələri yerinə yetirməklə məşğuldurlar.

Xalqın səsi haqqın səsidir, bu həqiqəti biz dedik, siz tətbiq edəcəksiniz, ey yeni nəsil! Ermənilərin Azərbaycan millətinə vurduğu bu yaraları, tarixə düşən bu cinayəti, riyakarlığı heç kim unutmasın!

Qan yaddaşımızı unutmamalıyıq...

Şəhidlərin günahsız qanlarını yerdə qoymamalıyıq.

Fəridə Hicranın bu naləsini nəsil-nəsil gələcəyimizə çatdırmalıyıq...

H.HƏSƏNZADƏ

ПЛАЧ О РАЗЛУКЕ ФАРИДЫ ХИДЖРАН

Мужественную дочь азербайджанского народа, участницу и очевидца Карабахской трагедии Фариду Хиджран (аспирантку института литературы) я впервые увидел в Союзе писателей. После Ходжалинской трагедии прошел всего один день. Фариды с группой женщин и девушек из Карабаха приехала в Баку, к нашим ученым с просьбой о помощи, сочувствии и поддержке. Фариды была очень взволнована, требовала ответа у каждого писателя: «Карабах уходит из рук, армянские головорезы, сметая все на своем пути, захватывают и грабят села, города, уничтожают население. Почему же вы молчите?» — спрашивала она.

Фариды не плакала, но полные ужаса рассказы ее о зверствах армян, о растоптанной чести наших детей, девушек, невест остались в наших сердцах ноющей раной.

Книга Фариды Хиджран «Карабах, боль моя» опустошила мое сердце. Автора я узнал по стениям, раздающимся в этом кровавом рассказе. Я не заблуждался, это была девушка, которую я видел в Союзе писателей.

В написанной ею документальной книге я прочел о страданиях азербайджанской женщины, видевшей огонь и пожарища. Это такая историческая летопись, такой приговор, от которого ни один преступник не уйдет, не спрячет перед лицом истории, перед лицом времени свои преступления. Фариды желает, чтобы лучшие наши дети и взрослые повстречали бы на своем пути волков, чем армянских головорезов.

Не колыбельной ли несчастных матерей, не криком души ли азербайджанской девушки, выдавшей все ужасы этой войны, являются слова, которые невозможно прочесть без содрогания. Может это невиданная в истории ни одного народа трагедия или восстание? Или, наконец, беспристрастная документальная воля какого-то безжалостного человека? В книге перед лицом общественности в документальной форме описывается, как армяно-русские военные формирования один за другим захватывали и жгли сёла, города, издевались над пленными и убивали их, глумились над телами умерших.

Этот акт был совершен не по законам общества, трагедия началась в катастрофы, не вмещающейся в человеческое сознание. Эти следы не смываются ни кровью, ни водой.

В произведении описываются извращения и оскорбления общечеловеческих прав. Населяя одну территорию с азербайджанцами, показывая себя друзьями, а в душе являясь врагами азербайджанского народа, армяне на протяжении многих лет готовились к войне против него.

Они доказали свою сущность тиранов и кровопийц в 1918—1920 гг. и 1991—1992 гг. Трагедия Малыбейли и Ходжалы 1991—1992-х годов явилась логическим продолжением шемахинского кровопролития 1920 года.

Политические деятели несут ответственность за содеянное в эти кровавые годы. Я уже сейчас вижу их на скамье подсудимых, а Фариду Хиджран в качестве обвинителя.

Обвинителями системы, породившей эту трагедию и исполнителями воли народа будут вновь зарождающиеся поколения. В настоящее время в авангарде этой борьбы идут бойцы Народного Фронта Азербайджана.

Голос народа, голос истины, и эту истину подтвердят последующие поколения. Никто не должен забывать раны, нанесенные армянскими фашистами азербайджанскому народу, которые вошли навсегда кровавыми страницами в летопись азербайджанского народа.

Не за горами час расплаты, за безвинные жертвы Карабахской трагедии. Этот крик души Фариды Хиджран должен стать достоянием будущих поколений.

Н. ГАСАНЗАДЕ.

PROLOQ

Aç!.. Aç bu vərəqləri, burada minlərlə günahsız insanların acı taleyindən sətirlər var!..

Aç, səhifələ bu kitabı, onların arasında müqəddəs, məsum körpələrin üstünə tuşlanan düşmən güllələrinin izi var!..

Aç, oxu, bu qanlı misraları! Burda ata-ana dağı ilə yanan bala, bacı, qardaş həsrəti ilə döyünən ürəklərin iniltisi var!..

Kəsilmiş körpə başları, soyulmuş insan cəsədləri haqqında oxuyandan sonra bir daha yəqin edəcəksiniz ki, adamların arasında vəhşilərdən dəhşətli yırtıcılar varmış...

Çayın kənarında iki körpə insan balasını görən vəhşi canavar onlara toxunmamış, öz yuvalarına aparıb, balaları ilə birgə böyütməyə səy göstərmişdir. “Amala və Kamala” hadisəsi kimi bütün dünyada məşhur olan bu hadisəni görəsən erməni vəhşiləri oxumamışdı?

Vəhşiliyin həddi-hüdudu olmamış. İlahi?!

Vəhşilərdən qəddar olan bir varlığa nə ad vermək olar, Yarəb? Qırx günlük, iki aylıq, dörd, beş, altı, yeddi, səkkiz, doqquz, on yaşlı bu körpələrin günahı nəymiş, Pərvərdigar? Bəs sən niyə susursan, ay Allah? Yoxsa bizim dörd il susduğumuza qəzəbin tutub?

O vaxtlar... O vaxtlar...

1987-ci il dekabrın axırlarında Şuşada sərnəşin daşıyan atam (İsrafilov Talib Teymur oğlu) həyəcanla gəldi ki, bir möcüzə görmüşəm... “Hər gün səhər-səhər 6-7 radələrində milis gözətçiləri elektrik dayaqlarına qalxıb, ağ bayraqlar açır. Nə vaxtsa o ağ bayraqlar dayaqlara bir də bağlanır...”

Yazıq ata, elə mühəddə yaşamısan ki, beynəlmiləl sözü o sadə qəlbinə elə hakim kəsilib ki, hardan bilərdin ki, bu bayraqlar nə möcüzə, nə də şeytan əməlidir, alçaq erməni cəlladlarının tutacaqları qanlı və dəhşətli bir faciənin ilk siqnallarıdır.

O günlər... O günlər...

Təxminən 1988-ci ilin yanvar, fevral ayları... Bu faciənin ilk kədərinə, həyəcanını o aylarda duyanlar çox oldu. Ancaq qonaqpərvər xalqımızın böyük bir hissəsi alçaq erməni təcavüzkarlarının dolaşığı, ikiüzlü siyasi oyunlarından hələ də baş açmırdı.

1988-ci il fevral ayının 12-də Əsgəran rayonunun mərkəzində erməni millətçilərinin ilk açıq nümayişi oldu. Qatı erməni daşnaklarından biri olan Vaçaqan Qriqoryan öz çıxışında açıq-aydın şəkildə dedi ki, “artıq yetmiş ildə can atdığımız işlərin həyata keçiriləcəyi vaxt gəlib çatmışdır. Bu gün mitinqimizi açıq keçiririk. Heç kimdən, heç nədən çəkinmədən... Daha bəsdə gizli yığıncaqlar!”

Mitinqdə iştirak edən, daha doğrusu, dəvət olunan o vaxt Xocalı kənd 8 illik məktəbinin müəllimi Cavanşir Hüseyn oğlu Əliyev, Xocalı kənd sovetinin sədri Elman Məmmədov, Xocalı kənd 8 illik məktəbinin dil-ədəbiyyat müəllimi Allahyar Allahverdi oğlu Quliyev, Əsgəran rayonunun DİŞ-in əməkdaşı Tahir Köçəri oğlu Vəliyev, Azərbaycan KPMK-nin katibi Konovalov, inzibati orqanlar şöbəsinin müdiri Əsədov və bir neçə başqaları elə o mitinqdəcə təhqir olunaraq geri qayıtdılar. Bu həyəcanlı xəbər Azərbaycan KP MK katibliyinə verildi və bir neçə gündən sonra o vaxt MK-nın katibi işləyən Telman Orucov ora gəlib, Xankəndi şəhər sovetinin sədri Zaven Movsesyanı və Əsgəran rayonunun birinci katibi Vaçaqan Qriqoryanı bu hadisə ilə əlaqədar Xocalıya dəvət etdi. Hadisələrin gedişi barədə söhbət başlayan kimi Qriqoryan “Ara bu bir zarafatıdı” deyib gülümsədi, Telman Orucovla əl-ələ verib, gülə-gülə ayrıldılar. Kənardan baxan camaatımıza isə bu hadisə “erməni dəcəllərinin şiltaqlığı” kimi çatdırıldı.

Amma bununla yanaşı ara-sıra ağıllı, uzaqqörən siyasətçil gənclərin də bu hadisələrə daha ciddi münasibəti qəzet və jurnallarda dərc edilir və bütün bunlar adi hadisə deyil, dərin və dəhşətli bir təcavüzün başlanğıcı kimi qiymətləndirilməsi tələb olunurdu. Elə “Xalq cəbhəsi” adı altında inkişaf edən qeyrətli oğullar da o vaxtdan bir-birini tapıb birləşməyə başladı.

Hakimiyyətə gəldiyi gündən Rus imperiyasının buyruq qullarından biri olan “yuxulu” Kamran Bağırov və onun ətrafındakı əyanlar isə ancaq Moskvanın sözünü gözləyirdilər. Ermənilərsə, bir an, bir dəqiqə belə boş vaxt keçirmir, vərəqələr yayır, gizli imzalar toplayır, hərbi sursatlar alır, bir sözlə, öz işlərini görürdülər. Onların gördüyü bu gizli siyasi oyunlardan danışmaq belə rəhbərliyimiz tərəfindən bizə cinayət hesab olunurdu. Elə həmin vaxtlar Ermənistanda yaşayan türkdilli xalqlar min bir vəhşiliklə ermənilər tərəfindən qovulub Azərbaycana axışırdı. Yanvarın 16-da qaçqınlar respublika mərkəzində mitinq də keçirdilər. Ancaq bu gərginlik də respublika rəhbərliyini ayıltmadı.

Nəhayət, 1988-ci il fevral ayının 21-də səbr kasası dolan Ağdam rayonu gəncləri torpağımıza göz dikib, milli qeyrətimizə toxunan erməni şərəfsizliyinə qarşı etiraz mitinqi təşkil etdilər və səhəri günü Əsgəran rayonuna ciddi yürüş başlandı. Fevral ayının 22-də səhər saat 9⁰⁰-da atılan bu ilk addımlar bəlkə də Qarabağın acı taleyini birdəfəlik həll edə bilərdi...

Amma yenə də manqurt beyinli rəhbərliyimiz Mərkəzi Komitədə də öz işini görmüşdü... Həmin gün iki qurban verildisə də, bu yürüş yarımçıq qaldı... Gənclərimizi 366-cı polk qarşıladı... Ağdam gəncləri Əli və Bəxtiyar doğma torpaqlarının, milli qeyrətlərinin yolunda sinələrini güllə önünə verən ilk qurbanlar oldular.

Yenidən mavi ekranlarda, qəzet və jurnallarda qardaşıqdan, beynəlmiləl dostluqdan dəm vuran möizələr silsiləsi başlandı.

Ermənilər isə deyirdilər ki, siz saydıqlarınızı sayın, görün fələkdən qəddar olan erməni vəhşiləri nə sayır...

Çox çəkmədi, alçaq siyasətini min bir oyunla həyata keçirən erməni quldurları fevral ayının 28-də Sumqayıtda yeni bir oyun da oynadılar... Bir neçə erməni dıqası və bir neçə erməni haxciyini öldürüb bu böhtanı da Azərbaycan xalqının üstünə atdılar!

1988-ci il martın əvvəlində məkrli mərkəz növbəti tədbirini təxirə salmadan işini gördü – mürgüləyən Bağirovu stolundan durğuzub, yerində sadələvh, vətəndən bixəbər, öz ana dilini bilməyən Vəzirovu əyləşdirdi. Bu dilbilməz rəhbərin zəifliyini görən erməni millətçiləri fəallaşmağa başladılar... Xankənddəki Azərbaycanlı evləri yandırıldıqca, Xocalıya, Xocavəndə, Kərkicahana basqınlar olduqca professor Yaşar Qarayevin dili ilə desək, 90-cı ilə 50-ci illərin komsomol fəali kimi gələn respublika rəhbəri Vəzirov deyirdi ki, təcili olaraq hərə öz erməni kirkəsini tapıb, danışıqlar aparsın, münasibətləri bərpa eləsin...

1990-cı il yanvarın 20-də Moskvadakı erməni millətçilərinin göstərişi ilə “şanlı sovet ordusunun” milli qırğın siyasəti də müvəffəqiyyətlə baş tutdu.

Burada Ayaz Niyazoviçin bəxti gətirdi və eyni zamanda ermənilərin də. Belə bir “yaraşlıqlı” oğlan Koroğlu, Şah İsmayıl, Nəsimi nəslinin başına hakimiyyətə gəldi. Bir-bir kəndlərimiz boşaldıldı, qırğınlar davam etdi...

İnsan taleyinə biganə yanaşan rəhbərliyə bu gediş, hadisələrin belə gərginliyi qətiyyətlə çatmırdı. Bu hadisələri dərk edən, dözə bilməyən düşüncəli başlara – Ə.Elçibəylərə, T.Qasımovlara, T.Qarayevlərə, R.Sabirlərə, İ.Həmidovlara, İ.Qənbərovlara, E.Məmmədovlara təqiblər, sui-qəsdlər başlandı. Aydın Məmmədovlar, Dilarə Əliyevlər, Tofiq İsmayılovlar, Zülfü Hacıyevlər, İ.Qayıbovlar, Eldar Bağirovlar, Əjdər Xanbabayevlər, Alı Mustafayevlər və onlarla belələri bir-bir aradan götürüldü. İttifaqda gedən parçalanma, dağılma prosesini qabaqcadan görməyən kütbəyin başbilonlərimiz bir-birinin ardınca bu cür səhvlərə təkrarən yol verdikcə erməni millətçiləri də addım-addım irəliləməyə başladılar...

Kəndlər viran qaldı...

Kərkicahanın faciəsini bir yanıqlı, nisgilli torpaq, bir də orda dörd ildən bəri vuruşan, mübarizə aparan, bu yolda qurban gedən və ya yarımcan geri qayıdan oğullar özü bildi.

Məşəlinin faciəsini orda yanıb külə dönənlərin qohum-əqrəbasından başqa heç kim bilmədi... Xocavənd də elə o cür...

ПРОЛОГ

Открой эту книгу, перелистай ее страницы, прочти кровоточащие строки о горькой судьбе тысяч невинных людей!..

Открой, перелистай эту книгу, прочти о выстрелах, вражеских выстрелах, сразивших невинных, непорочных младенцев!..

Открой книгу и прочти ее правдивые строки! Они донесут до тебя сердечную боль родителей по их погибшим детям, тоску по навсегда утраченным сестрам и братьям!..

Прочитав об отрубленных головах младенцев, о содранных с живого человеческого тела кожах, вы еще раз убедитесь в том, что среди людей встречаются хищники покровожаднее зверей!..

Дикая волчица, найдя на берегу реки двух младенцев, не загрызла их, а унесла в свое логово и вскормила их своим молоком вместе со своими волчатами. Неужели армянские изверги не читали об этой известной во всем мире истории в книге «Амала и Камала»?

О Боже! Оказывается, нет предела человеческой жестокости!

Как может быть названа человеческая жестокость, превосходящая жестокость хищников? Ответ мне, о Боже, в чем заключается вина младенцев, возраст которых исчисляется всего сорока днями, двумя месяцами, четырьмя, пятью, шестью, семью, девятью, десятью годами? Почему же ты молчишь, милосердный Боже? Или, ты гневаешься на нас за наше бессмысленное и преступное четырехлетнее молчание?

О это упущенное... так глупо упущенное время!..

В последние дни декабря 1987 года мой отец, Исрафилов Талыб Теймур оглу, возивший пассажиров в Шушу, вернулся домой крайне взволнованный и сообщил нам, что ему привиделось странное видение: «Ежедневно между шестью и семью часами утра члены милицейского дозора поднимаются на опоры электропередачи, и снимают с них белые флаги. По истечении определенного времени эти белые флаги вновь возвращаются ими на прежнее место...»

О бедный, наивный отец. Откуда ему и его детям, воспитанным в духе неподдельного интернационализма, было знать, что эта «игра» с флагами не была ни наваждением, ни проделкой нечистых сил. Это были лишь первые сигналы готовящейся коварными армянскими палачами будущей кровавой трагедии.

О те дни... те упущенные дни...

Это было примерно в январе или феврале 1988 года... В те месяцы лишь немногие предчувствовали приближение трагедии. Однако большая

часть нашего добросердечного и гостеприимного народа не разбиралась в путаных, двуличных и предательских политических играх армянских агрессоров.

12 февраля 1988 года в центре Аскеранского района состоялась первая открытая демонстрация армянских националистов. Один из махровых армянских националистов по имени Вачаган Григорян в своем выступлении прямо заявил, что настало уже время претворить в жизнь семидесятилетние чаяния армян. «Сегодня, — сказал он, — мы открыто проводим свой митинг. Мы никого и ничего не боимся... Хватит проводить тайные сборища...»

Приглашенные на митинг, директор ходжалинской восьмилетней сельской школы Алиев Джаванишир Гусейн оглы, тогдашний председатель ходжалинского сельского совета Мамедов Эльман, учитель родного языка и литературы ходжалинской восьмилетней сельской школы Гулиев Аллахяр Аллахверди оглы, сотрудник отделения министерства внутренних дел Аскеранского района Велиев Тахир Кечари оглы и несколько других азербайджанцев были подвергнуты на этом сборище оскорблениям и покинули его. Об этом событии возмущенные азербайджанцы поставили в известность секретариат ЦК КП Азербайджана. Через несколько дней в Ходжалы прибыл работавший в то время в должности секретаря ЦК Тельман Оруджев и пригласил к себе для дачи пояснений о случившемся председателя городского совета Ханкенди (тогда Степанакерта) Завена Мовсесяна и первого секретаря Аскеранского района Вачагана Григоряна. В самом начале беседы Григорян сказал с улыбкой: «Поверь, это была шутка». После этого они с Тельманом Оруджевем обменялись рукопожатием и посмеиваясь расстались. Населению же, внимательно следившему за ходом «переговоров», было сказано, что случившееся было лишь проделкой армянских шутников...

Однако в газетах и журналах приведенный эпизод расценивался иначе. В них стали появляться публикации политически дальновидных молодых авторов, заявлявших, что случившееся вовсе не было случайным и незначительным событием. Они квалифицировали его как опасное и настораживающее агрессивное поползновение. С того самого времени трезво мыслящие и бдительные люди республики стали объединяться в Народный Фронт.

А пришедший к власти один из ревностных прислужников России, обычно находящийся в полусонном состоянии Камран Багиров и его «элитное» окружение прислушивались только к московским указаниям.

В то же время армяне не теряли ни одной минуты. Они печатали и распространяли провокационные листовки, тайно собирали подписи под лживыми обращениями, приобретали военное снаряжение, одним словом, были заняты своим обычным грязным делом. Говорить и писать об этих тайных приготовлениях и грязной политической игре наше руководство категорически запрещало, расценивая это как преступление и проявление национализма.

Как раз в это время армяне начали с невиданной жестокостью массово изгонять проживающее издавна в Армении тюркоязычное население, которое стало стекаться в Азербайджан. 16-го января беженцами был организован митинг в центре столицы республики. Однако ни само преступление армян, ни это тревожное событие не пробудило республиканское руководство, пребывавшее в глубоком летаргическом сне.

Наконец, 21 февраля 1988 года пришел конец терпению жителей Агдамского района. Возмущенная молодежь организовала митинг протеста против преступного поведения армян, зарящихся на нашу территорию, покушающихся на наше достоинство. На следующий же день был организован поход в Аскеранский район. Эти первые серьезные шаги, предпринятые 22-го февраля в девять часов утра, возможно, могли бы раз и навсегда по справедливости решить трагическую участь Карабаха...

Однако тупоголовые представители республиканского руководства вновь совершили в Центральном Комитете свое черное дело... В тот день пали первые жертвы будущей трагедии, поход был остановлен на полпути... Их встретил 366-й полк... Молодые агдамцы Али и Бахтияр, подставившие во имя защиты родной земли и национального достоинства народа свои груди под вражеские пули, и были теми первыми жертвами.

Снова на голубом экране, на страницах газет и журналов запестрели плащавые проповеди о братстве, об интернациональной дружбе советских народов.

Армянские националисты же считали, что следует умело воспользоваться тем, что азербайджанцы по своей наивности пребывают в роковом для них заблуждении. Сотворенные богом жестокими и безжалостными, они тем временем продолжали готовиться к своему черному делу...

Спустя некоторое время армяне, не брезгуя самыми подлыми средствами, организовали очередную «игру» в Сумгаите... Прикончив руками своих подставных лиц — несколько армянских недорослей и случайных девиц, — они обвинили в этом азербайджанцев...

В начале марта 1988 года коварный центр совершил новый предательский акт: он выкинул из секретарского кресла вечно дремлющего Багирова и посадил туда наивного, почти незнакомого со своей родиной, не знающего даже родного языка Везирова. Убедившись в беспомощности этого руководителя, армянские националисты еще более активизировались... В то время как в Ханкенди дома азербайджанцев поджигались армянами, совершались разбойные нападения на Ходжалы, Ходжавенд, Керкиджыхан, руководитель республики Везиров призывал азербайджанское население срочно находить среди армян своих «кумов», вступить с ними в контакты, восстанавливать с ними прежние дружеские отношения...

20 января 1990 года по наущению московского армянского лобби президентом страны М. Горбачевым было дано указание учинить в Баку кровавую расправу над его мирными, жителями.

Следует отметить, что тут повезло как Аязу Ниязовичу Муталибову, так и армянам. К власти пришел милостивый и импозантный мужчина. По одному предавались огню армянами наши села, население их безжалостно и систематически истреблялось...

Руководство республики не интересовалось судьбой своего народа и трагичность подобного положения, по всей видимости, абсолютно его не трогало. Люди, понимавшие смысл этих кровавых событий и глубоко их переживавшие, такие как Тофик Исмаилов, Исмет Гаубов, Айдын Мамедов, Диляра Алиева, Эльдар Багиров, Вели Мамедов, Алы Мустафаев, Аждар Ханбабаев и десятки подобных им постепенно выбывались из строя.

Трагедию Керкиджыхана узнали лишь его обгоревшая израненная земля и парни, более четырех лет воевавшие на ней, павшие жертвами или вернувшиеся с нее полуживыми.

Трагедию Мешали помимо родственников тех, кто сгорел в этом селе, превратившись в пепел, никто так и не узнал... Ходжавенд тоже оказался в точно таком же положении.

ƏFSANƏYƏ BƏNZƏR HƏQİQƏTLƏR...

1992-ci il fevralın 10-da Malıbəyli və Quşçular faciəsi baş verdi. Bu faciənin də əsas məğzi gizlədildi. Hay-küy salan Malıbəyli camaatı susduruldu. Nakam Elşadın nisgili ürəyində, cəsədi isə ermənilərin əlində qaldı. Balasını yaralı qoyub gəlmək istəməyən ata oğluna güllə açdı. Başqa faciələri görməyən tanrı, bu dəhşəti gördü, çaxmax çəkilmədi. Elşad özü öldü... Havalanan ata əlində iki patron

tanıdığı, tanımadığı adamlara and içməyə başladı... Elşad özü öldü, onu mən vurmadım... dedi.

Yazıq Barat dayı hardan biləydi ki, onun iyirmi yaşlı yaralı oğlu Elşada: - Qurban olum, Elşad, səni atımmı? – sualını bir Allah, bir özü, bir də yaralı Malibəyli camaatı eşidib. Vəssalam.

Məşədə yaralı qardaşının yanında qalan Xassənin də faciəsini açıb ağartmadılar.

Hələ ürəyində ana nisgini gəzdirən Şahları demirəm. Yaşlı anasını ağacın altında oturdub gələn Şahlar, sənin nələr çəkdiyini eşidənlər bilər. Ancaq nə fayda...

Malibəylidə belə hadisələr çox oldu. Canını qurtara bilməyən yaralıların: - Məni atın! – deyər yalvarışları hamını dəhşətə gətirdi.

Amma bu dəhşətli hadisələr yuxarılara çatdırılsa da heç onların tükünü belə tərpətmədi. Elə buna görə də dişlərində şirə qalan erməni yırtıcıları Qaradağlı faciəsini daha geniş planda həyata keçirdilər.

ИСТИНЫ, НАПОМИНАЮЩИЕ ЛЕГЕНДУ

10 февраля 1992 года трагическая судьба постигла также села Малыбейли и Гушчулар. Истинные причины этой трагедии тоже были скрыты от народа. Попытавшихся было поднять шум малыбейлинцев быстро заставили замолчать.

Все мечты жителя этого села Эльшада остались не сбывшимися, а тело досталось армянам. Отец, не пожелавший, чтобы сын раненым попал в руки врагов, собственноручно застрелил его. Бог, безучастно взиравший на другие трагедии, не заметил и этой, хотя курок и сработал. Так погиб Эльшад... Тронувшийся разумом отец, сжимая в кулаке два патрона, стал клясться всем встречным знакомым и незнакомым людям, что Эльшад умер сам, что не он его застрелил...

Откуда было знать бедняге дяде Барату, что его обращенный к раненому сыну вопрос: «Да буду я твоей жертвой, Эльшад, позволь мне выстрелить в тебя?» слышал не только Аллах, но и некоторые раненые жители Малыбейли. Но никто больше...

Не говорили много и о трагедии Хассе, оставшейся в лесу с раненым братом.

Я не хочу говорить много и о Шахларе, вынужденном оставить свою старую мать в лесу под деревом. О твоих переживаниях, о твоём горе, Шахлар, можно говорить до бесконечности. И что это может изменить и исправить?..

Сходных ситуаций в Малыбейли было много. Раненые, будучи не в состоянии передвигаться и спастись таким образом от армянских убийц, приводили окружающих в содрогание своей просьбой: «Оставьте меня и спасайтесь сами». Однако все эти ужасные события, становясь известными в «верхах», абсолютно никого не трогали. Именно поэтому озверевшие армяне бесчинствовали пуще прежнего и трагедию Карадаглы, например, они провели с особым размахом и изощренной жестокостью.

QARADAĞLININ QARA GÜNLƏRİ

Təxirə salınmadan faciə ayın 13-də səhər saat 6⁰⁰-da başladı. Adətən gecələr ova çıxan bu vəhşilər bu dəfə əməliyyata nədənsə, səhər tezdən başlamışdılar. Kəndin saytal gənclərindən on nəfəri elə həmin gün ana-bacılarının gözləri qarşısında güllələndi, doxsan səkkiz nəfərdən çox sakini (onların içərisində qırx nəfəri qadın idi) girov aparıldı: Hüseynova Mirvari, Hüseynova Həqiqət, Quliyeva Nərkəman, Kərimova Mina, Quliyeva Tavar, Tağıyeva Gülər, Quliyeva Səadət, Əlisxanova Minayə, Hüseynova Sitarə və başqaları girov aparılan qadınlardandır.

Yaralı girovların isə zülmü daha dəhşətli oldu... Onlar Xankəndə ayaqlarında, kürəklərində güllə yarası, ürəklərində respublika rəhbərliyinin yarası getdilər... Quliyeva Sədaqət, Quliyev Rafiq, Hüseynov Novruz, Hüseynov Feruz, Axundov Hafiz, Eldar (Bakılı, familiyası məlum deyil), Bayramov Akif, Kərimov Əliqismət, Şirinova Mınarə, Dadaşov Eldar, Hüseynov Şahmurad, Tağıyev Telman, Rəhimov Məhi, Zeynalov Mobil, Hüseynov Xanalı, Həsənov Altay, Dadaşov Manar, Hüseynov Əsgər, Rüstəmov Zivər və yüzlərlə belə Qaradağlı sakini elə həmin gün güllələndilər...

ЧЕРНЫЕ ДНИ КАРАДАГЛЫ

Эта трагедия началась 13 числа в шесть часов утра. Обычно армяне выходили на «охоту» ночью, но на этот раз они почему-то свой разбой начали с раннего утра. Десять наиболее видных и статных юношей села были расстреляны на глазах своих матерей и сестер. В тот же день, более девяноста жителей (из них сорок женщин) были захвачены заложниками. Среди этих заложниц были: Гусейнова Мирвари, Гусейнова Хагигат, Гулиева Нарекман,

Керимова Мина, Гулиева Тавар, Тагиева Гюльгяр, Гулиева Саадат, Алисханова Миная, Гусейнова Ситара и многие другие.

Наиболее жестокие муки пришлось испытать раненым заложникам. Они с трудом плелись в Ханкенди с пулевыми ранами на ногах и плечах, и с душевными ранами, предательски нанесенными их республиканским руководством.

В тот же день были расстреляны сотни жителей Карадага, в том числе: Гулиева Садагат, Гулиев Рафиг, Гусейнов Новруз, Гусейнов Фируз, Ахундов Гафиз, Эльдар (бакинец, фамилия его неизвестна), Байрамов Ариф, Керимов Алигисмет, Широнова Минара, Дадашев Эльдар, Гусейнов Шахмурад, Тагиев Тельман, Рагимов Мехи, Зейналов Мобил, Гусейнов Ханалы, Гасанов Алтай, Дадашев Манар, Гусейнов Аскер, Рустамов Зивер и многие оотни других.

HARAYA HAY VERMƏDİLƏR...

Fevralın 14-dən 25-nə qədər Ağdam rayonunun mərkəzi meydanında şəxsey-vaxsey deyib qışqıra-qışqıra nalə çəkən ana-bacılarımızın səsinə heç kim səs vermədi. Çoxları ölən və meyiti düşmənlə əlində qalan oğlunu, ata-anasını, bacı-qardaşını ağlayır; çoxları girov götürülən anasını, atasını, balasını ağlayır, harayına, köməyinə başbیلənlərini çağırırdı... Çoxları isə Xocalının gələcək taleyini ağlayırdı. Belə bir dəhşətli vaxtda bu gərgin nöqtəyə ancaq AXС-nin nümayəndələrindən gələn olurdu.

Bütün bu talanları bir-bir görüb Xocalı faciəsinin yaxınlaşdığını dərk edən, təyyarə meydanı alınarsa, Qarabağın taleyinin gərginləşdiyini tam reallığı ilə anlayan bir qrup ağdamlı ziyalıların respublikada döymədikləri qapı qalmadı.

Nəhayət, Dilarə Əliyeva adına Qadın hüquqlarını müdafiə cəmiyyətinin sədri Xanım Xəlilova və Aidə Babayevanın köməkliyi ilə prezident aparatında da oldular.

Bu yiyəsiz məmləkətin kimsəsiz bəndələri buradan da gözü yaşlı, ürəyi qubarlı geri qayıtdılar.

HA ЗОВ НЕ ОТКЛИКНУЛИСЬ...

С 14-го по 25-е февраля центральная площадь Агдама почти непрерывно оглашалась рыданиями и разрывающими душу воплями сестер, матерей и жен. Однако на это никто не отзывался. Многие оплакивали убитых сыновей, матерей и отцов, сестер и братьев, тела многих из них находились еще в руках их убийц. Другие оплакивали захваченных

заложниками матерей, отцов, детей, призывая на помощь тех, на кого еще надеялись... И все они оплакивали горестную судьбу родного Ходжалы. В это страшное время, в этот трагический для жителей Ходжалы час, к ним прибыли только представители Народного Фронта Азербайджана.

Следует отметить немаловажную роль представителей интеллигенции Агдамского района, которые осозная приближение Ходжалинской трагедии обивали пороги руководителей республики. Наконец, с помощью председателя общества защиты женских прав им. Д. Алиевой Ханым Халиловой и Аиды Бабаевой они побывали в президентском аппарате. Но вернулись ни с чем. Тогда Х. Халилова организовала вертолет и послала их в Гянджу. Но и в Гяндже не нашлось никого, кто бы посочувствовал их беде.

18 февраля в селении Шелли Агдамского района армянскими бандами были захвачены заложниками и уведены два сына-школьника Ибадова Маната — Ниямеддин и Натиг вместе со стариком Худуш-даи и стадом овец в 240 голов.

Это было очередным армянским грабежом...

На фоне более значительных трагичных событий это сравнительно «мелкое» происшествие прошло фактически незамеченным. И это тоже было закономерным...

QANLI HEKAYƏTLƏR

Tahir Kərimlinin belə dəhşətli anlarda tez-tez Ağdam rayonuna gəldiyi günləri də qeyd etməmək olmaz. Onun axırıncı dəfə ştabdan bizimlə birgə prezident aparatına zəng vurub “Balam, niyə qırdırırsınız bu camaatı, heç olmasa iki vertolyot verin, bu arvad-uşağı çıxarsınlar” – deyər Xocalıya vertolyot istədiyini gündən cəmi ikicə gün keçdi...

Üçüncü gecə o dəhşətli gecə oldu...

O gecə... O gecə... O gecə ki, tanrı yatmışdı.

O gecə ki, onlara adam demək olmaz, quduzlaşmışdılar.

O gecə ki, yüzlərlə altı yaşlı Samirələr, qırx günlük Natəvanlar güllələnirdi... O gecə ki qocaların başı kəsilirdi...

O gecə ki, ana və bacılarımızın naləsindən, yalvarışlarından həzz alan erməni vəhşiləri onların başına min bir oyun açırdı...

O gecə ki, insan cəsədləri sökülmüş, dağıdılmış kitab vərəqələri kimi meşələrə, Kətiyin dağlarına səpələnmişdi...

O gecə ki, açılan səhərləri yük maşınlarında daş əvəzinə, insan cəsədləri daşınırdı... O gecə ki, Allah da susmuşdu...

Sən niyə dinmirsən, Yavər?... Barı sən susma...

Danış, danış, zavallı körpə, danış... Bu faciə sənindi...

Hələ bu əsrə qədər sən yaşda körpələrin bu cür qırğını olmayıb.

Danış görək, hansı vəhşinin əlinə necə düşdün?...

Yox... Yavər danışmaq istəmir!... Ay ana, kaş öləydim... Ay Allah, niyə mən də hamı kimi ölmədim, deyib ağlayır. Görünür, 8 yaşlı Yavəri güllə yaraları yaman incidirdi...

Həmin gün 4 mart 1992-ci ildə Yavər danışmadı... Mənim isə qəti qərarım idi. Bu qanlı hekayəti ancaq uşaqlar başlamalıydı...

Çünki bu qırğında ölənlərin də, yaralananların da çoxu uşaqlar idi...

Bir neçə gündən sonra bir də təcili yardım xəstəxanasına Yavərin yanına getdim...

İndi onun görkəmi dəyişmişdi... Böyüklərə məxsus bir ciddiyyətlə mənə baxdı, görünür, məni tanıdı...

- Hə, Yavər, özünü necə hiss edirsən? – sualıma cavab vermədən dedi:

- Oturun, danışım. – O gecənin faciəli müsibətlərini Yavər bu cür görmüşdü...

- Evimizin işığı keçmişdi... Mən yata bilmirdim. Atışma başlayanda biz qonşunun zirzəmisinə qaçdıq. Bir azdan sonra qaçdıq meşəyə tərəf. Bizi yolda tutdular. Finski evlərin yanında... Sonra başladılar biçməyə... avtomatnan... Hamı uzandı, anam məni də çəkib uzandırdı. Vayennilər dedi ki, kim sağdı, qalxсын ayağa. Ayağa qalxanları cərgəyə düzdülər, yaralıları bir yerə, yarası olmayanları isə başqa yerə apardılar.

- Sən orda yaralandın, Yavər?

- Yox, məni sonra güllələdilər... Sonra bizi apardılar Xankəndə. Türk Əhməd dayının başını orda kəsdilər. Əllərini yuxarı qaldırıb bağladılar, sonra başını kəsib təpiknən top kimi oynatdılar...

- Kim oynadırdı?

- Vayennilər...

- Daha nə oldu?

- Xanım xalanın qızı Natəvanı avtomatnan biçdilər... – Bu “biçdilər” ifadəsini yeddi yaşlı uşaq yaman tez-tez işlədirdi... – Mələhəti, Mələyi də biçdilər... Mələhətin on beş yaş, Mələyin iyirmi dörd, Natəvanın iki yaş olardı.

Ömrünün yeddi ilini yenicə başa vurmuş bu körpənin gördüyü faciələrin həddi-hüdudu yox idi. Onun rabitəsiz fikirlərinə yanında dayanıb göz yaş tökən anası tez-tez düzəliş verirdi.

İkinci dəfə evi dağılan, ata və anasını, qohum-əqrəbasını itirən Nəсібə Rəhim qızı Əliyeva körpə Yavərin bilmədiklərini bu cür izah edir:

- Ermənistandan qovulub öz vətənimizə gəldik... Burada da ermənilər bizə imkan vermədilər... Fevralın 25-də saat 11-də gördük hər yerdən od tökülür. Ağlımıza gəlmədi bu cür olar... Dedik nə vaxtsa atışma kəsər. Yığıldıq zirzəmilərə... Səhərə yaxın zirzəmilərdən çıxdıq, gördük evə qayıtmaq mümkün deyil. 40 nəfər qonşu idik. Qaçmağa başladıq. Yolun qırağında bir fabrikinin qalıqları vardı. Dolduq oranın zirzəmisinə... Burada da dayanmaq mümkün olmadı. BMP-nin güllələri zirzəmini dağıdırdı. Buradan da çıxıb meşəyə qaçmağa başladıq. Oradan endik finski evlərin yanına...

Yolun qırağında gördük iki qılçası kəsilmiş bir oğlan, al qanın içində çapalayır. O, Nəcəfov Vüqar idi... Bizə yalvardı ki, mənə bu evlərin yanına qoyun. Onu uzandırdıq evlərin birinə, yenə də qaçdıq.

Xocalıda körpünün yanında tikili var idi. Orda 50 nəfərə yaxın OMON paltarlı döyüşçü bizi Azərbaycan dilində çağırırdı. Sevinə-sevinə onlara tərəf qaçdıq, gördük ermənilərdi... Biz geri qaçmaq istəyəndə, arxadan bizi güllələdilər. 40 nəfərdən 14 nəfər qaldıq. Ermənilər bizə dedi ki, ayağa qalxın. Ayağa qalxan kimi sağ qalanların qızıl dişlərini, sırğasını tələb etdilər ki, çıxarıb versinlər. Önlərini isə özləri çıxarmağa başladılar. Bir qoca kişi ermənilərin qarşısında diz çöküb yalvardı ki, qurbanınız olum, bircə oğlum var, 8 aydı toyu olub, onun əvəzində mənə öldürün. Elə oradaca həmin oğlanı (adı Muğan idi) atdılar. Hümbətov Cəmilin oğluydu. Cəmilin arvadını da, qızını da, gəlinini də öldürdülər. Hümbətov Cəmili isə girov apardılar.

Səhər saat 11-də bizi Xankəndə gətirdilər. Atam Talıbov Rəhim Xudaverdi oğlu orada yoxa çıxdı. Yanımızda bir mesxeti türkünün başını kəsdilər, qulaqların da kəsib götürdülər. Onun kəsilmiş başına hərə bir təpik vurdu. Adı Əhməd idi.

Yanımızda anası ölmüş beş aylıq körpə uşaq zarıydı. Mən bir qırıq çörək qurusu tapa bilmirdim ki, isladıb uşağa verim. Qaldığım yerin yanında zibilxana var idi. İcazə alıb (su başına getmək bəhanəsiylə) zibilxanaya göz gəzdirdim, kələm şorbasının qırığını tapdım. Anam dedi ki, onu uşağın ağzına sürtmə, ciyəri yanar. Bizə istehza edirdilər ki, İsmət Qayıbovunuz hanı? Niyə sizə kömək edə bilmir?

Ayın 29-da Vaqif adlı bir oğlan gəldi, “bunları buraxmalıyıq” – dedi. Atası erməni, anası azərbaycanlı olan bu oğlanın bizim buraxılmağımıza köməyi çox oldu. Sonra bizi Füzuliyə gətirdilər. Sərhəddən keçirmək istəyəndə postdakı ermənilər bizim əvəzimizə “Jiquli” markalı maşın istədilər. Danışqları cəbhəçilər nə cür həll etdilər bilmədik, bu cür münasibətlərdən sonra belə yaralı gəlib çıxdıq...

Oğlum, yeddi yaşlı Yavər Əliyev avtomat gülləsiylə iki yerdən yaralanıb. Böyük bacımın iki nəvəsini, gəlinini yanımda öldürdülər. Mələk, Mələhət və iki yaşlı Natəvanı güllələdilər. Bacım oğlu və onun yoldaşı ağır yaralanmışdı, indi xəbərim yoxdur.

Yeni gələn girovlar xəbər gətirdilər ki, Orucov Nəbi və Əli Xankəddəki 9 №-li kamerada girov saxlanılır.

29.III.1992.

Saat 12⁰⁰

**Bakı şəhər kliniki təcili yardım
xəstəxanası, 1-ci palata.**

КРОВАВЫЕ ПОВЕСТВОВАНИЯ

Нельзя не отметить частое посещение Агдамского района в его самые тяжелые минуты Тахиром Керимли. В последний раз он вместе с нами звонил из штаба в президентский аппарат с настоятельной просьбой: «Послушайте, почему вы обрекаете на гибель здешних жителей, пришлите хотя бы пару вертолетов для эвакуации детей и женщин». После этой просьбы прошло всего два дня...

Третья ночь оказалась той самой кошмарной ночью... Та ночь... та самая ночь, когда Всевышний глубоко уснул. Ночь, в которую нападавшие, потеряв всякий человеческий облик, превратились в бешеных псов.

Ночь, в которую сотнями безжалостно расстреливались и шестилетние Самиры, и шестимесячные Натаваны... отрубались головы старикам.

Ночь, в которую армянские изверги наслаждались стонами и воплями наших сестер и матерей, подвергая их всяческим страданиям и издевательствам...

Ночь, в которую человеческие тела расчленялись и подобно книжным страницам разбрасывались по лесу и склонам гор Кятеин...

Ночь, в которую сам Бог почему-то молчал. Ночь, на утро которой одних только детских трупов, доставленных в мечеть Агдамского района, насчитывалось одиннадцать...

Почему ты молчишь, Явер?

Говори же, говори, малютка... это ведь твоя трагедия...

Никогда в прошлом младенцы твоих лет так безжалостно не истреблялись.

Скажи, в лапы какого зверя ты попал? Однако, нет... Явер молчит, не хочет говорить. «Ой мамочка, лучше бы я умер... О боже, почему я не умер как все», — лепечет он рыдая. Видимо, восьмилетнему Яверу пулевые ранения причиняли невыносимые страдания.

В тот день 4-го марта 1992 года Явер так и не заговорил... Я же окончательно решила. Эту кровавую повесть должны были писать только наши дети...

Ибо в этом массовом истреблении мирных людей большинство умерших и раненых были детьми...

Через несколько дней я снова пошла в больницу скорой помощи к Яверу...

Теперь его внешний вид заметно изменился... Ой посмотрел на меня повзрослевшим серьезным взглядом. Судя по всему, он меня узнал...

— Ах Явер, как ты себя чувствуешь?

Не отвечая прямо на мой вопрос, он сказал:

— Садитесь, я расскажу... Свет в нашем доме погас... Я не мог уснуть. Когда началась стрельба, мы спустились в подвал соседа. Через некоторое время мы побежали в сторону леса. В дороге нас настигли. Вблизи финских домиков... начали нас расстреливать из автоматов... Все легли на землю, мама меня тоже заставила лечь. Военные приказали, чтобы оставшиеся в живых, поднялись на ноги и выстроились в ряд. Потом отвели раненых в одну сторону, а не раненых — в другую...

— Ты там был ранен, Явер?

— Нет, меня после расстреляли... Потом нас отвели в Ханкенди. Турку Ахмед-даи там отрубили голову. Сперва, они заставили его поднять руки и связали их. Потом отрубили ему голову и стали ею играть ногами, как мячом...

— Кто-играл?

— Военные...

— Что еще было?

— Дочь тети Ханум по имени Натаван застрелили из автомата...

Слово «расстреляли» этот семилетний мальчуган повторял часто.

Малахат было пятнадцать лет. Мелек — двадцать четыре, Натаван — два года.

Ребенку, которому едва исполнилось семь лет, пришлось увидеть страшные кровавые сцены. В его бессвязные рассказы иногда вносила коррективы стоявшая рядом с ним и заливающаяся слезами мать.

Насиба Рагим кызы Алиева, вторично пережившая разорение своего дома и потерявшая своих родителей и близких родственников, продолжила рассказ маленького Явера:

— Будучи изгнаны из Армении, мы вернулись на свою историческую родину... Однако и здесь армяне не дали нам жить... 25-го февраля в 11 часов мы вдруг обнаружили, что окружены огненным кольцом. Мы даже мысленно не могли себе представить, что подобное может случиться... Подумали, что стрельба когда-нибудь все же прекратится. Все спустились в подвалы... К утру, выйдя из подвалов, мы убедились в том, что домой вернуться

совершенно невозможно. Нас было сорок человек соседей. Мы бросились бежать... У дороги была расположена фабрика, мы спрятались в ее подвале... Однако и здесь оставаться было невозможно. Снаряды БМП разрушили подвал. Выбравшись отсюда, мы бросились бежать уже к лесу. Оттуда мы помчались к финским домам...

У обочины дороги мы увидели истекающего кровью юношу с двумя отсеченными ногами. Он стал умолять нас отвести его в один из финских домов. Мы оставили его лежать в одном из домов и вновь побежали.

В Ходжалах рядом с мостом возвышалось какое-то строение. Там находились приблизительно 50 вооруженных людей в форме омонцев. Они стали звать нас по-азербайджански. Мы обрадовались и побежали в их сторону и тут только увидели, что это были армяне... Когда мы, убедившись в этом, повернули обратно, они открыли по нас огонь... Из 40 человек осталось в живых 14. Подбежавшие к нам армяне потребовали, чтобы мы поднялись на ноги и выдернули и дали им свои золотые зубы и серьги. У мертвых и то и другое они выдирали и снимали сами. Один старик, став перед армянами на колени, стал умолять: «Да буду я вашей жертвой, у меня один единственный сын и всего восемь месяцев как женат... убейте вместо него меня». Однако этот юноша по имени Муган тут же на глазах отца был расстрелян. Это был сын Гумбатова Джамиля. Расстреляли также его жену, дочь, невестку. Самого же Гумбатова Джамиля взяли заложником.

Утром в 11 часов нас привели в Ханкенди. Мой отец Талыбов Рагим Худаверди оглу куда-то исчез. При нас отрубили голову месхетинскому тюрку, отрезали ему уши и захватили с собой. Его отрубленную голову каждый из палачей пнул ногой. Звали покойного Ахмед.

Рядом с нами закатывался в плаче пятимесячный грудной ребенок. Я не могла найти кусочек сухого хлеба, чтобы, намочив его, дать пососать голодному ребенку. Недалеко от того места, куда нас привели, была мусорная свалка. Попросив разрешения (извините, под предлогом малой нужды), я обшарила глазами мусорную кучу и обнаружила кусочек капусты. Однако мать мне сказала, чтобы я не давала его ребенку, ибо это могло вызвать у него жажду. Нам с издевкой говорили: где же ваш Исмет Гайбов? Почему он не приходит вам на помощь?

29-го числа пришел парень по имени Вагиф и сказал, что нас следует отпустить. Этот парень, отец которого был армянином, а мать азербайджанкой, многое сделал для нашего освобождения. Потом нас всех доставили в Физули. Когда мы стали переходить границу, стоявшие на посту армяне потребовали взамен автомашину «Жигули». Каким образом удалось с ними договориться осталось нам неизвестным. Вот так, после стольких

нечеловеческих страданий, вконец измученные и обессиленные добрались мы до своих...

Мой сын, семилетний Явер Алиев, ранен в двух местах из автомата. На моих глазах убили двух внуков и невестку моей старшей сестры. Мелек, Малахет и двухлетнюю Натаван расстреляли. Мой племянник — сын сестры, и ее муж были тяжело ранены. Об их судьбе мне ничего неизвестно.

Освобожденные недавно заложники сообщили, что Наби и Али Оруджевы находятся в заключении в Ханкенди, в камере № 9 в качестве заложников.

29. III. 1992

время 12-00

**Бакинская городская больница
скорой помощи, палата № 1.**

ORUCOVA XATİRƏ TELMAN qızı – səkkiz yaşında.

Ömrünün səkkizinci qışında bu balaca Xatirənin ürəyinə çəkilən çalın-çarpaz dağları daşa söyləsən, daş da əriyər... O özü isə həmin gecəni bu cür xatırlayır...

- Biz yatmışdıq, birdən gördük ki, gumbultu gəlir. Onda gördük ki, o tayda evlər yanır. Qaçdıq tunellərin altına.

- Neçə nəfər idiniz?

- Atam, anam və dörd uşaq biz idik. Xalam Sevil də bizim yanımızda idi. Qonşumuzun da iki uşağı, iki özləri... Dörd saat tuneldə qaldıq.

- Bəs nə bildin ki, tuneldə 4 saat qalmısınız?

- Qonşumuz dedi ki, 4 saatdır burdayıq. Sonra orda Şaiq adlı bir əmi gəlib dedi ki, o tayı tamam yandırdılar, indi bura gəlirlər, qaçın meşəyə, qaçdıq meşəyə. Əvvəl meşədə atam da, anam da yanımda idi. Balaca bacım Xəyalə anamın qucağında, o biri bacım isə atamın qucağında idi.

Meşədə qaranlıq düşmüşdü. Atam dedi ki, saatın əqrəbi altının üstünə keçir. Naxçıvanıkdə bizim qabağımızı kəsdilər. Bələdçilər getdilər yol istəməyə, amma bizə yol vermədilər. Biz meşədə qaldıq. Səhər açılanda birinci anamı vurdular. Sonra xalamı atdılar. Onun on yeddi yaşı var idi. Adı Sevildi. Anam İradənin iyirmi altı yaşı var. Atamın yaşını bilmirəm. Adı Orucov Telmandır...

Məni ermənilər atanda anam yanımdaydı. O yaralanmışdı, ona görə biz qaça bilmədik. Mən uzanmışdım anamın yanında. Atamı meşədə itirdik. Bir vaxt gördüm ki, məni milis qucağında Ağdama gətirir.

Xatirənin anası yanında yox idi, onun bu rabitəsiz fikirlərinə düzəliş versin. Anasını məndən soruşdu... Dedim mənə o göndərilib. Ağdamda xəstəxanadadı. Xatirə fikirli-fikirli məndən anasının familiyasını soruşdu...

Dedim Orucova İradə (onun danışığından familiyasını eşitmişdim). Başını buladı...

- Yox, anam öz familiyasını daşıyır. Bəs onda saçları nə cürdür, qıvrım idi, yumşaq? Bilmədim nə deyəm...

Cavab verə bilsəydim bəlkə də onu inandırmış olardım. Heç olmasa bu yaralı vaxtında sakit olardı... Yaman pis vəziyyətdə qaldım... Bu, faciələrin ən dəhşətlisi oldu... Mən niyə Xatirənin anasının familiyasını, saçının necə olduğunu deyə bilmədim...?

Xatirənin kədərli gözləri doldu, görünür, qızcığazın balaca ürəyi anasını yaman istəyir, amma əfsuslar olsun ki...

Xatirə hələ qəti bilmirdi ki, onun atası da, anası da, xalası da, balaca bacısı Xəyalə də düşmən gülləsinə tuş gəlib, ölüb...

Xəstəxananın birinci cərrahiyyə şöbəsinin müdiri, tibb elmləri namizədi, Zaur Məmmədli dedi ki, valideynlərinin salamat olmağına daha qızcığazın ümidi qalmayıb.

Qızın çiyini, döş qəfəsi, odlu silahlarla yaralanıb, ağ ciyəri zədələnib, plevra boşluğuna qan sızıb, güllələr qabırğalarını sındırıb. Cərrahiyyə əməliyyatlarından sonra, o, beş gün reanimasiya şöbəsində qalmışdır.

2.III.1992.

Saat 2¹⁰

**Bakı şəhəri kliniki təcili yardım
xəstəxanası, 2-ci palata.**

ОРУДЖЕВА ХАТИРА ТЕЛЬМАН КЫЗЫ — восемь лет.

Если поведать о муках и страданиях выпавших на долю маленькой Хатиры в ее восьмую зиму, даже камень не выдержал и растрескался бы... Она сама о той ночи рассказывает следующее:

— Мы уже спали. Нас разбудил оглушительный шум и гром. Вскочив с постели, мы увидели горящие на той стороне дома. Мы забежали в туннель...

— Сколько вас было человек?

— Мой отец, моя мать и мы вчетвером. Моя тетя Севиль тоже была с нами. Соседи с двумя детьми.

Мы пробыли в туннеле четыре часа.

— Как ты установила, что вы в туннеле пробыли четыре часа?

— Сосед сказал, что мы уже четыре часа находимся здесь. Потом пришел дядя по имени Шаиг и сказал, что ту сторону сожгли, а теперь армяне идут сюда, бегите в лес. Мы так и сделали: побежали в лес. Вначале и отец, и мать были рядом со мной. Моя маленькая сестричка Хеяле находилась на руках у матери, а другая — на руках отца...

В лесу было очень темно. Отец сказал, что стрелка часов уже приближается к шести. У села Нахчиваник нам перегородили дорогу... Наши вожатые отправились к армянам просить, чтобы нас пропустили. Однако те не выполнили просьбу. Нам пришлось остаться в лесу. Когда рассвело, первой застрелили мою маму. Потом выстрелили в тетю Севиль. Ей было только семнадцать лет. Моей матери Ираде было двадцать шесть лет. Сколько лет моему отцу я не знаю. Зовут его Оруджев Тельман...

Когда армяне стреляли в меня, моя мама была рядом со мной. Она была ранена, поэтому мы не могли бежать. Я лежала рядом с матерью. Отца мы потеряли в лесу. Дальше я не помню... И вдруг я увидела, что милиционер несет меня на руках в Агдам.

Рядом с Хатирой, к сожалению, не было матери, чтобы она вносила поправки в ее бессвязную речь. О своей матери она спросила меня... Я сказала, что меня к ней послала именно она, а сама находится сейчас в агдамской больнице. Хатира задумалась, а потом попросила назвать фамилию ее матери...

Я ответила, что ее зовут Оруджева Ирада (фамилия эта была мне известна из ее же рассказа). Она покачала головой... Нет, моя мать носит свою фамилию. Тогда скажи, какие у нее волосы, кудрявые, мягкие? Если бы я могла ответить, то, может быть, она мне поверила бы. Хотя бы на время излечения от ран она была бы спокойна... Я оказалась в затруднительном положении... Мне было неловко и... больно... Почему я не могу ответить Хатире, какая была у ее матери фамилия, какие у нее были волосы...

Печальные глаза Хатиры наполнились слезами. Видимо, маленькое сердечко этой девчушки очень любило свою мать, однако, к глубокому сожалению, я не могла ее утешить...

Хатире еще не было достоверно известно, что ее мать, отец, тетя и младшая сестра Хеяле были убиты армянами...

Заведующий первым хирургическим отделением больницы, кандидат медицинских наук Заур Мамедли сказал мне, что у Хатиры не остается никакой надежды на то, что ее родители живы.

У девочки были ранены огнестрельным оружием плечо и грудная клетка, задето легкое, произошло кровоизлияние в полость плевры, пулями

перебиты ребра... После хирургической операции она пять дней пролежала в отделении реанимации.

**2 марта 1992 года
время 2-10
Бакинская городская больница
скорой помощи, палата № 2.**

ABDULLAYEVA VÜSALƏ - dörd yaşında.

İlahi! Dörd yaşlı körpəyə də güllə atarlarmı? Mən Vüsalədən nə soruşum, nə yazım?

Dörd yaşlı körpənin də ayağı kəsilərmə, ay Allah? Heç nə deyə bilmirəm... Heç nə yazı bilmirəm...

Bircə üzümü Vüsaləyə tutub deyirəm, kaş canavarlara rast gələydin, Vüsalə, nəinki ermənilərə. Onlar sənə dəyməzdi. Aparıb balaları ilə birgə böyüdüdü. Zavallı körpə, daha dəhşətli vəhşilərə rast gəlmisən...

İndi isə döz, Vüsalə! Zaman keçdikcə sənənin bu yaraların sağalacaq, Xocalı faciəsi haqqında sənə çox şeylər məlum olacaq. Düşmənləri, yağıları tanıyacasan. Bu səsin, bu küyün səbəbini də biləcəksən... Xocalının sağ qalan xətirəsi kimi öz torpağına qayıdacaqsan...

Böyüyəcəksən, nə vaxtsa bu faciəni kədərli nağıl kimi Xocalının gələcək sakinlərinə danışacaqsan...

**5.III.1992.
Saat 10⁰⁰.**

**Bakı şəhər kliniki təcili yardım
xəstəxanası, 5-ci palata.**

АБДУЛЛАЕВА ВЮСАЛЯ — четыре года.

О боже. Разве можно стрелять в четырехлетнего младенца? Что мне спросить у Вюсали? Как об этом писать?

Разве возможно четырехлетней малышке ампутировать ногу, о боже?

Я не в силах говорить или что-то написать...

Я могу сказать, обращаясь к Вюсале, только одно, лучше бы ты встретила с хищными волками, нежели с армянами. Те бы тебя не тронули. Они бы взяли тебя к своим волчатам и вскормили вместе с ними... Несчастливая крошка, ты встретила с кровожадными хищниками...

Теперь же тебе остается только терпеть, Вюсалия. Со временем твои раны заживут и ты многое, очень многое узнаешь о ходжалинской

трагедии. Ты узнаешь, кто твои недруги и враги. Ты узнаешь и причину всей этой трагедии... Ты никогда не забудешь Ходжалы. Ты обязано вернуться на свою родную землю.

Ты вырастешь, придет время и станешь рассказывать как печальную и горькую сказку о трагедии Ходжалы будущим жителям.

**5 марта 1992 года. Время 10-00.
Бакинская городская больница
скорой помощи, палата № 5.**

ABDULLAYEVA XƏYALƏ - yaş yarımında.

Kaş danışa biləydin, Xəyalə...

Xəyalə danışmasa da, elə kədərli, elə məzlum-məzlum baxırdı ki, elə bil bu faciəni duyurdu, bilirdi... Bəlkə... Bəlkə... o da nəyisə hiss edir? Axı deyirlər ki, uşaq ana bətnində şəxsiyyətə...

Xəyalə anasının qucağına yaman sıxılıb, nədənsə qorxmuş kimi...

24 yaşlı gənc ana isə körpəsinə baxıb ağlaya-ağlaya gördüklərini bu cür danışır...

- Mən həmin gün atamgildə qalmışdım. Gecə yatmışdıq, atışma səsi gəlirdi. Pəncərədən başımı çölə çıxartdım, gördüm şəhər tüstünün, dumanın içində alışıb yanır. Qaçdıq qonşuya. Həmişə atışma olanda onların quyusuna girirdik. Bir vaxt baxdıq ki, yuxarı qala dərəsi yana-yana gəlir. Qonşunun oğlu Vüqar İbrahimov gəldi ki, kəndə çatıblar, tez olun qaçaq (indi o girovdur). 500 nəfərdən çox adam qaçdıq meşəyə. Atam, anam, bacılarım, iki qızım, bir də qardaşımın oğlu.

İki gün meşədə qaldıq. Üçüncü gün səhər ermənilər bizi mühasirəyə aldılar. Nənəm Həsənova Göyçəyin elə o saat ürəyi partladı. Atam pəncəyini çıxarıb onun üstünə saldı. Geriyə qaçmağa başladıq. Bizi arxadan atdılar. Ölənlər, yaralılar qalırdı, biz isə qaçırdıq. Bir dağın ətəyinə çatanda bacım on yeddi yaşlı Lətafət Abdullayeva dedi ki, mən daha qaça bilmirəm. Çökdü yerə... Ona yaman hirsələndim. Atama dedim ki, onu boğ, öldür, biz qaçaq, bizi erməniyə vermək istəyir. Sən demə, yazıq bacım doğrudan ölrümüş. Atam başını qucağına alıb yerə oturdu. Bacımın gözləri çöndü, ölən kimi atam gödəkçəsini də soyunub, onun üstünə saldı...

Başladıq qaçmağa dağ aşağı, enəndə gördük ermənilərin səsi gəlir. Atam dedi: - Ay Allah, bu körpələrə rəhm elə!.. geri döndüm ki, atamın da gözləri çöyrüldü, öldü. Atam Həsən Həsənovun meyiti elə orada qaldı... Biz onun üstünə heç nə sala bilmədik...

Qaldıq üç bacı: Təzəgül - iyirmi üç yaşında, Xədicə - iyirmi yaşında, mən və iki qızım, bir də qardaşım oğlu. Bu vaxt bizi atdılar. Güllə dörd yaşlı Vüsaləyə dəydi. Biz irəli qaçdıq. Ermənilərin qarşısında əllərimizi göyə qaldırıb təslim olduğumuzu bildirdik. Burada qızillarımızı, uşaqların sırğalarını alıb bizi Pircamala apardılar. Bir gün orda saxlayıb, sonra Xankəndə gətirdilər. Orda bizi döydülər. Çoxlu qızlar var idi. Saqqallılar qızların başına min bir oyun açdılar.

Səhərisi gün bizi Əsgərana gətirdilər. Qapısı, pəncərələri olmayan bir zirzəmiyə saldılar. İşıq yandırdı, külək vıy-vıy vıyıldaırdı... Körpə uşaqlar çox idi. Sonra cəbhəçilər bizi nə iləsə dəyişdilər.

5.III. 1992.

Saat 10⁰⁰.

**Bakı şəhər kliniki təcili yardım
xəstəxanası, 5-ci palata.**

АВДУЛЛАЕВА ХАЯЛЯ — полутора лет.

О если бы ты могла говорить, Хаяля...

Хотя Хаяля не могла говорить еще, она смотрела на меня таким печальным, таким несчастным взглядом, что казалось, знала все о трагедии, понимала ее... Может быть... может быть... она не все понимала, но многое чувствовала?

Хаяля, которую мать держала на руках, тесно к ней прижималась, словно чего-то боясь...

А молодая двадцатичетырехлетняя мать, глядя на свою малышку, плача, рассказывала об увиденном и пережитом...

— Я в тот день осталась в доме отца. Ночь мы спали, когда нас разбудил шум стрельбы. Я выглянула в окно и увидела, что улица окутана дымом и туманом и вся охвачена огнем. Мы бросились к соседям, у которых во время перестрелки обычно прятались в колодце. Через некоторое время, выглянув наружу, мы увидели, что огонь со стороны верхней крепости стремительно приближается в нашу сторону. Сын соседа Вугар Ибрагимов пришел и сообщил, что армяне уже подошли к селу и предложил поэтому немедленно бежать (в настоящее время в заложниках). И мы, составляющие группу жителей примерно в 500 человек, пустились бежать в лес. Здесь были мой отец и моя мать, моя сестра и две мои дочери и еще племянник — сын брата...

Мы двое суток пробыли в лесу. На третий день утром армяне окружили нас. Моя бабушка Гасанова Гейчек тут же умерла от разрыва сердца. Отец, сняв пиджак, набросил его на нее. Мы побежали обратно. В нас

стали стрелять сзади. Оставляя лежать мертвых и раненых, мы продолжали бежать. Когда мы добежали до подножья какой-то горы, моя сестра, семнадцатилетняя Лятафет Абдуллаева, сказала, что она не в состоянии дальше двигаться, и села на землю... Я страшно на нее рассердилась. Я сказала отцу, чтобы он убил ее, ибо она хочет выдать нас армянам. Оказывается, моя бедная сестра действительно умирала. Отец, взяв дочь на руки, сел с ней на землю. Глаза моей сестры закрылись. Как только она умерла, отец снял с себя куртку и укрыл ее...

Мы вновь пустились бежать. Когда мы обогнули гору, до нас стали доноситься голоса армян. Отец произнес: «О Аллах, смилуйся над детьми...». Я обернулась назад и увидела, что глаза отца закатились и он умер. Труп моего отца Гасана Гасанова так и остался лежать там... Нам даже нечем было его накрыть.

Осталось нас три сестры: двадцатитрехлетняя Тазагюль, двадцатилетняя Хадиджа, я с двумя дочерьми и еще мой племянник. В нас стали вновь стрелять. Пуля угодила в четырехлетнюю Вюсалию. Мы побежали вперед и подняв руки вверх перед армянами, дали тем самым им знать, что сдаемся. Те сразу же отняли у нас золотые украшения, сняли серьги, даже у детей и отвели всех нас в Пириджамал. Продержав там нас целый день, погнали в Ханкенди, где нас всех сильно избили. Было много девушек. Бородачи измывались как могли над этими бедными девушками...

На следующий день нас привели в Аскеран. Загнали всех в какое-то подземелье, не имевшее ни дверей, ни окон. Свет там не горел, а ветер завывал в щелях... Здесь было много малолетних детей. Потом фронтовикам удалось нас обменять...

**5 марта 1992 года. Время 10-50.
Бакинская городская больница
скорой помощи, палата №5.**

ƏHMƏDOVA SALATIN – doqquz aylıq.

Onuncu ayına yenicə keçmiş bu körpə cəsur bir qızın adını daşıyır. Həm də təsadüfən yox. Aeroportda işləyən Yelmar Əhmədov o adı qızına Salatın Əsgərova ilə tanışlığından sonra qoymuşdu. Daha doğrusu, Salatının özü bunu təklif etmişdi.

Ayın 25-də həmin hadisə vaxtı anası onu boğmuş, meyitini isə tullamağa qıymamışdı. Sən bir faciənin təzadına bax...

Ana övladını boğmağa məcbur olur, amma onun meyitini atmağa əli gəlmir!

Meşədəki 200 nəfərin erməni əlinə keçməsinə istəməyən ana nalə çəkib qışqıran Salatının səsinə kəsmək üçün övladını öldürməyə cəsarət etsə də, tanrı bu dəhşəti görür...

Dəhrəzin pəyəsində ermənilərin əlinə girov düşəndən dörd saat sonra körpə ağlamağa başlayır. Bədbəxt ana bu möcüzədən səksənir... Salatını cəld kürəyindən açır, üzünə həsrətlə baxır... Göyərməmiş dodaqlarına qan yığıldıqca anası pıçılı ilə deyir... Ağla, körpəm, ağla... İndi nə qədər istəyirsən ağla. Artıq ölümün pəncəsindəyik.

Salatın danışa bilməsə də, bu məsum körpə sanki məndən erməni quldurları tərəfindən vəhşicəsinə öldürülmüş 24 yaşlı yaraşıqlı atasını, sevimli nənəsi Durnanı, Eldar və Rafiq əmisini, Sürəyya, Çiçək bibisini, Ülfət, Əbülfət kimi əmisi oğlanlarını soruşmaq istəyirdi. Hələ üstəlik doğma yurdu Xocalını da... Üç bacı – Vüsalə, Əfsanə və Salatın tək-cə gənc analarının ümidinə qalmışdı...

12.III.1992.

Saat 4⁰⁰.

**Bakı şəhər təcili kliniki yardım
xəstəxanası, 7-ci palata.**

АХМЕДОВА САЛАТЫН — девятимесячная.

Эта малышка, едва вступившая в десятый месяц своей жизни, носила имя отважной молодой женщины. И не случайно. Работник аэропорта Йельмар Ахмедов нарек этим именем свою дочь после своего знакомства с Салатын Аскеровой. Вернее, сама Салатын предложила ему свое имя для его дочери.

25-го числа во время описанных кровавых событий мать задушила ее сама, а мертвое тельце выбросить пожалела. Подумать только, не удивительный ли это парадокс тех трагических дней...

Мать бывает вынуждена задушить свое дитя, однако выбросить его труп не может решиться.

Желая предотвратить захват армянами более чем двухсот скрывавшихся в лесу людей, чтобы заставить наконец замолчать надрывающуюся от крика Салатын, мать решается задушить свое родное дитя... И в ту ночь, закрывший на все глаза Всевышний, смог увидеть все же этот ужас...

Через четыре часа после того, как люди были схвачены армянами в качестве заложников и загнаны в хлев, неожиданно раздался плач ребенка. Несчастная потрясенная мать от этого подлинного чуда пришла в трепет...

Она торопливо развязала привязанную к спине Салатын и с тоской и надеждой стала всматриваться в ее лицо... По мере того, как посиневшие губы дочери окрашивались проступившей кровью, мать со слезами шептала ей... Плачь, моя крошка, плачь... Теперь можешь плакать сколько хочешь... Мы все равно находимся в лапах смерти. Как будет решена наша проклятая господом судьба никому не известно...

Хотя Салатын еще не умела говорить, но казалось, что эта невинная крошка хочет спросить у меня о зверски убитых армянскими бандитами 29-летнем красавце-отце, любимой бабушке Дурне, своих дядях Эльдаре и Рафике, своих тетях Сурае и Чичек, о двоюродных братьях Ульфате и Абульфате. И, конечно, о своем родном Ходжалы...

Три сестры Вюсаля, Афсана и Салатын остались на попечении только своей несчастной молодой матери...

12 марта 1992 года, время 4-00
Бакинская городская больница
скорой помощи, палата № 7.

ORUCOV RUSLAN - altı yaşında.

Ermənilərin tuşlayıb ata bildikləri körpə “cinayətkar”lardan biri 6 yaşlı Ruslan oldu. Görəsən bu körpənin günahı nəymiş?

- Ruslan, günahın nədir? O cəlladlar səni niyə atdılar?

Ruslan sakitcə çiyini çəkdi, danışmaq istəmir...

Hərdən isə yaralarına baxıb kövrəlirdi... Yazıq körpə, günahını özü də bilmirdi. Yox, sənin günahın yoxdur, Ruslan, günah o azğın erməni vəhşilərinindir, bir də sənə, sənin faciənə laqəydcəsinə yanaşanlarını.

15.III.1992.

Bakı şəhər təcili kliniki yardım
xəstəxanası, 5-ci palata.

ОРУДЖЕВ РУСЛАН - шесть лет.

Одним из «преступников», пристреленных армянами, был шестилетний Руслан. В чем заключалась «вина» этого младенца?

— Руслан, в чем же твоя вина? Почему эти палачи стреляли в тебя?

Руслан молча пожал плечами. Ему не хотелось говорить...

Иногда он смотрел на свои раны и начинал плакать... Бедный малыш, конечно, ничего не знал о своей «вине». Нет, ты ни в чем не виноват, Руслан.

Вся вина целиком лежит на тех взбесившихся армянских дикарях, и еще на равнодушных к тебе и к твоей судьбе «своих» людях.

**15 марта 1992 года. Время 1-00.
Бакинская городская больница
скорой помощи, палата № 5.**

ƏLİYEV ELŞƏN ABİL oğlu – beş yaşında.

Erməni faşistlərinin növbəti qurbanı...

Beş yaşlı zavallı Elşən, bu şəkil çəkildəndən sonra cəmi 5 dəqiqə yaşaya bildi...

Erməni yırtıcılarının atdıqları “Alazan” raketinin qəlpəsi onun ağ ciyərini parçalamışdı. Cərrahiyyə əməliyyatından 6 gün sonra Elşənin son dəqiqələri yaman nisgilli keçdi.

O, xəfif-xəfif öskürüb qəflətən qan qusdu... O qan adı qan deyildi... O qan erməni vəhşilərinin törətdikləri dəhşətli cinayətlərinin izi idi... O qan türk xalqlarına yönəldilən gen planlı bir qırğının işarəsi idi. O qan vəhşicəsinə öldürülən minlərlə körgə faciəsinin rəmzi idi... Nahaq qan yerdə qalmaz, Elşən!!!

**1.IV.1992.
Saat 1⁵⁰.**

**Bakı şəhər təcili kliniki yardım
xəstəxanası, 2-ci palata.**

АЛИЕВ ЭЛЬШАН АБИЛ ОГЛЫ — пять лет.

Очередная жертва армянских фашистов...

Несчастный пятилетний Эльшан после того как был сфотографирован прожил всего пять минут...

Осколок от пущенной армянским зверьем ракеты «Алазань» разорвал ему легкое. На шестой день после проведенной хирургической операции

наступили последние минуты жизни Эльшана и они оказались для него особенно мучительными.

Он тихонько покашлял и вдруг вырвал кровью... И это была не простая кровь... Эта кровь была следствием творимых армянским зверьем ужасных преступлений... Она была предметным выражением варварских планов армян, направленных на истребление тюркских народов.

Эта кровь была как бы символом трагической судьбы тысяч зверски убитых младенцев. Невинно пролитая кровь не может остаться неотомщенной, Эльшан...

**1 апреля 1992 года, время 1-50.
Бакинская городская больница
скорой помощи, палата № 11.**

ABBASOVA LƏNXANIM SALMAN qızı – doqquz yaşında.

On yaşına yenicə girmiş Lənxanım hələ bilmirdi ki, bir-iki gündən sonra onu ağır cərrahiyyə əməliyyatı gözləyir...

Lənxanım dalgın baxışlarla məni süzdü və gözlərini tez çəkib yenə də qarıya tərəf baxdı. Elə bil kimisə gözləyirdi. Onun bütün ailə üzvləri, elə buradaca yatırdılar. Hamısının da ayaqları kəsilmişdi. Burada olmayan, meşədə yanlarında öldürülən gəlinləri idi. Səkkiz aylıq uşaq boynunda ölən bu gəlin qaynata və qaynanasına əziz, təzə gəlin kimi yaman nişgillər qoyub getmişdi...

Lənxanım isə Xatirədən də, Yavərdən də tamamilə fərqli bir tərzdə nə suallara "hə" deyir, nə də "yox" deyirdi. O hamıdan küsmüşdü... Hamıdan, Respublikasının alimindən də, ziyalisindən da, kabinetində rahat-rahat oturub mürgüləyənlərindən də. Onları qırğına verdikləri üçün, kömək əli uzatmadıqları üçün. Bu zülmə, bu çarəsiz dərdə saldıqları üçün...

Dar günlərində iki-üç vertolyot ucbatından bu faciəyə düçar etdikləri üçün..

10.İII.1992.

Saat 12⁰⁰.

Bakı şəhəri.

Respublika xəstəxanası,

7-ci palata.

АББАСОВА ЛЯНХАНУМ САЛМАН КЫЗЫ - девять лет.

Едва переступившая девятилетний порог своей жизни, Лянханум еще не знала, что через пару дней ее ждет тяжелая хирургическая операция...

Лянханум окинула меня задумчивым взглядом и, отведя глаза, вновь уставилась на дверь. Казалось, что она кого-то ждет. Все члены ее семьи тоже были размещены в этой больнице. У всех у них были ампутированы ноги. Не было здесь только убитой на их глазах в лесу невестки, беременной на восьмом месяце. Она была особенно дорога свекру и свекрови, которые сильно тосковали по молодой невестке...

Лянханум, в отличие от Хатиры и Явера, на все обращенные к ней вопросы отвечала коротко «да» и «нет». Она была обижена на всех... На всех: и на ученых республики, и на интеллигенцию, и на дремлющих в своих удобных креслах и уютных кабинетах чиновников. За то, что они обрекли стольких людей на гибель, не протянули им своевременно руку помощи. За то, что они не попытались даже отвести от них невиданные досель страдания и неизбежное горе...

За то, что роковые для них дни и часы не удосужились выделить для них два-три вертолета, подвергнув их тем самым смертельной опасности...

**10 марта 1992 года, время 12-00.
гор. Баку, Республиканская больница,
палата № 7.**

Ağayarov Nəbi – on yaşında.

Ağayarova Sevinc – yeddi yaşında.

Ağayarov Roman – altı yaşında.

Bəs bu körpələrin faciəsini görəsən kim danışacaq? Üç övladı olan ana da sonsuz qalardımı, İlahi?

Düşünməyin ki, onların burda şəkli yoxdur, heç şəkil çəkdirməyiblər...

Yox, şəkilləri də olub, evləri də olub, ata-analı xoşbəxt anları da olub... Ancaq çox az olub. Ermənilər “Alazan” atmayan anlar...

İndi isə onların nə özü var, nə şəkli, nə də izi! Hətta doğma yurdları Xocalımı da yer üzündən sildilər. Onlar bircə bu bədbəxt, bu məsum analarının yadından çıxmayacaqlar. Anaları onları xatırlayanda bir nisgilli, bir xiffətli sözlərini yada salacaq. Əgər yaşaya bilsə... Ömrünün belə gənc vaxtlarında üç övladından üçünü də birdən itirən ana görəsən yaşaya biləcəkmi? Evin də, ailən də, övladların da birdən-birə yox olsun... Sehrli nağıllarda da belə faciələr olmur...

Çox çalışdım ki, Ağayeva Sədaqət Hüseyn qızı danışsın...

O da istəyirdi nəşə desin... Amma bacarmadı.

Uşaq kimi dodaqlarını büzüb ağladı, hıçqıra-hıçqıra ancaq bunu deyə bildi: - Beş gecə meşədə qaldıq. Balalarımın ikisini güllə ilə vurdular... Yaralı itirdim. Altı yaşlı Roman isə donub öldü.

10.ІІІ.1992.

Saat 12⁵⁰.
Bakı şəhəri,
Respublika xəstəxanası,
6-cı palata.

... АГАЯРОВ НАБИ — десять лет,
АГАЯРОВА СЕВИНДЖ — семь лет,
АГАЯРОВ РОМАН — шесть лет.

Кто поведает о страшной смерти этих безвинных детей?

О, Аллах, разве можно позволить, чтобы мать троих детей стала в одночасье бездетной?

Не подумайте, что для их карточек здесь не нашлось места. Они просто не фотографировались...

О нет, у них были и фотокарточки, и свой дом, и счастливые минуты, проведенные с любящими их отцом и матерью... Однако этих счастливых минут было слишком мало. Это были минуты, когда армяне не обрушивали на них свои смертоносные «Алазани»...

Теперь нет ни их самих, ни их фотокарточек, и вообще никаких следов от них не осталось. Даже их родной город Ходжалы теперь полностью стерт с лица земли. Они останутся в памяти только своей бедной и несчастной матери. Мать всегда будет помнить их, их печальные и горестные слова. Сможет ли она все это пережить... Сможет ли продолжать жить мать, потерявшая одновременно всех своих троих детей? Потерять в одночасье дом, и семью, и детей... Даже в волшебных сказках подобные трагедии не приводятся...

Я очень старалась, чтобы Агаева Садагат Гусейн кызы заговорила...

Она сама тоже хотела что-то сказать... Однако не смогла.

Она поджав по-детски губы, заплакала и заикаясь смогла произнести лишь следующее:

— Мы пять дней ночевали в лесу. Двоих моих детей сразили пулей... Я потеряла их ранеными... А шестилетний Роман замерз...

10 марта 1992 года, время 12-50
гор. Баку, Республиканская больница,
палата № 6.

XUMAR SƏLİMOVA – on doqquz yaşında.

Ömrünün çiçəklənən, qaynar bir dövründə yaman müsibətlər çəkdi, Xumarın bəlalı başı... Üç qardaş, bir ata, çoxlu qohum-əqrəbə, üstəlik doğma torpaq, isti od-ocağını itirən Xumar özü də bir təsadüfdən sağ qaldı. O müdhiş gecəni Xumar bu cür yadına salır:

- Fevralın 25-də axşam saat 11-də şiddətli atışma başladı. Hər tərəfdən BMP-lər, BTR-lər şəhərə doldu. Rus hərbi qoşunları ilə erməni hərbi qüvvələri birləşib şəhəri virdi-viran qoyurdu. Bizim yaşadığımız Qala dərəsi ərazisində atışma elə güclü idi ki, özümüzü itirdik. Bilmirdik hara qaçaq, neyləyək. Qardaşlarım postda idi. Odur ki, onlarsız tərپənmək istəmirdik. İki saat atışma oldu, ortalıqda qalmışdıq. Sonra qardaşlarım gəldi. Birinin üç balası vardı. Uşaqları da götürüb qaçmağa başladıq. Özümüz də bilmirdik ki, hara çıxırıq... Kətiyin dağlarına üz tutmuşduq...

Kətiyə çatana qədər bəlkə yüzlərlə adam güllə yarasından yıxılıb qalırdı... Kətiyə çatanda "Alazan" raketini yanımdakı qadınları öldürdü, mənim isə qolumu, üzümü yaraladı.

Kətiyin dərəsində taqətdən düşdüm. Yoldaşlarımın çoxunu da itirmişdim. Birdən Elman Məmmədovun da dəstəsini orada gördüm. Yaralı və taqətsiz olduğumu görüb məni dərədən keçirdilər. Kişilər yaralı qadınlara kömək edirdilər. Göydən dolu kimi yağan güllə qəlpələri qaçmağa imkan vermiridi. Arxı keçib xəndəklə süründük. Bir vaxt gördüm ki, səhər açılır. Elə bu vaxt xəndəyi ermənilər mühasirəyə aldılar. Yanımdakı yoldaşlarımı bir-bir atmağa başladılar. Quliyev Talehi ağzından atdılar, sonra başını yoldaşının yanında əzdilər. Həyat yoldaşı Rəhilə Quliyeva qışqıranda onu da atdılar. Bir yaşlı Samir atasının öldüyünü başa düşmədiyi üçün atasından əl çəkmirdi... Tüfəngin kətiyi ilə onun da başına vurdular. Elə zərbnən vurdular ki, beyni dağıldı... Erməni oğlu mənə yaxınlaşdı məni tutdu. Qışqırdım, yalvardım... Məni sürüyə-sürüyə aparırdı. İnsan meyitlərinin üstündən keçdikcə yalvarırdım ki, məni öldürün, diri aparmayın... Gücümü toplayıb erməni oğlunun əl-ayağına düşdüm, dedim: "Qardaş, sənə qurban olum, mənim qardaşıma oxşayırsan, məni öldür, aparma..."...

Oğlanın əlləri boşaldı. Məni atıb başqa səmtə qaçdı. Ölənlərin arasına qaçdım. Özümü xeyli ölülyə vurdum. Ətrafımdakılar öldürülmüşdü. Atışma səsi xeyli aralandı. Yavaşca sürütüb bir az da irəlilədim. Belə-belə xeyli süründüm...

Nəhayət, bir azərbaycanlı səsi eşitdim: - Ay ana! – dedim. Huşumu itirmişdim. Bir vaxt gördüm ki, Əlağa adlı bir azərbaycanlı oğlan məni qucağına alıb Ağdama keçirdi.

8.III.1992.

Saat 2¹⁰.

**Bakı klinik təcili yardım
xəstəxanası. 7-ci palata.**

ХУМАР САЛИМОВА — девятнадцать лет.

В самом расцвете лет, в цветущем возрасте Хумар пришлось пережить тяжкие страдания... Потеряв трех братьев, отца, многих родственников, родную землю, теплый и уютный домашний очаг, сама Хумар совершенно случайно осталась живой. Ту кошмарную ночь Хумар вспоминает так:

— 25-го февраля в 11 часов вечера началась интенсивная стрельба. Со всех сторон в город ворвались многочисленные БМП и БТР. Русские войска, объединившиеся с армянскими воинскими частями, громили и разрушали город. На территории Гала деряси, где мы жили, перестрелка была столь интенсивной, что мы растерялись. Мы не знали, что делать и куда бежать. Мои братья дежурили на порученном им посту. Поэтому мы не хотели уходить, оставив их. Стрельба продолжалась два часа, мы находились в самом центре. Потом пришли мои братья. Один из них был отцом троих детей. Взяв с собой детей, мы побежали, хотя и сами не знали куда... Мы направились в сторону горы Кятйй.

Пока мы добрались до горы Кятйй, может быть, ни одна сотня людей осталась лежать на земле, скошенная вражескими пулями... Осколками «Алазань» были убиты бежавшие рядом со мной женщины, я же оказалась раненной в предплечье и в лицо.

На дне оврага я совершенно обессилела. Многих своих товарищей по несчастью я к тому времени уже потеряла. Вдруг я встретила группу Эльмана Мамедова. Увидев, что я ранена и совершенно обессилела, он провел меня через овраг. Мужчины всячески помогали раненым женщинам. Сыпавшиеся с неба подобно граду пули и осколки не позволяли что-либо предпринять. Перейдя через ручей, мы поползли к канаве. И тут только я обратила внимание, что начинается рассвет. Как раз в это время армяне окружили канаву. Они стали пристреливать находившихся рядом со мной людей. Гулиева Талеха они убили выстрелом в рот, после чего на глазах его жены стали разбивать его голову. Когда его жена Рахилия Гулиева, при виде этого зверского зрелища, подняла крик, ее тоже пристрелили. Годовальй Самир, не понимая того, что его мать уже мертва, не хотел отходить от нее... Тогда ему разбили голову прикладом автомата. Причем удар этот нанесли с такой силой, что мозги его брызнули во все стороны... Ко мне подошел армянский парень и схватил меня. Я закричала, стала умолять его, чтоб отпустил меня, но он молча продолжал волочить меня по земле. По мере того, как мы переступали через находившиеся на пути трупы, я все настойчивее умоляла его убить меня, не уводить живой. Наконец, собравшись с силами я пала к

ногам этого армянского парня и взмолилась: «Братец, да буду я твоей жертвой, ты похож на моего брата, убей меня...»

Руки парня неожиданно ослабли. Он бросил меня и побежал в другом направлении. Я тогда решила лечь среди мертвых тел. Притворилась тоже мертвой. Вокруг меня лежали одни мертвецы. Стрельба стала постепенно отдаляться. Я тихонько отползла и стала понемногу продвигаться вперед. Со временем я отползла на значительное расстояние...

Наконец, до меня донеслись голоса азербайджанцев. Я крикнула: мама, и потеряла сознание. Когда очнулась, то увидела, что парень-азербайджанец по имени Алиага несет меня на руках в Агдам...

8 марта 1992 года, 2-10.

**Бакинская городская больница
скорой помощи, палата № 7.**

ASLANOV BƏXTİYAR QULU oğlu – iyirmi doqquz yaşında.

Ölən igidlərinin
Saxlayıram yasını.
O alçaq dığalardan
Alaram qisasını.
Qaçıb məndən əcəlim,
Xocalım, ay Xocalım!..

X.Əlizadə.

Bəxtiyar, bu ağır xəstə, yaralı vaxtlarında da yalnız bir məsələ haqqında düşünür. Ayağı sağalan kimi Xocalısının müdafiəsinə nə cür, hansı yolla kömək edə bilər?

Bu igid bircə ayağını itirib, bircə cavan qardaşını, bircə əziz xalasını, bircə sevimli atasını, bircə yaxın dostunu... Bircə doğma yurdu Xocalısını itirib... Sıysaq bircə-bircə çox qohum-əqrəba itirib...

Bəxtiyar deyir ki, eybi yox, bu ayaqla mən təyyarəçi kimi Vətənimin müdafiəsinə qalxa bilərəm.. Yağılardan qisasını alaram...

Hadisələri isə bu cür xatırlayır...

- Aym 25-də səhər saat 10-11 radələrində evdə xəstəydim, bankalanmışdım. Qəflətən xəbər gəldi ki, 366-cı polk şəhərə girib, Xocalımı dağıdır. BMP-lərin, mərmilərin səsi, uğultusu qulaq batırırdı. Evdən çıxanda Elman müəllimin müəyyən tapşırıqları əsasında, arvad-uşaqla meşəyə qədər qaçdıq. Naxçıvanıka çatanda ermənilər yuxarıdan fişəng atəşiyənən Əsgərana işarə verdilər ki, orada olsunlar. Meşədən yola çıxanda gördük Əsgərandan BRD, BMT-lər gəlir.

Yaxınlaşib atmağa başladılar... Atam Aslanov Qulu, qardaşım Aslanov İqbal, Hacıyev Əli mərmi ilə elə orada öldürüldü.

Üstümdə yeddi mərmi var idi. Əlliyə yaxın arvad-uşağı oradan keçirdim. Xalamı dağın başına qaldıranda dedi: - Yox, daha gedə bilmərəm. Onu da elə oradaca atdılar. Atılan kimi dedi: - Bəxtiyar, qaç, day mən ölüərəm. Girdim daşların dalına. Ermənilər məni axtarmağa başladılar. Mənə yaxınlaşanda onları atdım. Qaçdım dikə sarı. Qalxanda hiss etdim ki, məni atdılar, güllə ayağımın altını apardı. Arxaya çönmək istəyəndə mənə dörd yerdən güllə dəydi. Qayanı xeyli süründüm, gördüm azərbaycanlı səsi gəlir... Onlara yaxınlaşdım, Elmangilin dəstəsiydi. Müşfiq də burada yaralandı. O daha sürünə bilmədi, onu ora uzandırıb üstünü örtüdü, mən də bir az süründüm, gördüm yox, daha sürünə bilmirəm. Ayağımı önlərdən birini şərfi ilə möhkəm bağlayıb arxası üstə uzandım. Axşam tərəfi cəbhəçi uşaqlar mənə də, Müşfiqi də, bir çox yaralılar və meyitlərlə birgə Ağdama gətirdilər. Bir sözlə əcəlim məndən qaçdı...

27.II.1992.

Saat 1⁰⁰.

Bakı.

Qospital. 3-cü palata.

АСЛАНОВ БАХТИЯР ГУЛУ оглы — двадцать девять лет.

По погибшим героям
Я здесь траур держу.
И подонкам армянам
Я за них отомщу.
Развяжу, наконец, все узлы...
Ходжалы, вы мои Ходжалы...

Х. АЛИЗАДЕ

Бахтияр, даже будучи тяжело больным и серьезно раненым, постоянно думал об одном и том же. Каким образом после того как заживет рана на его ноге, он сможет помочь своему Ходжалы?

Этот герой потерял одну ногу, единственного отважного брата, единственную любимую тетю, единственного, разумеется, родного отца, единственного верного друга... И еще потерял свою малую родину, свой Ходжалы... Если начать подсчитывать, то многих своих близких и родных...

Бахтияр говорил, что ничего, лишь бы ему поскорее подняться на ноги и он встанет на защиту своей Родины... Он отомстит ее врагам...

О приключившемся с ним он рассказал следующее: — 25-го числа около 10—11 часов утра я лежал дома больной, мне были поставлены банки.

Неожиданно распространился слух, что 366 полк вступил в город и разрушает его. Шум и грохот от движущихся по городу БМП, разрывающихся снарядов буквально оглушал. Когда мы выходили из дома, Эльман муаллим дал нам некоторые поручения и сказал, что нужно вывести из города женщин и детей. Вместе с более чем двумястами женщин и детей мы побежали к лесу. Когда мы добежали до Нахчиваника, армяне ракетой сигнализировали Аскерану о нашем местонахождении. Когда мы вышли из леса на дорогу, то увидели, что со стороны Аскерана мчатся БТР и БМП. Приблизившись на близкое расстояние, они открыли стрельбу. Мой отец Асланов Гулу, мой брат Асланов Игбал и его друг Гаджиев Али были вскоре убиты там осколками снарядов.

У меня было семь гранат. Я провел тогда до пятидесяти женщин и детей. Когда я отводил свою тетю на гору, она сказала: «Нет, я больше не в силах идти дальше...» В нее тут же угодила пуля. Она тогда сказала: «Бахтияр, ты беги, я уже умираю...» Я спрятался за камни. Армяне стали меня искать. Когда они приблизились ко мне, я стал в них стрелять. Потом побежал в сторону холма. Поднявшись на гору, я почувствовал, что дальше ползти уже не в силах, пуля раздробила мне ступню. Когда я попытался присесть, в меня попали еще четыре пули. Я, собравшись с силами, пополз на скале и вдруг услышал голоса азербайджанцев... Подполз к ним. Это был отряд Эльмана. Мушвига тоже ранили. Я еще немного пополз, убедился, что дальше ползти уже не в силах. Я туго затянул свою раненую ногу шарфом одного из умерших и лег на спину. Вечером фронтовые ребята и подобрали меня, Мушвига и многих других раненых, а также трупы наших погибших людей и доставили в Агдам. Одним словом, смерть на этот раз меня миновала.

**27 февраля 1992 года, время 1-00.
Баку, Госпиталь, 3-я палата.**

HƏTƏMOVA NAZİLƏ - iyirmi dörd yaşında.

Fevralın 25-i gecə gözlədik. Səhərə yaxın ayın 26-da saat 7-də Əsgəran yolu ilə qaçdıq meşəyə doğru...

Meşədə güllə ayağımdan dəydi. Qaldım orada meyitlərin arasında. Yanımda güllələnib ölən və yaralananlar çox idi.

Onlardan Əzimova Pərvanəni ağzından atmışdılar, yoldaşı Əzimov Həsənbəlanı da başından vurmuşdular. Güllü xalanı, İbiş dayını, onların oğlu Şöhləti, Telmanın arvadı İradəni, baldızı Sevilı, Allahverdiyev Aslanı və iki qızı

İradə və Validəni, Əvəz dayını, arvadı Teybə xalanı, Səlti xalanı, oğlu Arifi mənim yanımda atıb öldürdülər. Yanımda minlərlə belə meyitlər uzanmışdı. Arxası üstə uzanıb öz ölümümü gözləyirdim. Yanımda, lap yaxınlıqda İradənin qızı, yeddi yaşlı Xatirə deyirdi ki, qurban olum, Nazilə xala, anama da, mənə də kömək et... Dedim qızım, axı özüm ayağa qalxa bilmirəm ki, sənə də kömək edəm. Gözlərini yum. İndi köməyə gələcəklər. Mən bu sözləri Xatirəni ovutmaq üçün deyirdim. Doğrudan da belə oldu. Səhərişi gün cəbhəçilər köməyimizə gəlib, bizi Ağdama gətirdilər. Sağ olsun cəbhəçilər...

27.II.1992.

Saat 3⁰⁰.

Bakı.

Qospital. 1-ci palata.

ХАТАМОВА НАЗИЛЯ — двадцать четыре года.

Мы прождали всю ночь 25 февраля. К 7 часам утра 26 числа мы побежали в лес по аскеранской дороге...

В лесу я получил пулевое ранение в ногу и вынужден был остаться там среди трупов. Рядом со мной находилось много расстрелянных и раненых.

Среди трупов находился и труп Азимовой Перваны, убитой выстрелом в рот, и ее мужа Азимова Гасанбалы с простреленной головой. При мне были расстреляны Гюллю-хала, Ибиш-даи, их сын Шехлят, жена Телмана Ирада, его свояченица Севиль, Аллахвердиев Аслан и две его дочери Ирада и Валида, Аваз-даи, его жена Тейба-хала, а также Селти-хала и ее сын Ариф. Вокруг меня лежали тысячи трупов. Лежа на спине, я ждал свою мать. Рядом со мной находилась семилетняя дочь Ирады — Хатира. Бедная крошка, я не был в состоянии подняться на ноги, чтобы как-то помочь ей. «Ты закрой глазки, — обратился я к ней. — Сейчас придут к нам на помощь». Я говорил это, только для того, чтобы успокоить Хатиру. Однако так случилось. На утро фронтовики пришли к нам на помощь и отвезли в Агдам.

27 февраля 1992 года, время 3-00,

Баку, Госпиталь, палата № 1.

СƏFƏROVA XƏZANGÜL ƏLİ qızı – qırx yaşında.

Həmin gün Xəzangülün vəziyyəti yaxşı deyildi. Qulaqlarına atışma səsi gəlirdi. Başına gələn əhvalatları danışmaq istədi, bacarmadı... Ancaq bu sözləri deyə bildi:

- 25-i axşam qaynım oğlu Aydın içəri girib dedi ki, niyə durmusunuz, qaçın...

Müalicə həkimi Məmmədov Məcid kədərlə xəstəsinə baxıb, başını buladı... Heç deməsə də aydın idi... Erməni vəhşilərinin qəddarlığına hiddətləndirdi...

22.İI.1992.

Bakı.

Qospital. 11-ci palata.

ДЖАФАРОВА ХАЗАНГЮЛЬ АЛИ кызы — сорок лет.

В тот день Хазангюль чувствовала себя неважно. До нее доносились звуки выстрелов... Она захотела рассказать мне о случившемся с ней, однако, как не пыталась, не смогла... Она смогла произнести лишь следующее:

— 25-го вечером сын моего деверя Айдын зашел к нам и сказал: «Что вы сидите? Бегите...»

Лечащий врач Мамедов Меджид посмотрел на больного и покачал головой... Хотя он и ничего к сказанному не добавил, все и так было ясно... Армянские зверства приводили его в ярость...

22 марта 1992 года, время 4-00.

Баку, Госпиталь, палата № 11.

ABBASOVA MƏNSURƏ - on beş yaşında.

Əlillər palatası...

Yaman dəhşətdir gənc yaşlarında əlillər palatasında yatmaq...

Mənsurənin yanına girəndə, palatanın qapısında yazılmış bu sözləri oxuyarkən dizlərim qurudu... Erməni yırtıcılarına rast gələn bu məsum baxışlı yaraşlıq, gözəl qızın ayaq pəncələri kəsilmişdir.

İki gün meşədə qalandan sonra onu erməni quldurları tutmuşdur. Mənsurənin bu yaşında başı çox bəlalər çəkmiş, əzab-əziyyətlərdən sonra vəhşilərin əlindən qurtula bilməmişdir. Onun sevimli həkimi İsmayıl Cəbrayilov Mirzalı oğlu deyir:

- Xəstənin güclü nekroz nəticəsində dəri diffekti barmaqlarda sümüyə qədər gedib. Budda dəri köçürmə vasitəsilə aparılan cərrahiyyə əməliyyatı ümid verir ki, Mənsurə axsamayacaq. Üçüncü dərəcəli donma nəticəsində iki gün meşədə qalan Mənsurənin şikəst olmaması üçün bütün varlığımla gecə-gündüz çalışmışam.

29.11.1992.

Saat 4⁰⁰.

Bakı.

Respublika xəstəxanası, 6-cı palata.

АББАСОВА МАНСУРА – пятнадцать леть.

Палата инвалидов...

Слишком тяжело лежать в молодые годы в палате инвалидов...

Когда я зашла к Мансуре и прочла на дверях ее палаты эту надпись, у меня подкосились ноги... У этой встретившейся с армянскими извергами обаятельной, красивой девушки с чистым взглядом были тяжело ранены ноги. После двухсуточного пребывания в лесу она была обнаружена армянскими бандитами. В эти совсем еще юные годы Мансура многого натерпелась от армянских садистов и только перенесла все выпавшие на ее долю муки, ей удалось вырваться из их рук. Ее любимый врач Исмаил Мирзали оглы Джебраилов говорит:

— В результате сильного некроза у больной дефект кожи на пальцах ног распространился до костей. Хирургическая пересадка кожи бедра позволяет надеяться, что Мансура все же не будет хромать. Двухсуточное пребывание в холодном лесу привело к обмороживанию ног III степени. Я всеми силами и днем и ночью, делаю все возможное, чтобы Мансура не стала калекой.

20 февраля 1992 года, время 4-00.

Баку. Республиканская больница, 6 палата.

MƏMMƏDOV MƏMMƏD – 55 yaşında.

Mən nə deyim, a qızım. Özüm ustayam. 25 ildən çoxdur ermənilərlə birgə işləmişəm. Məni də o gecə meşədə tutdular. Mən bir əziyyətnən, təpikləyə-təpikləyə Pircamala gətirib, zirzəmiyə saldılar. Orada yeddi nəfər mexseti türkünü (birinin altı yaşlı körpəsi ilə birgə) cərgəyə düzüb güllələdilər.

Səhəri dedilər ki, hazırlaşın, sizi Əsgərana aparırıq... Mən sevindim. Sevindim ki, bəlkə bizi ordan buraxdılar; ordakı yerli ermənilərlə bir süfrədə oturmuşuq, bir yerdə işləmişik. Hamısı məni tanıyır. Amma Əsgəranda məni

taniyan ermənilər üzlərini o tərəfə çevirdi. Orda bizi təpiknən döyürdülər. Ağzımdan qan fantan kimi açılırdı. Yenidən döyürdülər ki, buraları niyə buladın. Yala bu qanı... Qanı dəsmalın arasına yığırdım, bir də tökülürdü... Dönüb bir də təpikləyirdilər ki, elə et tökülməsin...

Yanımdakı cavanlar dözə bilmirdilər. Hiddətlənib qışqırırdılar: Qarabağ bizimdir! Torpağımızdı! Biz o torpağı heç kimə verməyəcəyik! Torpaq bizim qeyrətimizdi!

Əliməmmədov Faiq Şahlı oğlu bu sözləri hər dəfə təkrar edib qışqırıdınca onun bədəninin bir hissəsini kəsirdilər. Kəsildikcə o daha da bərkədən qışqırırdı: - Qarabağ bizimdi!

13.IV.1992.

Saat 2⁰⁰.

Bakı.

Təcili kiliniki xəstəxana.

МАМЕДОВ МАМЕД — пятьдесят пять лет.

Что мне тебе сказать, дочка? Я сам мастер. Свыше двадцати пяти лет работал с армянами. Меня тоже в ту ночь схватили в лесу. После бесчисленных истязаний, непрестанно пиная ногами, доставили меня в Пирджамал и бросили в подвал. Там выстроили в ряд семь турок месхетинцев (один из них с шестилетним ребенком) и расстреляли.

На утро велели приготовиться для отправки в Аскеран. Я радовался, надеясь на то, что, может быть, нас там отпустят; с тамошними местными армянами я делил хлеб-соль за одной скатертью, вместе с ними работал. Все меня там знали. Однако знавшие меня аскеранские армяне отвернулись от меня. Там нас жестоко избивали ногами. Из рта и из носа у меня фонтаном была кровь. Повторно меня били за то, что я запачкал пол своей кровью. Велели слизывать эту кровь: я собирал эту кровь в платок, но она вновь вытекала... Они пинали меня ногами: делай так, чтобы кровь не вытекала...

Находившиеся с нами молодые люди не выдерживали издевательств. Приходя в ярость, они орали армянам: «Карабах наш, это наша земля. Мы эту землю никому не отдадим. Земля — это наша честь и достоинство!»

При каждом повторении этих слов Алимamedовым Фаиком Шахлы оглы от его тела армяне отрезали какую-нибудь часть. Однако он при этом еще громче кричал: «Карабах наш!»

13 апреля 1992 года, время 2-00

Клиническая больница скорой помощи.

HƏSƏNOVA XƏDİCƏ HƏSƏN qızı – iyirmi yaşında.

Ömrünün çiçəklənən yaşlarında Xədicə iki ayaqlarını, sevimli anasını, əziz atasını, on yeddi yaşlı gözəl bacısını itirib... Hələ doğma yurdu Xocalını demirəm. Dərd bir olar, iki olar, üç olar... Onu da çəkərsən, dözə-dözə, əzabla. Bu gənc qız indi bu dərdlərin hansını çəksin, hansını unutsun.

Axı Xədicənin elə vaxtıdı ki, onun dərdini çəkən, bu dəhşəti ona unutduran, təsəlli verən doğma lazımdır. Xədicə isə sevimli doğmalarını iki ayaqlarından əvvəl itirib... Elə doğma yurdu Xocalını itirən gecə... Erməni vəhşilərinin quduzlaşan, yuxarıda oturanlarımızın isə susan vaxtı...

6.III.1992.

Saat 2⁰⁰.

Bakı şəhər kliniki təcili yardım

xəstəxanası.

ГАСАНОВА ХАДИДЖА ГАСАН кызы — двадцать лет.

В этом цветущем возрасте Хадиджа потеряла обе ноги, любимую мать, дорогого отца, семнадцатилетнюю сестру — красавицу... Я еще не говорю о родном ей Ходжалы... Человек может вытерпеть одно, два или три горя, но столько!.. Как-нибудь наберешься сил и терпения, хоть с трудом и мучениями, но переживешь одно-два... Однако, какое из перечисленных несчастий она должна пережить, какое забыть?

Ведь Хадиджа находилась в таком возрасте, когда нуждалась в человеке, который проявил бы заботу о ней, помог бы ей пережить выпавшее ей на долю горе, забыть о пережитом, был бы способен утешить ее. Хадидже было суждено потерять близких и родных ей людей до того, как она потеряла ноги... В ту же ночь вместе с потерей родного Ходжалы. В то самое время, когда взбесились армянские изверги, а наше республиканское руководство преступно безмолвствовало...

6 марта 1992 года, время — 2-00

**Бакинская городская больница скорой
помощи, палата № 5.**

ƏLİYEV FİRUDİN İSA oğlu – 27 yaşında.

Fevralın 19-də Yenikənddən bizi atəşə tutdular. Mən orada yaralanmışdım. Müalicə olunurdum. Hələ müalicələrim qurtarmamışdı ki, ayın 25-i saat 10-11

radələrində xəbər gəldi ki, şəhəri dağıdırlar, qaçın. Əvvəl elə bildim ki, mən yeriyə bilmirəm. Evdəkilər dedilər ki, sən durmasan biz də gedən döyülük. Gördüm hamını ləngidirəm. Naəlac qalıb ayağa qalxdım. Əcəlim çatmayıbmış... Yanımdakı, qohum-əqrəba da mənə kömək edirdilər. Meşəyə qədər getdik. Dörd gün meşədə qaldıq. Yanımda donan uşaqların iniltisi bu gün də qulağımdan getmir. Yaralarımın üstündən bir güllə də dəydi. Amma məni o təkrar yaralar incitmir; yanımda Firdovsinin oğlu Əliyev Elçinin donub can verə-verə atasının kürəyində girov götürülməsi incidir, ayaqları şişən Əhmədov Eldarı orda yaralı qoyub gəlməyim incidir. Ölməyə nə var ki, bir anlıq əzabdır, yaralı girov düşmək, bax, dəhşət budur. Yüzlərlə igid oğlanlarımız yaralandı, silahı olan özünü atdı, canı qurtardı, özlərini atmayanlar zariya-zariya meşələrdə qaldılar.

10.İI.1992.

Saat 2⁰⁰.

**Bakı şəhər təcili kliniki yardım
xəstəxanası. 9-cu palata.**

**АЛИЕВ ФИРУДДИН ИСА оглы -
двадцать семь лет.**

Девятнадцатого февраля нас начали обстреливать из Еникенда. Я был тогда ранен. С того девятнадцатого числа я находился на излечении. Я еще не успел поправиться, когда двадцать пятого числа часов в 10—11 сообщили, что город разрушают, нужно бежать. Сперва я подумал, что не смогу двигаться. Домашние сказали, что, если не встанешь, мы тоже никуда не двинемся. Я уверен был, что всех задерживаю. Попав в безвыходное положение, я поднялся с постели. Оказывается, мне еще не было суждено умереть... Мои родные и близкие помогали мне. Мы добрались до леса. Четыре дня мы находились в лесу. До сих пор в моих ушах звучат стоны замерзших детей. Здесь я был вторично ранен. Однако меня мучают не эти раны. Меня мучает то, что десятилетний сын Фирдовси Алиев Эльчин, замерзший и находившийся при смерти, был снят с плеч отца и взят в заложники. Я мучаюсь, вспоминая об Ахмедове Эльдаре, которого раненым я оставил в лесу, с распухшими ногами. Умереть не страшно, это всего только мучительный миг, а вот попасть раненым в заложники — это действительно ужасно. Сотни наших отважных юношей были ранены, однако, те из них, кто имел оружие, застрелились и избавились от нечеловеческих страданий армянского плена. А те, кто не покончил с собой, остались стонущими в лесах...

10 марта 1992 года, время 2-00

MƏMMƏDOV TEYMUR İXTİYAR oğlu - əlli beş yaşında.

Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə saat 11 radələrində kəndi hər tərəfdən atəş tutdular. BMP-lər, BTR-lər, müxtəlif raketlər Xocalının üstünə od yağdırırdı. Həmin gün qızım, iki nəvəm, oğlum evdə idi. Güclü atəş açılarda uşaqları qonşumuz Məmmədov Tapdığı zirzəmisinə yığıdıq. Elə zənn edirdik ki, həmişəki kimi atəş dayanacaq. Bir-iki saat padvalda ləngidik. Qızım, üzr istəyirəm, ağırayaqlı idi. Sonra gördük burda dayanmaq qeyri-mümkündür. Evlər alışıb yanır. Orada təxminən bir kilometr yarım yolu çaylağınan qaçdıq meşəyə. Təxminən minə yaxın adam qaçırdı. Meşədən biz iki kəndin yolunu keçməliydik. (Kətik və Naxçıvanik kəndlərinin yolunu). Kətik yoluna yaxınlaşanda bizi ermənilər mühasirəyə aldılar. Qadınların ah-naləsi hər tərəfi bürüdü, elə oradaca 600 nəfəri qırdılar. Ağır yaralananları da götürmək mümkün olmadı. Mən özüm ombamdan iki güllə yarası aldım. Qızım Məmmədova Mətanət sağ qolundan yaralanıb. Sağ olsun təcili yardım xəstəxanasındakı professor Abbasovu. Onun köməliyi ilə indi sağalmaq üzrədir. Yeddi yaşlı nəvəm Quliyeva Sevinc Əkbər qızı ağır güllə yarasından Ağdam xəstəxanasında öldü. Onu nə zülmənən yaralı-yaralı Ağdama qədər gətirə bildik. Ölənlər çox idi. Elə qızımın yoldaşı Quliyev Əkbər Zəkərə oğlunu başından atdılar. Onun qardaşı Quliyev Talehi ürəyindən vurdular, atası Quliyev Zəkərənin başını bizim yanımızda əzdiilər. Talehin yaş yarımında oğlu – Quliyev Samir Taleh oğlunu anasının qucağında güllələndilər. Talehin anası – Quliyeva Şura Şəmil qızını və bacısı Quliyeva Zərifəni isə öldürəndən sonra Zərifənin iki qız uşağının (biri iki yaşında, biri isə bir yaşında) gözlərini çıxardılar...

Zərifənin yoldaşı Xəlilov Tahir yeddi-səkkiz avtomat gülləsi ilə para-para oldu. Altmış beş yaşlı İmani Ağayar da orada öldü. Onun oğlu İmani Maliki də öldürüldülər. Oğlum Məmmədov Nizaminin köməliyi ilə 50 nəfərə qədər adam, yaralı olsa da, çıxa bildi. Nizami ilə bərabər Əliyev Sərxan İslam oğlu öz atası Əliyev İslamı və anası Əliyeva Səhəri itirsə də son dəqiqələrə qədər döyüşə-döyüşə bu əlli nəfərin çıxmasına kömək etmişdir.

18.IV.1992.

Saat 12³⁰.

Bakı şəhəri.

Qarabağ küçəsi, 24, otaq 1.

МАМЕДОВ ТЕЙМУР ИХТИЯР оглы — пятьдесят пять лет.

В ночь с 25-го на 26 февраля в одиннадцать часов начали со всех сторон обстреливать село. БТР и БМП обрушили на Ходжалы шквал ракетного огня. В тот день в доме находились моя дочь, два внука и сын. Когда обстрел усилился, мы отвели детей в подвал соседа Мамедова Таптыга. Мы думали, что, как обычно, стрельба через час-другой прекратится. Мы задержались в подвале часа два. Дочь моя, извините, была беременна. Потом мы убедились, что дальше оставаться в подвале становится невозможным. Окрестные дома уже ярко пылали. Мы побежали из дома по высохшему руслу реки километров полтора до леса. Нас бежало человек пятьдесят. В лесу нам предстояло пересечь две дороги, ведущие к деревне Кяттик и Нахчиваник. Когда мы приближались к дороге, ведущей в Кяттик, армяне взяли нас в окружение. Вопли женщин стали оглашать окрестности. Там на месте армяне перебили до 600 человек. Не было никакой возможности вывести тяжело раненных. Я сам получил два пулевых ранения в бедро. Моя дочь Мамедова Матанат была ранена в правое предплечье. Спасибо профессору больницы скорой помощи Аббасову. Благодаря его помощи она теперь начинает выздоравливать. Моя семилетняя внучка Гулиева Севиндж Акпер кызы от тяжелого пулевого ранения скончалась в агдамской больнице. С огромным трудом раненую доставили в Агдам. Умерших очень много. Муж моей дочери Гулиев Акпер Закера оглы был убит выстрелом в голову. Его брат Гулиев Талех умер от выстрела в сердце. При нас разбили голову его отца Гулиева Закера. Полуторалетнего сына Талеха Гулиева Самира застрелили на руках у матери. После убийства матери Талеха Гулиевой Шуры Шамиль кызы и его сестры Гулиевой Зарифы задушили двух дочерей Зарифы (одну в возрасте двух лет, другую одного года.)

Мужа Зарифы Халилова Тахира изрешетили семью-восемью выстрелами из автомата. Там же был убит и шестидесятипятилетний Имрани Агяр. Его сына Имани Малика тоже убили там. С помощью моего сына Мамедова Низами нам удалось увести от армян около пяти-десяти человек, хотя и с различными ранениями. Алиев Сархан Ислам оглы, несмотря на то, что потерял своего отца Алиева Ислама и мать Алиеву Сахар, сражаясь до последней минуты, помог вместе с Низами вывести из армянского окружения эти пятьдесят человек.

**18 апреля 1992 года, время 12-30.
гор. Баку, ул. Карабах, 24, кв. 1.**

NƏCƏFOV ƏLİ - əlli beş yaşında.

Ayın 25-də gecə saat 11-də atışma başladı. Işıqlar yanmadığı üçün yatmışdıq. Biz belə vəziyyətə düşəcəyimizə inanmırıdq. Odur ki, qaçdıq qonşuda Hübətov Cəmil kişinin zirzəmisinə. Beş-altı ailə dolduq ora, nəhayət, səhərə yaxın gördük ki, dayanmaq mümkün deyil. Bizim milli ordudan bir dəstə gəldi, (Hüseynov Tofiq Mürsiyab oğlu da yanında) dedilər ki, tez olun çıxın... Tofiq dedi: - Bir yol bilirəm, gəlin görək sizi oradan çıxara bilərikmi? Xeyli getmişdik ki, bizi azərbaycan dilində çağırıldı, yaxınlaşdıq ki, ermənilərdi. Tofiq elə orada özünü qumbara ilə partlatdı. O bizim yanımıza gələndə, üçüncü dəfə idi ki, kəndə qayıdırdı, aparıb dəstə-dəstə adamları keçirib bir də gəlirdi... Elə özü də son dəfə dedi ki, mənim əcəlim çatdı, atalar üçdən deyib...

Körpünün yanında biz, altı nəfər təslim olduq, qalanı qaçdılar... Ermənilər nə qədər qışqırdılar qaçmayın, camaat qaçdı.

Finski evlərin yanında Səmədov Taryel oçeretnoy avtomatnan bizi əsir aparan ermənilərə qəflətən atəş açdı. 34 nəfər erməninin 34-nü də öldürdü. Bu vaxt yenidən erməni dəstəsi bizi tutdu. Birinci Mumuşu, oğlu Adili, arvadı Kifayəti, Xankənddən gələn Adil müəllimi, oğlu Hübətov Muğanı, arvadını, gəlinini, Talıbov Rəhimi, Basarkeçərdən gələn Mamed kişinin yeddi oğlunu, bir qızını, arvadını, Muradov Paşanı elə orda öldürdülər.

Bizi isə girov apardılar.

Orucov Əli və Nəbi Xankənddə 9 №-li kamerada girovdu. Mən də həmin kamerada 22 gün girov qaldım.

Bizə yaman zülm verirdilər. Bir axşam dedilər ki, Nəcəfov Əli və Nəcəfov Etibar kameradan çıxsın. Elə bildik bizi öldürəcəklər, sonra məlum oldu ki, bizi erməni Samvelin qaynatası ilə dəyişirlər. Oğlum Məhərrəmin köməyi ilə bizi Tuğ kəndinə gətirdilər. Sağ olsun səbhəçilər...

**Topçubaşov adına Eksperimental
xəstəxanası, palata № 2.
27.III.1992, saat 4⁰⁰.**

НАДЖАФОВ АЛИ — пятьдесят пять лет.

25-го числа в 11 часов ночи началась стрельба. В связи с отсутствием света мы легли спать. Мы не могли даже подумать, что можем оказаться в столь плачевном и трагическом положении. Поэтому спустились в подвал соседа Гумбатова Джамиль-киши, чтобы там переждать стрельбу. Туда собралось пять-шесть семей. Однако под утро мы поняли, что дальше

оставаться там становится невозможным. К нам явились бойцы отряда нашей национальной армии вместе с Гусейновым Тофиком Мюрсяб оглы и предложили нам уходить... Тофик сказал: «Я знаю дорогу, идемте, может быть, нам удастся вас вывести?» Когда мы прошли уже значительное расстояние, нас по-азербайджански позвали. Мы приблизились и увидели, что звавшие нас были армянами. Тофик сразу же подорвал себя гранатой... Когда он пришел к нам, это было уже его третье возвращение в деревню. Он группами выводил людей из деревни и вновь возвращался... В последний раз он нам сказал, что, видимо, уже настал его конец, ибо число три издавна считается числом роковым...

Около моста нам, шестерым, пришлось сдать армянам, остальным удалось бежать... Сколько армяне не кричали им вслед, желая остановить беглецов, те все же убежали...

Около финских домов по ведущим нас в плен армянам неожиданно открыл огонь из автомата Самедов Таризель. Он убил всех 34 армян. В это время другой армянский отряд вновь захватил нас. Первыми армяне убили Мумуша, его сына Адила, его жену Кифаят, потом прибывшего из Ханкенди Адиль-муаллима, его сына Гумбатова Мугана, жену, невестку. Затем были расстреляны Талыбов Рагим, прибывший из Басаркечара Мамед киши, семь его сыновей, одна дочь, жена Мурадова Паши, дочь Оруджева Али Малахат, внучка Натаван.

Оруджев Али и Наби заключены сейчас в Ханкенди в качестве заложников в камеру № 9. Я в той же камере пробыл заложником 22 дня.

Нас жестоко истязали. Однажды вечером сказали, чтобы из камеры вышли Наджафов Али и Наджафов Этибар. Мы решили, что нас хотят убить, однако потом выяснилось, что нас решили обменять на тестя армянина Самвела. С помощью моего сына Магеррама нас привели в селение Туг.

27 марта 1992 года, время 4-00

**Экспериментальная больница имени
Топчибашева, палата № 2.**

ELMAN MƏMMƏDOV - Xocalı icra hakimiyyətinin sədri.

Xocalı icra hakimiyyətinin başçısı Elman Məmmədov fevralın 26-da baş verən hadisəni bu cür izah edir...

- Rəsmi dairələrin xalqa zidd fəaliyyətini, onların heç bir ləyaqətə, məntiqə sığışmayan milli mənafe mövqeyindən apardıqları təbliğatın acı və ağır nəticələrini xocalılar heç vaxt unudan deyil. Bilirdik ki, Kərkicahan, Quşçular, Meşəli, Malibəyli, Qaradağlı, Tuğ kəndinin sakinlərinin başına gətirilən faciələr Xocalını

da gözləyir. Odur ki, heç olmazsa qadın-uşaq, qoca və yaralıları əvvəlcədən çıxarmaq olardı. 1991-ci ilin noyabrından yol bağlı idi. Xocalıya mülki vertolyot yanvarın 18-də uçdu. Axırını hərbi vertolyot fevralın 13-də gəlmişdir. Mən rəsiya ilə tez-tez Ağdama, Bakıya zəng vurub tələb edirdim ki, təcili olaraq bizə vertolyot göndərsinlər. Şəhərdə işıqlar və qaz çoxdan kəsilmişdi. Fevralın 23-də hər ailəyə bir-iki kiloqram un payladıq ki, camaat ac qalmasın... Fevralın 24-də Ağdama məlumat verə bildim ki, ermənilər Xocalıya hücumu tam hazırlayıblar. Camaatı çıxarmaq lazımdır (arvad-uşağı, şikəstləri). Heç olmazsa Xocalıya koridor açın...

Kömək olmadı...

Hələlik 500-dən artıq meyitimiz basdırılıb. Bu günə qədər Xocalının özündəki və meşələrdəki cəsədlərimiz durur. Onları götürə bilməmişik...

Bilənlər bilir ki, Xocalı yaraşlıq şəhər olmuşdur. Oraya ilk dəfə 119 nəfər, hazırda isə 5 min nəfər qaçqın gəlmişdir.

Başçılıq etdiyim əsgərlər şəhərdən axırını çıxanlardan oldu. Biz Əsgərana qədər döyüşə-döyüşə gəldik... Ordan da qaçıb Ağdama gedən əhalinin ardınca düşdük. Qüvvəmiz tükənmişdi.

Qırılanlar yaman oldu...

Yüzlərlə uşaq həlak olub... 5 yaşlı uşağın qulağı kəsildikdən sonra 8 güllə vurublar... Qatillərin ürəyi soyumayıb uşağı vəhşicəsinə tapdalayıb keçiblər. 3 yaşlı uşağa güllə atıblar... Yaş yarımında uşağın başına neçə güllə atıblarsa, uşağın beyni anasının üzünə dağılıb. Neçə ana qucağında, kürəyində uşağı ilə birgə güllələnib...

Bizə heç nə təsəlli verə bilməz...

Bircə öz torpağımıza qayıdaq...

Qisası özümüz alarıq...

Moskva şəhəri.

**Azərbaycanın daimi nümayəndəliyi, otaq 7,
Saat 11⁰⁰.**

Mətbuat konfransından bir saat əvvəl...

ЭЛЬМАН МАМЕДОВ — председатель местной исполнительной власти в Ходжалы.

Глава Ходжалинской исполнительной власти Эльман Мамедов комментирует события 26 февраля таким образом:

— Направленную против интересов народа деятельность республиканских официальных кругов, тяжелые последствия их преступной, лишенной всякой логики, граничащие с прямым предательством действия — ходжалинцы никогда не забудут. Мы видели, что трагедия жителей сел Кяркиджакхан, Гушчулар, Мешели, Малыбейли, Гаратаглы, Туг угрожает и

жителям Ходжалы. Поэтому нужно было заблаговременно вывезти из Ходжалы хотя бы женщин, детей, стариков и раненых. С ноября 1991 года дороги в Ходжалах были перекрыты армянскими бандформированиями. Последний гражданский вертолет прилетел в Ходжалы 28 января. Последний военный вертолет прибыл 13 февраля. Я часто связывался по радиотелефону с Агдамом, Баку и настоятельно требовал срочную присылку вертолетов. В городе уже давно не было ни света, ни газа. 23 февраля мы раздали по одному, по два килограмма муки каждой семье, чтобы как-то предотвратить голод среди жителей... 24 февраля мне удалось сообщить в Агдам, что армяне полностью завершили подготовку к штурму Ходжалы. Необходимо эвакуировать жителей (женщин, детей, инвалидов). На худой конец, необходимо проложить в Ходжалы коридор...

Никакой помощи не было...

На сегодняшний день нами похоронено свыше 500 трупов. И сейчас в самом Ходжалы и его окрестных лесах имеются нехороненные трупы. Мы не могли их забыть...

Те, кто был у нас, знают, что Ходжалы был очень красивым городом. Туда первоначально вселились 119 беженцев, а в дальнейшем еще 5 тысяч.

Находившийся под моим началом небольшой отряд был в числе последних, покинувших город. Мы с боями отошли к Аскерану... Оттуда мы двинулись вслед за беженцами, направляющимися в Агдам. Силы наши иссякли. Мы понесли огромные потери в живой силе. Были убиты сотни детей... По одному пятилетнему ребенку, отрезав ему предварительно уши, произвели восемь выстрелов. Не довольствуясь этим, озверевшие убийцы еще бросили себе под ноги и растоптали несчастного ребенка. Застрелили и трехлетнего ребенка. Полуторогодовалому ребенку выстрелили в голову так, что его мозгами забрызгали лицо его отца. Сколько матерей вместе с ребенком на руках и на спине было расстреляно...

Ничто не в состоянии нас утешить. Нам бы только вернуться на свою землю, убийцам не избежать кары и возмездия...

**гор. Москва, Азерб. Постпредство,
время 11-00. За час до пресс
конференции.**

О РАУ ӘЛЛӘРДӘ QALDI...

Düşünməyin ki, aşağıda adları qeyd olunan, özləri isə Xocalıda, meşələrdə və Ağdamın şəhidlər xiyabanında torpaqlara gömülən bu insanlar nə vaxtsa unudulacaq...

Yox, qətiyyən yox!

Bunlara yiyəsizmi deyib ağlayacaqlar, yoxsa kimsəsizmi, onu deyə bilmərəm. Ancaq onu bilirəm ki, millət o vaxt arxalı, kimsəli olur ki, onun qeyrətli, təəssübkeş, millətinin sevən, arxasında cəsarətlə dayanan rəhbəri olur...

Zavallı xocalılar isə...

Sizi xatırlayanda, yada salanda şahid olduğum bir nisgilinizi də mən söyləyəcəm.

Fevralın 13-dən 25-nə qədər ortalıqda bir bağlama qalmışdı. Bu bağlama Xocalıdan fevralın 20-də axırıncı dəfə mülki vertolyotla Ağdama pənah gətirən 300 nəfər Xocalı sakininə verilən yardım payı idi...

Bu 300 nəfər o azuqələrə yaxın getmir, o bağlamayı əzizləyə-əzizləyə Xocalıda mühasirədə qalmış, səngərlərdə gecələyən balalarına, bacı-qardaş, qohum-əqrəbalarına göndərmək istəyirdilər və elə güman edirdilər ki, göndərə biləcəklər...

Amma bircə mülki vertolyot tapa bilmirdilər ki, azuqəni Xocalıya, Xocalıdakı arvad-uşaqları isə buraya gətirsinlər. Hansı qapını döyürdülər, kimə yaxınlaşdırdılar, “yox” cavabı alırdılar. Tez-tez prezident aparatına zəng də çalınırdı, gah prezident səfərə çıxmış olurdu, ya da cavab verib danışmağı o gözəl qəddi-qamətinə yaraşdırmırdı.

Nə isə, həyat məhkəməsimi, yoxsa Respublika rəhbərliyinin mühakiməsimi, bu pak insanlara ədalətsiz, qəddar hökm çıxardı:

Dörd illik zülmədən, iztirabdan, alazan raketlərinin gurultulu səsindən səksəkəli yaşayan bu insanlıara nə dinc, rahat həyat qismət oldu, nə də əzizlənən azuqə payı...

Saldıqları o yaraşığıl şəhər də xaraba qaldı...

ТОТ ДАР ОСТАЛСЯ В ЧУЖИХ РУКАХ...

Не думайте, что люди, чьи имена приведены ниже, а также те, кто остался мертвыми в Ходжалы и его окрестных лесах, кто покоится в Агдамской Аллее жертв, когда-нибудь будут забыты...

Нет, ни в коем случае...

Будут ли оплакивать их вечно, как оставленных на произвол судьбы, не знаю. Но знаю одно, что нация тогда бывает защищенной и уверенной в себе, когда за ее спиной стоят мужественные, преданные своему народу, любящие свою нацию и дальновидные руководители...

Эх, бедные ходжалинцы, бедные, бедные...

Когда буду вспоминать вас, думать о вас, я буду всем рассказывать об одном вашем несбывшемся желании, которому сама была свидетельницей.

С 13-го до 25-го февраля объектом всеобщего внимания был большой сверток. Эта посылка была предназначена в качестве помощи 300 ходжалинцам, нашедшим приют в Агдаме и доставленным 20 февраля последним гражданским вертолетом....

Но люди не использовали это продовольствие, всячески оберегали его, чтобы доставить его вновь осажденным в Ходжалы и ночующим в окопах своим детям, братьям, сестрам, родным, близким, надеясь на то, что-это им удастся...

Однако они не смогли найти ни одного гражданского-вертолета, чтобы доставить это продовольствие в Ходжалы, а из Ходжалов на нем же везти детей и женщин. В какую бы дверь они не стучались, к кому бы не обращались, они получали только отрицательный ответ. Часто звонили и в аппарат президента. Однако президент то оказывался в поездке, то он считал непристойным для себя вести подобные переговоры.

Одним словом, то ли это было велением судьбы, то ли результатом безнравственного мудрствования республиканского руководства, однако этим чистым и честным, безвинным и доверчивым людям был вынесен несправедливый и жестокий приговор.

Людам, перенесшим четырехлетние страдания и переживания, живших под постоянным страхом от грохота ракет «Алазань» не были суждены ни мирная спокойная жизнь, ни получение того выделенного для них и ревностно оберегаемого свертка с заветным продовольствием.

Построенный ими красивый город превратился в руины. Помни об этом моя непобедимая Родина.

HAQVERDIYEV DAVUD MƏŞDİ oğlu – 41 yaşında (ordu komandiri)

Xocalının qəhrəman oğullarından biri idi Davud... Qəhrəmancasına da həlak oldu... Öz torpağının, doğma yurdu Xocalının müdafiəsi yolunda...

O da dəstə-dəstə qızlar, analar çıxardı, yağılardan, düşmənlərdən xilas etdi onları...

Bəsti Bəndəliyeva da o qadınlardan biri oldu...

Bəsti deyir: “Mənim həyatımı Davud qurtarıb. Yaralı idim. Məni

kürəyində gətirdi Davud... Yalvarırdım ki, məni öldür, özün də qaç, erməni əlinə keçərsən...

Sözümə baxmadı. Məni xilas etdi, qəragahda azərbaycanlılara verib geri qayıtdı". Davud bu dəfə də boş gəlmədi. Yeddi ailəni birdən xilas etdi.

Amma... amma... amma üçüncü dəfə qayıda bilmədi. Sağ olsun xalq cəbhəsi, onun da cəsədi yağılar əlində qalmadı...

Bəndəliyeva Bəsti
Ağdam rayonu, 1 №-li xəstəxana.
3.III.1992.

АХВЕРДИЕВ ДАВУД МАШИД И ОГЛЫ - 41 год (командир армии).

Давуд был одним из героев-защитников города Ходжалы и погиб как герой. Погиб при защите родного города Ходжалы.

Он спас много людей: женщин, детей, стариков. Басти Бандалиева — одна из них. Она говорит: «Давуд второй раз вернул мне жизнь. Я была ранена. Он вынес меня под дождем пуль на спине. Я умоляла: «Убей меня, а сам беги. Не попадай в руки хищников.» Он не послушал. Принес меня в штаб наших. А сам опять отправился в этот ад и вернулся не один. На этот раз он спас семь семей сразу. Но... на третий раз он не вернулся...

Мы очень благодарны Народному фронту. Гасанлы Мусе Гуламали оглы и другим защитникам Ходжалы. Они не дали труп Давуда в руки врагов.

БАНДАЛИЕВА БАСТИ.
Агdamский район
больница № 1
3 марта 1992 года.

НАСИЙЕВ ƏLİF – Xocalı aeroportunun komendantı.

Onu tanıyanlar deyirlər ki, Əlif Xocalının əsl milli qəhrəmanıdır. Milli ordunun döyüşçülərindən olan Fəzil Salahov isə qətiyyətlə bildirir ki,... Xocalı haqqındakı birçə səhifəlik yazı Əlifin xatirələri ilə başlamazsa mən onu oxumaram. Məntiqin sadəliyinə, hörmətin isə dərinliyinə bax...

Əlif Xocalıda özünə qeyri-adi bir hörmət qazanmışdı. Öz saflığı, mərdliyi, insanlığı ilə.

Yaman inanırmış xalqı ona... O da namərdlərə... İnanırmış ki, tezliklə kömək gələcək, elini-obasını azğın düşmənin pəncəsindən xilas edəcək... Xalqımızın dəstə-dəstə qadınıni, uşağını təhlükədən, ölümdən qurtardın Əlif! Özün isə həlak oldun, amma kişi kimi mərd-mərdənə...

Cavid demiş:
Ölüm var ki, həyat qədər dəyərlı,
Həyat var ki, ölümdən də zəhərli!
Sənin ölümün həyat qədər dəyərlıdi... Əlif...

10.İİ.1992.
Milli Ordunun əsgəri
Fazıl Salahov.

АЛИФ ГАДЖИЕВ — комендант Ходжалинского аэропорта.

Все, кто его знают, в один голос утверждают, что Алиф был подлинным национальным героем. Один из отважных бойцов нашей национальной армии Фазил Салахов решительно заявил: если записи о ходжалинских событиях, пусть даже в одну страницу, не будут предварены воспоминаниями Алифа, то я не стану их читать.

Алиф в Ходжалах пользовался особым уважением. Благодаря своей простоте, мужественности и человечности.

Народ ему очень верил... А он, к сожалению—вероломным и коварным людям... Он верил, что скоро придет обещанная помощь и народ будет спасен из коварных лап смертельного врага. Что же, ты, Алиф, спасал группами женщин и детей, а себя не уберег? Погиб правда, как истинный мужчина, героической смертью...

Поэт Гусейн Джавид писал:

Есть смерть, что, как жизнь, и славна, и бесценна,

Есть жизнь — пострашнее и смерти, и тлена...

Твоя смерть тебя обессмертила, Алиф...

10 марта 1992 года
Солдат национальной армии
ФАЗИЛЬ САЛАХОВ

ƏLİYEV ARİF XANLAR oğlu – İyirmi iki yaşında.

Bu yaraşlıq gənc də Xocalının sakini olub. Ən cəsür, ən qoçaq bir oğlan kimi... İndi isə Ağdamda salınmış şəhidlər xiyabanının əbədiyyətə qovuşan sakinlərindəndir. Dəstə-dəstə qızlar çıxarıb Arif... Qəhrəmanlığı çox olub bu cəsurun, bu igidin... Yaman fikirli, yaman kədərli oğlan imiş... Torpağına bağlı

olan bu gəncin düşmən gülləsindən qorxusu yox idi. Anasının gözünün ilk ovu (övladı) idi Arif. Mühəribənin qurtarmağını gözləyirdi ki, evlənsin... Arzusu gözündə, nisgili ürəyində getdi.. Anası Əliyev Ulduz Salman qızı bir yumub beş töküdü gözlərindəki yağışı. O heç nə danışa bilmədi. Qırıq-qırıq ancaq bu sözləri dedi: - Oğlum mənə demişdi ki, mən ölsəm ağlama!...

Arif gözəl gitara çalırdı. Həmişə də qəmli havalar... Ana-bala vuruşduq, heç nə edə bilmədik.

ANASI.

Bakı şəhəri, Qaçqınlar komitəsi.

Saat 4⁰⁰.

АЛИЕВ АРИФ ХАНЛАР ОГЛЫ —двадцать два года.

Этот красивый юноша тоже был жителем Ходжалы. Один из самых отважных и удалых юношей... Теперь он покоится в Агдаме, в Аллее жертв кровавой войны. Десятки девушек спас от смерти и позора этот Ариф... Много героических подвигов совершил этот храбрый, отважный юноша... Он всегда был задумчив и грустен... Этот привязанный всем сердцем к родной земле юноша не страшился вражьих пуль. Он был первенцем своей матери... Он ждал окончания войны, чтобы жениться на любимой девушке... Эту свою мечту он унес с собой в раннюю могилу. Его мать Алиева Улдуз Салман кызы заливается слезами, вспоминая его. Она не была в состоянии что-либо сказать мне... Единственное, что она с трудом смогла произнести, это были следующие слова:

— Мой сын сказал мне: если я умру, мама, то ты по мне не плачь.

Ариф замечательно играл на гитаре. Правда, обычно грустные мелодии. Мать и сын боролись за жизнь, но оказались бессильными.

МАТЬ.

г. Баку. Общество беженцев.

10 марта 1992 года,

время 4-00.

ALLAHVERDİYEV MAHİR NOVUZ oğlu – on yeddi yaşında.

Mahir də anasının gözünün ilk ovu idi... Yaman sevimli övlad idi. O da müdhiş gecənin qurbanı oldu. Ömrünün on yeddinci qışına yenicə qədəm qoymuşdu. Ömrü də təlatümlü qış kimi oldu. Xəzələ döndü, xəyala çevrildi... Yoxa çıxdı Mahir... İndi onun nə özünün, nə atasının, nə babası Allahverdiyev Salahın, nə əmisi Ziyadxanın izi var... Nə yaxşı ki, babası Zəkəranın, nənəsi Şuranın, dayısı

Talehin, Əkbərin, dayısı uşaqları Sevincin, Samirinin, xalası Zərifənin, xalası qızı Mənsurənin cəsədləri tapıldı. İndi meyitlərini tapanlar şükr deyirlər. Amansız tarix. Zalım düşmən...

NADİROVA TOVUS NADİR QIZI
Qaçqınlar komitəsi
10.İİ.1992.

АЛЛАХВЕРДИЕВ МАХИР НОВРУЗ оглы — семнадцать лет.

Махир тоже был первенцем своей матери... Очень был любим ею. Он тоже стал жертвой той страшной ночи. Он совсем недавно вступил в семнадцатую зиму своей молодой жизни. И жизнь его тоже обернулась штормовой зимой. Превратилась в подобие осеннего листопада, в какую-то несбывшуюся мечту... Махир теперь не стало. Не осталось никакого следа ни от него самого, ни от его отца, ни от его деда Аллахвердиева Салаха, ни от дяди Зиядхана... И все же хорошо, что нашлись трупы - его другого деда Закера, дяди Талеха, Акпера, двоюродных братьев и сестер. Беспощадная история... Коварный враг...

НАДИРОВА ТОВУЗ НАДИР КЫЗЫ.
Комитет беженцев.
10 марта 1992 года.

ALLAHVERDİYEVA VALİDƏ - iyirmi dörd yaşında.

Validə də, İradə də xalqımızın kişi qeyrətli, qoçaq qızlarından idi. Bir əli altı yaşlı qardaşı qızı Leylanın əlində, bir əli isə silahda. Validə də kişilərlə bərabər Naxçıvanikə qədər gələ bildisə də, yağı düşmən qarşılmasına çıxdı. Validəni elə orada, bacısı İradəni isə ondan bir az aralı atdılar. İradənin həyat yoldaşı haqqında hələ heç bir məlumat yoxdur. Sizi heç bir vaxt unutmaq Validə, İradə! Bibiniz Allahverdiyeva Teybəyə də allah rəhmət eləsin. O da düşmən gülləsinə tuş oldu. Qardaşınız Firdovsi özünə yer tapa bilmir. “Bacılarım, sizi heç cürə unuda bilmirəm” – deyir...

QARDAŞI FİRDOVSI
Bakı şəhəri, Qaçqınlar komitəsi.
20.İİ.1992.
Saat 4⁰⁰.

АЛЛАХВЕРДИЕВА ВАЛИДА — двадцать четыре года.

И Валида, и Ирада принадлежали к числу мужественных дочерей нашего города. В одной руке Валида держала ручку шестилетней племянницы Лейлы, а в другой руке — автомат. Хотя Валида и добралась наравне с мужчинами до Нахчиваника, однако здесь путь им преградили враги. Валида была ранена сразу же, а ее сестра Ирада — несколько позже. О муже Ирады пока никаких сведений нет. Мы никогда не забудем вас, Валида и Ирада. Пусть Аллах будет милостив к вашей покойной тете Аллахвердиевой Тейбе. Она тоже пала от вражеской пули. Ваш брат Фирдовси никак не может успокоиться, найти себе места. Вас, сестер, он ни на минуту не может забыть...

**БРАТ ФИРДОВСИ.
гор. Баку. Комитет беженцев.
20 марта 1992 года.**

QULIYEV SAMİR TALEH oğlu – yaş yarımında.

Anasının kürəyindən keçən güllə balasının ürəyindən çıxanda niyə susdun, ay Allah! Bircə dəfə “ah” eyləyən bir körpənin ölümünə necə qıydın, ay Allah! Kürəyində körpəsinin cəsədini gətirən ana yoldaşının cəsədini götürməyə gücü çatmadı... Qeyrətli Talehi öz avtomatındakı bir maqazın güllə ilə öldürdü yağı. Yoldaşı Rahilə dözməyib özünü irəli atanda onu yenidən yaralayıb ölmüş bildi düşməni. Üç güllə yarası, bala yarası almış bir anaya neyləyə bilərdi? Ölmədi Rahilə... Balası Samirin, yoldaşı Talehin kədərli xatirələrini yaşatmaq üçün, danışmaq üçün qaldı...

**20.III.1992.
XALASI.
Bakı şəhəri,
Qaçqınlar komitəsi.**

ГУЛИЕВ САМИР ТАЛЕХ оглы — полтора года.

О боже. Почему ты молчал, когда пуля, пронзив грудь матери, поразила сердце и дитя, привязанное у нее за спиной? Как ты мог допустить смерть этого младенца, о Боже? Матери, несущей на спине труп своего ребенка, было не под силу тащить с собой и труп мужа... Мужественного Талеха поразил из своего автомата целым магазином пуль коварный враг. Когда жена Талеха Рахилия, не вынеся этой жестокости, бросилась вперед, враг вторично ранил ее, и, почитав за мертвую, ушел. Что еще можно сделать трижды раненной, и потерявшей своего ребенка матери? Но Рахилия не

умерла... Она осталась жить, чтобы сохранить память о своем ребенке Самире и муже Талехе, чтобы поведать о них и призвать к отомщению.

ТЕТЯ

гор. Баку. Комитет Беженцев.

20 марта 1992 года.

HÜSEYNOV MÜRŞİD SƏMƏD oğlu – İgid ölər, adı qalar!...

Onu tanıyanlar bu qəhrəman kişi haqqında danışmaqdan yorulmurlar. Deyirlər ki, Mürşid kişi bu hadisədən əvvəl də gecələr yatmırdı. Xocalının müdafiəsi üçün gecə-gündüz səngərlərdə olmuş. Onun 57 yaşı varmış. Özü də ovçu imiş O, Xocalının, ən sağlam, tarixini gözəl bilən şəxsiyyətlərdən olub. Naхçиваник yolu gəlib, Əlifin dəstəsində. Erməninin ən əsas yuvası olan Fermadan camaatını xilas edərkən vurulub.

ARİF

Ağdam rayonu

Milli ordunun əsgəri

27.III.1992.

ГУСЕЙНОВ МУРШУД САМЕД оглы

Герой погибает, но имя его остается.

Те, кто его знал, не перестают рассказывать о его героизме. Говорят, что Муршуд-киши и до этих событий не спал по ночам. Для обороны Ходжалы он днем и ночью пропадал в окопах. Ему было 57 лет. Был он охотником. Он был одним из тех, кто досконально и достоверно знал историю своего Ходжалы. Он прошел дорогу до Нахчиваника, чтобы освободить людей из основного вражьего гнезда, именуемого фермой, застрелил несколько армянских бандитов и провел приведенный им с собой отряд Алифа. С целью оказания помощи идущим вслед, он двинулся в направлении к Шелли. В местечке, именуемом Гарагая, его подстрелили. Рядом с ним находилась винтовка с 50—60 пустыми гильзами. В тот же день он был похоронен.

27 марта 1992 года.

Агдамский район.

АРИФ. (Солдат национальной армии)

TOFIQ HÜSEYNOV – otuz doqquz yaşında.

Tofiq də Xocalının qeyrətli igidlərindən olub. Qəhrəman kimi yaşayıb, qəhrəman kimi də ölüb. “Mixaylo” deyərmişlər Tofiqə. “Xocalının Mixaylosu”... Tarix Xocalıya minlərlə belə “Mixaylolar” bəxş etmişdi. Daha oğrusu, Xocalı büsəti, Xocalı müsibəti bu mixayloları yetişdirdi, yaradtdı...

Tofiq Xocalıdan axırıncı dəstəni çıxararkən, düşmənin mühasirəsinə keçdi. Ancaq düşmən əlində ölmək istəmədi... Özünü qumbara ilə partlatdı... O da Xocalının yüzlərlə igidləri kimi əbədiyyətə qovuşdu...

Sağ olsun Eldar Bağirov adına Ağdam rayon batalyonunun komandiri Allahverdi Bağirovun döyüşçüləri! Tofiqin cəsədini düşmən əlində qoymadılar!...

Tofiqin ömür-gün yoldaşı Məxmərin, atası Mirsiyabın, anası MİNƏNİN, qardaşı Bakirin və bacısı Qətibənin son taleyi hələ heç kimə məlum deyil...

Üç körpə balası ilə ata və analarının yolunu yaman həsrətlə gözləyirlər...

On yaşlı Əfsanə qızı, on iki yaşlı qönçə Yasəmən balası, inanmır qəhrəman atasının ölümünə...

Səkkiz yaşlı Murad isə “Böyüyüb isti ocaqlarımızı söndürən düşməne cavab vermək üçün yaşayıram” – deyir...

TOFIQIN DÖYÜŞCÜ DOSTU
Ağdam rayonu.
3.III.1992.

ТОФИК ГУСЕЙНОВ — тридцать девять лет.

Тофик был одним из самых достойных и отважных людей Ходжалы. Он и жил и умер как герой. За ним закрепилось прозвище «Михайло», «Ходжалинский Михайло». Жизнь одарила Ходжалы тысячами таких «Михайло». Или, вернее сказать, ходжалинская трагедия, ходжалинская беда способствовала появлению этих «Михайло»...

Выводя из Ходжалы последний отряд, Тофик попал во вражеское окружение. Однако он ни за что не хотел умирать во вражеском плену... И он

взорвал себя гранатой... Он, как и сотни других героев Ходжалы, своими боевыми подвигами шагнул в бессмертие...

Пусть здравствуют бойцы Аллахверди Багирова, командира агдамского батальона имени Эльдара Багирова. Они не оставили тело Тофика врагу...

До сих пор остается неизвестной судьба Мехмер — жены Тофика, его отца Мирсеиба, матери Минаш, брата Бекира и сестры Гатибы...

А трое его малолетних детей все еще надеются и ждут возвращения своих отца и матери...

Его десятилетняя дочь Афсана, двенадцатилетняя любимица Ясаман никак не могут поверить в смерть своего бесстрашного отца.

А восьмилетний Мурад по-мужски прямо заявляет: «Я живу только для того, чтобы когда вырасту, дать достойный ответ врагу, потушившему наш теплый домашний очаг...»

**Агдамский район:
БОЕВОЙ ДРУГ ТОФИКА...
3 марта 1992 года.**

GÜNAHSIZ QURBANLAR

Bu adi siyahı deyil. Bu adlar, soyadlar adi adlar deyil... Bu adlar bir nəslin soyqırımından, bir millətin kütləvi qırğınından soraq verir... Oxuyun bu adları, dönə-dönə oxuyun... Və... xatırlayın Xocalı faciəsini... Çünki bu XX əsrin ən böyük dəhşətidir. Unutmayın, bunu unutmayın ki, hər ad qisasa çağırır..., qisasa!...

ALLAHVERDİYEVA VALİDƏ ASLAN QIZI
ALLAHVERDİYEVA İRADƏ ASLAN QIZI
ALLAHVERDİYEVA TEYBƏ ASLAN QIZI
ABBASOVA ƏNTİQƏ HEYDƏR QIZI
ABBASOV TALEH UMUDVAR OĞLU
ASLANOV QULU BƏHRAM OĞLU
ALLAHVERDİYEVA QƏMZƏ QARAŞ QIZI
ALLAHVERDİYEV ETİBAR BALOĞLAN OĞLU
ALLAHVERDİYEVA ŞƏFİQƏ ZEYNAL QIZI
AĞAYEVA ZÜLEYXA YUNİS QIZI
ASLANOVA GÜLSABA H QƏYUM QIZI
ABDULLAYEV YUSİF QOCA OĞLU
ABBASOVA SUĞRA ƏLİŞ QIZI
ABBASOVA HƏMAYİL ÇANTA QIZI

ASLANOVA ELNARƏ TOFIQ QIZI
ABIŞOVA XƏZƏNGÜL ƏLİ QIZI
ABIŞOV ƏLİ ƏBDÜL OĞLU
ALPƏNAHOV SÖHBƏT ALI OĞLU
ALPƏNAHOVA ZƏRİFƏ AĞA QIZI
ALPƏNAHOV FİKRƏT CƏFƏR OĞLU
ABIŞOV ETİBAR MÖYSÜM OĞLU
ASLANOV İQBAL QULU OĞLU
ABIŞOVA MƏRUZƏ MƏHƏMMƏD QIZI
ABIŞOV HABİL MÖHSÜM OĞLU
ABIŞOVA MƏDİNƏ BƏDİR XAN QIZI
ABIŞOVA LƏTİFƏ BƏDİR XAN QIZI
AĞAYEV VÜSAL SƏTTAR OĞLU
ALLAHVERDİYEVA NAZLI VƏLİ QIZI
ABDULLAYEV MƏHİŞ NƏSİB OĞLU
ABDULLAYEVA MƏLAHƏT MƏHİŞ QIZI
AĞAYAROV RAMAN İSAQ OĞLU
AĞAYAROVA GÜLLÜ SURXAY QIZI
AĞAYAROV SURXAY SURXAY OĞLU
ALLAHVERDİYEV SALAH İMAMQULU OĞLU
ALLAHVERDİYEV ZİYAD XAN SALAH OĞLU
ALLAHVERDİYEV MAHİR NOVRUZ OĞLU
ABDULOVA RAMİDƏ MİKAYİL QIZI
ABDULLAYEVA SAMİRƏ İMAMVERDİ QIZI
ABDULOV SEYMUR İMAMVERDİ OĞLU
ALIYEVA GÜLCAHAN BƏŞİR QIZI
ABIŞOV MOBİL MÖHSÜM OĞLU
ABIŞOVA MİNARƏ RƏHİM QIZI
BAĞIROVA NAILƏ HƏSƏN QIZI
BEHBUDOV VAQİF YUSİF OĞLU
BEHBUDOVA GÜLÜŞ YUSİF QIZI
ALLAHVERDİYEV NOVRUZ SALAH OĞLU
BEHBUDOVA SÜRƏYYA İBRAHİM QIZI
BAĞIROV ZEYNAL MƏMMƏD OĞLU
BAĞIROVA ZƏHRA SARI QIZI
BƏHMƏNOVA DİLARƏ MƏHƏRRƏM QIZI
BƏHMƏNOV AKİF VAQİF OĞLU
BABAYEVA HƏLİMƏ ALIŞ QIZI
BABAYEV FÜZULİ ƏLİ OĞLU

BAĞIROV ELŞƏN HƏSƏN OĞLU
BABAYEV XAQANI ƏLİ OĞLU
BABAYEV NƏSİMİ ƏLİ OĞLU
BİLALOV NAMİQ MƏHƏMMƏD OĞLU
BABAYEVA FANAR FƏRMAN QIZI
VƏLİYEVA NAZİLƏ KAMİL QIZI
VƏLİYEV AĞASİF ZAKİR OĞLU
VƏLİYEVA ZƏHRA ƏLABAS QIZI
VƏLİYEV KAMAL ŞAHMAR OĞLU
VƏLİYEV ƏVƏZ ƏLABAS OĞLU
VƏLİYEV ZAKİR YUSİF OĞLU
VƏLİYEVA GÜLDANƏ ZAKİR QIZI
QULUYEVA SARA HÜSEYN QIZI
QULUYEVA RƏVANƏ QARYAĞDI QIZI
QULUYEVA NURANƏ QARYAĞDI QIZI
QULUYEV ŞÜKÜR QARYAĞDI OĞLU
QULUYEV ZƏKƏRA QƏMİŞ OĞLU
QULUYEVA ŞURA ŞƏMİL QIZI
QULUYEVA SEVİNC ƏKBƏR QIZI
QULUYEV TALEH ZƏKƏRA OĞLU
QULUYEV SAMİR TALEH OĞLU
QASIMOVA SƏKİNƏ ƏLİ QIZI
QASIMOVA HÜRÜYƏ ƏVƏZ QIZI
QASIMOV ZÖHRAB ƏVƏZ OĞLU
QULUYEVA KÜBRA AYDIN QIZI
QULUYEV AZAD ZAHİD OĞLU
QULİYEV MİKAYİL ZAHİD OĞLU
QURBANOV İSMAYİL
QULUYEV VƏLİŞ MÜRSƏL OĞLU
QULUYEV ZAKİR LƏTİF OĞLU
QULUYEVA ZÖHRƏ LƏTİF QIZI
ZEYNALOVA ÇİÇƏK ZEYNAL QIZI
ZEYNALOVA AYNUR TOFİQ QIZI
ZEYNALOV NOVRUZ QULU OĞLU
ZEYNALOVA TƏRLAN MİKAYİL QIZI
ZEYNALOV NADİR ASLAN OĞLU
EYVAZOV HİDAYƏT ƏLİ OĞLU
ƏLİYEV İSLAM ƏBDÜL OĞLU
ƏLİYEVA SƏHƏR ÇƏRKƏZ QIZI

ƏMİROV TƏVƏKKÜL BAXIŞ OĞLU
ƏLİYEV ƏBÜLFƏT ƏLİ OĞLU
ƏBDÜLOV YELMAR İSGƏNDƏR OĞLU
ƏYYUBOVA LAMİYƏ ƏLİ QIZI
ƏZİMOV HƏSƏNBALA ŞAHMAR OĞLU
ƏZİMOVA PƏRVANƏ HÜSEYN QIZI
ƏZİZOV HÜSEYN NƏRİMAN OĞLU
ƏLƏKBƏROV TƏVƏKKÜL ƏLƏKBƏR OĞLU
ƏLƏKBƏROV SƏXAVƏT TƏVƏKKÜL OĞLU
ƏLİYEVA XAVƏR YUSİF QIZI
ƏLİYEVA SVETLANA CAVANŞİR QIZI
ƏLİYEV ELMAN KƏRİM OĞLU
ƏDİLOV SAVALAN QARDAŞ OĞLU
ƏZİMOVA ÜLVİYYƏ SALMAN QIZI
ƏLİYEVA SÜRƏYYA BAYRAM QIZI
ƏLİMƏMMƏDOV FAİQ ŞAHMALI OĞLU
ƏLİYEV ƏLƏSGƏR MƏHƏMMƏD OĞLU
ƏLİYEVA YEGANƏ TƏVƏKKÜL QIZI
ƏZİMOV ƏZİM MƏŞƏDİ OĞLU
ƏHMƏDOVA DURNA SALMAN QIZI
ƏHMƏDOV RƏFAİL NAYIB OĞLU
ƏHMƏDOVA ZİBEYDƏ BƏDƏL QIZI
ƏLƏSGƏROV VAHİD RƏŞİD OĞLU
ƏKBƏROV HÜNƏT MEHDİ OĞLU
ƏLİYEV ƏYYUB SARI OĞLU
ƏHMƏDOV ELДАР NAYIB OĞLU
ƏHMƏDOVA SÜRƏYYA CAVAD QIZI
ƏHMƏDOVA ÇİÇƏK SAVALAN QIZI
ƏZİMOVA ZƏRİFƏ ƏLƏKBƏR QIZI
ƏHMƏDOVA SƏRVİNƏZ ƏHMƏD QIZI
ƏLƏKBƏROVA ZEYNƏB CÜMŞÜD QIZI
ƏLİYEVA HEYRAN MÜRŞÜD QIZI
ƏLİYEV FİRDOVSI İSA OĞLU
ƏLİYEV ELÇİN FİRDOVSI OĞLU
ƏLİYEV ELGİZ FİRDOVSI OĞLU
ƏYYUBOVA LAMİYƏ ƏLİ QIZI
ƏYYUBOVA LEYLA ƏLİ QIZI
ƏLİYEV AĞAƏLİ NAYIB OĞLU
ƏLİYEVA SÜRƏYYA BEYBUT QIZI

ƏMRALİYEV RƏŞİD HƏSƏN OĞLU
ƏLİYEV ƏLƏKBƏR
ƏMRƏLİYEV ADİLƏ ƏLİ QIZI
ƏMRALİYEV AMİL RƏŞİD OĞLU
ƏMRALİYEV AYNURƏ RƏŞİD QIZI
ƏLİYEV ƏNVƏR ADİL OĞLU
ƏLİYEV AKİF ƏNVƏR OĞLU
ƏLİYEV ASİF ƏNVƏR OĞLU
ƏLİYEV AYĞÜL RƏHİM QIZI
İSMAYILOV İSMAYIL LƏTİF OĞLU
İSMAYILOV BƏHRAM LƏTİF OĞLU
İSGƏNDƏROV NİYAZI HÜMBƏT OĞLU
İMANİ AĞAYAR SALMAN OĞLU
İMANİ MALİK AĞAYAR OĞLU
İLYASOV MƏHƏMMƏD ƏHMƏD OĞLU
İSMAYILOVA MƏNZƏR MƏŞƏDİ QIZI
İSMAYILOV İBİŞ KƏRİM OĞLU
USUBOVA ŞƏRQİYYƏ USUB QIZI
USUBOV SƏYAVUŞ RAMİZ OĞLU
USUBOV ZAKİR KAMRAN OĞLU
USUBOV ƏLİYAR KAMRAN OĞLU
USUBOV ELŞAD KAMRAN OĞLU
YUSİFOV HAMLET MƏHƏDDİN OĞLU
YUSİFOVA NATƏVAN PƏNAH QIZI
KƏRİMOVA FİRƏNGİZ MÜTƏLLİM QIZI
KƏRİMOV SAMRAN SULTAN OĞLU
KƏRİMOVA FİRƏNGÜL MƏMMƏD QIZI
KƏRİMOV SOLTAN SAMRAN OĞLU
KAZIMOV ASİM KAZIM OĞLU
KƏRİMOV SAMRAN ƏLİ OĞLU
MƏMİŞOV TALİŞ
MƏMİŞOV ŞAHİN TALİŞ OĞLU
MƏMMƏDOVA AFİLƏ İBRAHİM QIZI
MƏMMƏDOV NİYAMƏDDİN VAQİF OĞLU
MƏMMƏDOV AZƏR VAQİF OĞLU
MƏMMƏDOV CEYHUN VAQİF OĞLU
MƏMMƏDOV VAQİF ŞÜKÜR OĞLU
MƏMMƏDOV OQTAY ŞÜKÜR OĞLU
MƏMMƏDOV VAQİF ŞƏMİL OĞLU

MƏMMƏDOV ARİF İBAD OĞLU
MƏMMƏDOVA GÜLLÜ ƏBDÜL QIZI
MƏMMƏDOV ŞÖHLƏT İBİŞ OĞLU
MUSTAFAYEV VİDADİ ŞAFA OĞLU
MUSTAFAYEVA YAXŞI MEHDİQULU QIZI
MEHRALIYEVA GÜLZAR GÜLALI QIZI
MƏMMƏDOV SƏFƏRALI MEHDİ OĞLU
MEHRALIYEVA BƏSRƏ VƏLİ QIZI
MEHDİYEV ŞAFA BABA OĞLU
MEHDİYEV MURAD ŞAFA OĞLU
MEHDİYEVA GÜLMİRƏ MURAD QIZI
MURADOV TALEH ƏSGƏR OĞLU
MURADOVA TARİYEL TALEH OĞLU
MƏMMƏDOV RAZMİK SUREN OĞLU
MURADOVA AFƏRİM ƏZİM QIZI
MURADOV ZAHİD LƏTİF OĞLU
MƏMMƏDOV SADAY SÜLEYMAN OĞLU
MƏMMƏDOV AYDIN QURBAN OĞLU
MƏMMƏDOV RAMİL CƏLAL OĞLU
MUSTAFAYEV RZA BƏŞİR OĞLU
MƏMMƏDOV RASİM SALMAN OĞLU
MƏMMƏDOV VASİF SALMAN OĞLU
MƏHƏRRƏMOV VAQİF CƏMİL OĞLU
MƏMMƏDOV QİYMƏT SAVALAN OĞLU
MURADOV PAŞA ƏSGƏR OĞLU
MUXTAROV KAZIM EYNULLA OĞLU
MƏMMƏDOV AZAD SÜLEYMAN OĞLU
MƏMMƏDOV MƏMMƏD RƏHİM OĞLU
MƏMMƏDOV MÖHLƏT MƏMMƏD OĞLU
MƏMƏDOV YAŞAR YUSİF OĞLU
MƏMMƏDOVA SƏMAYƏ İSA QIZI
MƏMMƏDOVA DİLBƏR MƏHƏMMƏD QIZI
MƏMMƏDOVA CAHANGİR MƏHƏMMƏD OĞLU
MƏMMƏDOVA BANU ƏHMƏD QIZI
MƏMMƏDOVA PƏRVANƏ CAMAL QIZI
MƏMMƏDOV TANRIVERDİ CAMAL OĞLU
NAĞİYEV YUSİF ŞİRİN OĞLU
NAĞİYEVA SARA RƏMZİYƏ QIZI
NƏBİYEVA SƏKİNƏ

NƏBİYEV HƏSƏN QARSALAN OĞLU
NƏCƏFOV ŞİRASLAN QƏMİŞ OĞLU
NƏCƏFOV ALOV NƏSİB OĞLU
NURUYEVA DİLARƏ ORUC QIZI
XUDAVERDİYEV TAVAD RİZVAN OĞLU
XANLAROV KİRMAN MƏMİŞ OĞLU
XANLAROVA ŞƏFİQƏ RƏHİM QIZI
XUDAVERDİYEV MÜŞFİQ RİZVAN OĞLU
XUDAYAROVA SONA MƏHƏMMƏD QIZI
HƏSƏNOV İMRAN ƏLƏKBƏR OĞLU
HƏSƏNOVA TOFİQƏ HƏSƏN QIZI
HÜSEYNOVA ZİNYƏT YUNİS QIZI
HÜSEYNOV HÜSEYN FƏRƏC OĞLU
HÜSEYNOV RƏŞİD HÜSEYN OĞLU
HÜSEYNOV MÜRŞÜD SƏMƏD OĞLU
HƏŞİMOV SƏLİM KƏRİM OĞLU
HÜSEYNOVA MARAL KAMİL QIZI
HƏSƏNOVA MEHRİBAN ALLAHVERDİ QIZI
və uşaqları
HÜSEYNOVA ŞƏBNƏM ELXAN QIZI
HÜSEYNOV RƏCƏB ELXAN OĞLU
HƏSƏNOV ƏLİ MÜRSƏL OĞLU
HÜSEYNOV EMİN ALEKSANDR OĞLU
HÜSEYNOVA RƏSMİYYƏ ALEKSANDR QIZI
HƏŞİMOVA ŞÖVKƏT ŞÜKÜR QIZI
HƏŞİMOV PƏRVİZ VORAŞİL OĞLU
HÜSEYNOVA SƏADƏT QƏDİM QIZI
HƏMİDOV MÜBARİZ YUSİF OĞLU
HÜSEYNOV ZAUR NAZİM OĞLU
HÜSEYNOVA ZƏHRA İSMAYİL QIZI
HÜSEYNOVA MƏHBUBƏ ELДАР QIZI
HÜSEYNOVA AFƏRİM YUSİF QIZI
HAQVERDİYEVA HƏVVƏ ZEYNALADDİN QIZI
CƏBRAYİLOVA CAHAN
CƏFƏROV MÜSEYİB SƏFİYAR OĞLU
CƏFƏROVA RƏFİQƏ İMAN QIZI
CAVADOV ƏLİ MÜSÜL OĞLU
CABBAROV AZAD PİRQULU OĞLU
CƏFƏROVA XƏZƏNGÜL ƏLİ QIZI

CAHANGİROVA SƏRİYYƏ CAHANGİR QIZI
CAHANGİROVA SOLMAZ CAHANGİR QIZI
CAHANGİROV KAMRAN CAHANGİR OĞLU
CAHANGİROV ƏLİŞ CAHANGİR OĞLU
ÇOBANOV TAPDIQ XƏDİCƏ OĞLU
ŞÜKÜROVA ƏNTİQƏ İSFƏNDİYAR QIZI
ŞÜKÜROV AKİF RƏSUL OĞLU
ŞÜKÜROV VAQİF RƏSUL OĞLU
AĞAMİRZƏYEV HÜSEYN AĞAMİRZƏ OĞLU
NƏCƏFOV ƏLİ AĞALİ OĞLU
NƏCƏFOVA ZÖHRƏ MƏHƏMMƏD QIZI
ORUCOV FAZİL ƏNVƏR OĞLU
ORUCOVA İRADƏ ƏLİ QIZI
ORUCOV TELMAN ƏNVƏR OĞLU
ORUCOVA XƏYALƏ TELMAN QIZI
ORUCOVA MƏLAHƏT ƏLİ QIZI
ORUCOVA MƏLƏK ƏLİ QIZI
ORUCOVA NATƏVAN NƏBİ QIZI
ORUCOV FAMIL ƏLİ OĞLU
ORUCOVA TAMARA YUNİS QIZI
ORUCOVA VƏTƏN HƏBİB QIZI
PAŞAYEV ALEKSANDR TAPDIQ OĞLU
PAŞAYEV ELŞAD ALEKSANDR OĞLU
PAŞAYEV ƏLƏDDİN BƏHLUL OĞLU
RÜSTƏMOV FİZULİ SALEH OĞLU
RƏŞİDOV ADİL MƏHƏMMƏD OĞLU
RƏŞİDOV NAZİM ADİL OĞLU
RÜSTƏMOVA ZİVƏR ALLAHHÜSEYN QIZI
SƏFƏROVA PƏRİ MUXTAR QIZI
SƏLİMOV FƏXRƏDDİN BAHADUR OĞLU
SƏLİMOV ARAZ BAHADUR OĞLU
SƏLİMOV MİKAYİL BAHADUR OĞLU
SƏLİMOV BAHADUR MİKAYİL OĞLU
SƏLİMOV TOFİQ SEYDİ OĞLU
SƏLİMOV SEYDİ MİKAYİL OĞLU
SADIQOVA ÇİÇƏK CƏLİL QIZI
SƏLİMOVA ADİLƏ ALLAHVERDİ QIZI
SƏMƏDOV HƏMİD BƏYLƏR OĞLU
SÜLEYMANOVA NÜBAR MƏLƏKKİŞİ QIZI

SÜLEYMANOV TOFIQ YUSİF OĞLU
SƏMƏDOV TARİYEL BƏYLƏR OĞLU
SALAHOV MƏHƏMMƏD ƏBDÜL OĞLU
SALMANOV MÜŞFİQ VAQİF OĞLU
SALMANOVA AYNURƏ İSMAYİL QIZI
SƏFİYEV ELXAN NƏSİB OĞLU
SƏFİYEV SƏRVAN ELXAN OĞLU
SƏFİYEVA GÖZƏL VƏLİ QIZI
TALİBOV RƏHİM XUDAVERDİ OĞLU
TALİBOVA AĞCA ALXAN QIZI
XƏLİLOV TAHİR QAÇAY OĞLU
XƏLİLOVA ZƏRİFƏ ZƏKRA QIZI
XUDAYAROV KAMAL SƏFİYAR OĞLU
XUDAYAROVA MƏTANƏT KAMAL QIZI
AĞAMİRZYEVA NƏRGİZ BƏHMƏN QIZI
HƏSƏNOVA RƏFİQƏ HÜSEYN QIZI
HƏSƏNOV QADİR ELДАР OĞLU
ALLAHVERDİYEVA BƏNÖVŞƏ İSMAYİL QIZI
BAXŞƏLİYEV ELXAN SAVALAN OĞLU
HÜSEYNOV SABİR AĞA OĞLU
KƏRİMOV FRUNZ SAMRAN OĞLU
BİDZİNOV MƏQSUD
BİDZİNOV MAHMUD
ƏSƏDOV NURƏDDİN MƏHƏR OĞLU
ƏZİMOV AKİF SEYDULLA OĞLU
MƏMMƏDOVA ƏZİZƏ BƏŞİR QIZI
SALAHOV ÇİNGİZ MƏMMƏD OĞLU
QULİYEV TAHİR SULTAN OĞLU
QURBANOV ŞƏMİL İMRAN OĞLU
QULİYEVA SAHİBƏ ABBAS QIZI
QULİYEV MƏMMƏD YUSİF OĞLU
HÜSEYNOV HƏMZƏ ORUC OĞLU
HÜSEYNOV VÜQAR HƏMZƏ OĞLU
HÜSEYNOVA ŞÖVKƏT ORUC QIZI
İSMAYİLOV NƏBİ MƏMMƏD OĞLU
RÜSTƏMOV HƏSƏN İSFƏNDİYAR OĞLU
MƏMMƏDOV ZİYƏDDİN BAXŞƏLİ OĞLU
HÜMBƏTOVA ANAHİD ELДАР QIZI
NƏCƏFOV ETİBAR QULU OĞLU

RÜSTƏMOVA CEYRAN İMRAN QIZI
ŞİRİNOVA İRADƏ AKİF QIZI
ŞİRİNOVA SAHİLƏ AKİF QIZI
HÜSEYNOVA RƏFİQƏ CAVANŞİR QIZI
HÜSEYNOV MİRSİYAB HƏZRƏTQULU OĞLU
HÜSEYNOVA MİNƏŞ CÜMŞÜD QIZI
HÜSEYNOV TOFIQ MİRSİYAB OĞLU
HÜSEYNOV BƏKİR MİRSİYAB OĞLU
HÜSEYNOVA MƏXMƏR QURBAN QIZI
HƏSƏNOVA FİTAT ƏHMƏD QIZI
HƏSƏNOV ELGÜN NAZİM OĞLU
HƏSƏNOV ŞÖHRƏT USUB OĞLU
HƏSƏNOV HƏSƏN İBRAHİM OĞLU
HƏSƏNOVA GÖYÇƏK HEYDƏR QIZI
HƏSƏNOVA LƏTAFƏT HƏSƏN QIZI
HƏLİLİ MƏLAHƏT ABBAS QIZI
HÜMBƏTOV MUĞAN CƏMİL OĞLU
HÜMBƏTOVA FİRUZƏ MUSA QIZI
HÜMBƏTOVA SİMUZƏR CƏMİL QIZI
HÜMBƏTOVA SÜDABƏ RƏŞİD QIZI
HÜSEYNOVA SARA SƏFƏR QIZI
HƏSƏNOV RAMİL İBRAHİM OĞLU
HƏSƏNOV MEHDİ RAMİL OĞLU
HƏNİFƏYEV BƏHMAN SALMAN OĞLU
HÜSEYNOV ALLAHVERDİ QULU OĞLU
HƏMİDOV İLYA AFTANDİL OĞLU
HƏMZƏYEV ABDULLA KÖÇƏRİ OĞLU
HACIYEV ƏLİF LƏTİF OĞLU
HAQVERDİYEV DAVUD MƏŞƏDİ OĞLU
HACIYEV TAHİR HACI OĞLU
HƏMİDOVA KİFAYƏT ÇİRAQ QIZI
HƏSƏNOV CƏMİL SOLTAN OĞLU
HƏSƏNOV RÖVŞƏN QAÇAY OĞLU
HƏSƏNOVA RÜBABƏ KÖÇƏRİ QIZI
HƏSƏNOVA AYNUR ELXAN QIZI
HƏSƏNOVA NURANƏ ELXAN QIZI
HƏSƏNOV ELNUR ELXAN OĞLU
HƏMİDOVA KİFAYƏT ORUC QIZI
ALLAHYAROVA FƏRİDƏ MƏHƏRRƏM QIZI

KƏRİMOVA ƏTİRABƏ HÜSEYN QIZI
CƏFƏROVA BƏNÖVŞƏ ƏLİ QIZI
MƏMMƏDOV ÇƏRKƏZ ABBAS OĞLU
MƏMMƏDOV CƏSARƏT ZİYAD OĞLU
ƏHMƏDOVA XANIM FƏRYAD QIZI
ALLAHVERDİYEVA GÜLNAZ TEYMUR QIZI
ALLAHVERDİYEVA GÜLXARƏ TEYMUR QIZI
İSMAYILOVA MƏTANƏT AKİF QIZI
ƏLİYEVA RƏHİLƏ ƏHMƏD QIZI
ƏLİYEVA RÜXSARƏ ƏLİYAR QIZI
İSMAYILOVA NURİYYƏ QAÇAY QIZI
HÜSEYNOVA ŞƏKƏR ELDAR QIZI
ƏLİYEVA ÇİÇƏK ƏLƏSGƏR QIZI
FƏRZƏLİYEV CANAN BİNNƏT OĞLU
MƏMMƏDOVA SEVİL HÜSEYN QIZI
QASIMOV QASIM ƏHMƏD OĞLU
XƏLİLƏV QAÇAY RƏHİM OĞLU
HÜSEYNOV ELMAN NƏMƏT OĞLU
HÜSEYNOV İSA ƏLİ OĞLU
BƏŞİROVA ÜLVİYYƏ İFRAT QIZI
MƏMMƏDOVA AYBƏNİZ ASİF QIZI
ŞİRASLANOV QOCA İSA OĞLU
MƏMMƏDOVA GÜLXANIM İBRAHİM QIZI
MƏMMƏDOVA GÜLARƏ AĞALİ QIZI
ƏLİYEVA MAHI QABİL QIZI
QULUYEV ƏKBƏR ZƏKARA OĞLU
SALMANOV SALMAN SALMAN OĞLU
SALMANOVA DİLƏRƏ SALMAN QIZI
SALMANOVA AYNƏ SALMAN QIZI
ƏZİMOVA DİLƏRƏ SEYDULLAH QIZI
ƏZİMOV NATİQ ABASQULU OĞLU
QƏNBƏROV QARSALAN BƏRƏN OĞLU
QƏNBƏROVA VƏLİDƏ GƏRAY QIZI
QƏNBƏROV SƏFƏR QARSALAN OĞLU
QƏNBƏROVA MƏTANƏT HACI QIZI
QƏNBƏROVA ESMİRA SƏFƏR QIZI
QƏNBƏROV ELNUR SƏFƏR OĞLU
ƏLİYEV ƏLƏKBƏR HACI OĞLU
SEVİNDİYEV VƏHİD SEVİNDİK OĞLU

SEVİNDİYEY ŞAMAXI VAHİD OĞLU
SEVİNDİYEY FİKRƏT VAHİD OĞLU
MURADOV ELŞƏN KAZIM OĞLU
MURADOV GÜNDÜZ KAZIM OĞLU
MURADOVA NURİDƏ KAZIM QIZI
ALLAHVERDİYEY MUMUŞ BƏHRAM OĞLU
ALLAHVERDİYEY BƏHRAM MUMUŞ OĞLU
ALLAHVERDİYEVA KİFAYƏT HÜSEYN QIZI
İSMAYILOV HÜSEYN BƏHMƏN OĞLU
İSMAYILOVA NƏRGİZ HÜSEYN QIZI
QARAYEV USUBƏLİ SÜLEYMAN OĞLU
ABIŞOBA MƏHBUBƏ QURBAN QIZI
ABIŞOVA ÇİNARƏ NAZİM QIZI
ABIŞOV ÇİNGİZ NAZİM OĞLU
NOVRUZOV ƏLƏSGƏR XANLAR OĞLU
ABIŞOV ELŞAD QIYAS OĞLU
HÜSEYNOV HÜSEYN İSMAYİL OĞLU
HÜSEYNOV ZÖHRAB HÜSEYN OĞLU
HÜSEYNOV XOŞBƏXT HÜSEYN OĞLU
HÜSEYNOVA SÜSƏN HÜSEYN QIZI
HÜSEYNOVA NƏSİBƏ HÜSEYN QIZI
HÜSEYNOV ƏZİZ ALIŞ OĞLU
ŞAHMURADOV NEMƏT MUSA OĞLU
QƏNBƏROV NADİR QARSALAN OĞLU
ƏLİYEY RUFƏT İMAN OĞLU
ƏBDİLOV ZAHİD YELMAR OĞLU
HACIYEY SÜLEYMAN LƏTİF OĞLU
HÜSEYNOV KAMİL DADAŞ OĞLU
ABBASOV ELBRUS QARAŞ OĞLU
MƏMMƏDOV KAMİL ƏMİR OĞLU
ƏLİYEY YUSİF
HÜSEYNOV ELŞƏN HƏSƏN OĞLU
MUSTAFAYEVA YAXŞI
HƏSƏNOVA GÜNƏŞ ƏBDÜL QIZI
HƏSƏNOVA MƏXMƏR ƏLƏKBƏR QIZI
HÜSEYNOVA QƏTİBƏ MİRSİYAB QIZI
SƏLİMOVA TAMİLƏ
SƏLİMOV XƏZRİ SİYAVUŞ OĞLU
ÇOBANOVA NƏZAKƏT TAPDIQ QIZI

CABBAROV ŞAHİN TALİŞ OĞLU
CABBAROVA İRADƏ ASLAN QIZI
HƏŞİMOV SƏLİM
MƏMMƏDOVA SƏLİMƏ
MƏMMƏDOVA ŞÖVKƏT İBAD QIZI
CƏFƏROV SAMİR TACİR OĞLU
CƏFƏROV ANAR FAZİL OĞLU
AĞAYAROVA ZÜLEYXA YUNİS QIZI
MƏMMƏDOVA SEVİL YUNİS QIZI
ƏLİYEV ARİF XANLAR OĞLU
ƏLİYEV ƏYYUB SARI OĞLU
KƏRİMOV RƏŞİD RƏHİM OĞLU
MƏMMƏDOV ZAHİR RƏMİZ OĞLU
ƏSGƏROV ƏSGƏR İMRAN OĞLU
NURUYEV AYDIN İMRAN OĞLU
HÜSEYNOV HƏTƏM İMRAN OĞLU
MƏMMƏDOVA LƏTAFƏT İBAD QIZI
HÜSEYNOV ŞAKİR
MƏMMƏDOV MƏMMƏD
ƏBİLOV MƏZAHİR
ƏHMƏDOV ƏHMƏD
ƏLİYEV ƏHMƏD
SƏFƏROV ƏLİ XALİD OĞLU
HƏSƏNOV ƏLƏDDİN SƏFƏR OĞLU
NƏCƏFOV QAMƏDDİN ŞİRASLAN OĞLU
İSMAYILOV LƏTİF İSMAYİL OĞLU
ƏZİMOV AYDIN NƏRİMAN OĞLU
ƏZİMOVA ZƏRİF NƏRİMAN QIZI
ƏZİMOVA RƏŞİDƏ NƏRİMAN QIZI
MƏMMƏDOV AYDIN TAHİR OĞLU
MƏMMƏDOV ANAR TAHİR OĞLU
MƏMMƏDOV YELMAR TAHİR OĞLU
MƏMMƏDOVA QƏRİNƏ TAHİR QIZI
MƏMMƏDOVA ZƏNİRƏ KƏRİM QIZI
ALLAHYAROVA KİFAYƏT MUSEYİB QIZI
ƏLİYEV ƏSGƏR FİRDOVSI OĞLU
ƏLİYEV FİTURİS FİRDOVSI OĞLU
ƏLİYEVA SƏADƏT FİRDOVSI QIZI
ƏLİYEVA SƏRİYYƏ FİRDOVSI QIZI

NAMAZOV ARİF QULU OĞLU
NAMAZOV MAARİF QULU OĞLU
KƏRİMOVA SƏMRAN ƏLİŞ QIZI
KƏRİMOVA HƏMAYİL ƏLİŞ QIZI
KƏRİMOV QULU ƏLİŞ OĞLU
KƏRİMOV VƏLİ ƏLİŞ OĞLU
NAĞIYEV YUNİS CAVAD OĞLU
NAĞIYEV TOĞRUL CAVAD OĞLU
NAĞIYEV CAVAD ƏLİ OĞLU
NAĞIYEVA SÜRƏYYA İMRAN QIZI
FƏRZƏLİYEVA HÜRÜ MƏZAHİR QIZI
FƏRZƏLİYEV FƏRZƏLİ MƏZAHİR OĞLU
FƏRZƏLİYEV MƏZAHİR QULU OĞLU
FƏRZƏLİYEVA QÜTABƏ MƏZAHİR QIZI
MƏHƏRRƏMOV FAZİL ARİF OĞLU
MƏHƏRRƏMOV ARİF ƏSGƏR OĞLU
MƏHƏRRƏMOVA RƏHİLƏ ARİF QIZI
MƏHƏRRƏMOV BABƏK ARİF OĞLU
ƏLİYEV CAMAL FİRDOVSI OĞLU
ƏLİYEV ŞAHİN FİRDOVSI OĞLU
ƏLİYEV FİRDOVSI ƏSRƏF OĞLU
ZAMANOV AZAD NOVRUZ OĞLU
ZAMANOVA NURİDƏ NOVRUZ QIZI
ZAMANOVA XALİQƏ NOVRUZ QIZI
CABBAROVA XANIM ƏLİ QIZI
ƏZİMOVA ƏNTİQƏ ƏNVƏR QIZI
ƏZİMOV ƏNVƏR NATIQ OĞLU
MƏMİŞOV ŞAHİN TALİŞ OĞLU
HÜSEYNOV NAMİQ
ZEYNALOV ELДАР ASTAN OĞLU
İSMAYİLOV VİDADİ LƏTİF OĞLU
BİNƏLİYEV CABBAR GÜLALI OĞLU
BADŞİYEV ƏLİ RƏİS OĞLU
VƏLİYEV ZAHİD NƏCİB OĞLU
HƏMİDOV OSMAN HƏMİD OĞLU
HÜSEYNOV ƏLƏSGƏR HİLALC OĞLU
NURİYEV AYDİN NƏRİMAN OĞLU
ALLAHVERDİYEV NOVRUZ SALEH OĞLU
QULİYEV NATIQ VƏLİYƏDDİN OĞLU

MƏMMƏDOVA SƏLTƏNƏT
MƏMMƏDOVA LƏTİFƏ İBAD QIZI
CƏFƏROVA ŞÖVKƏT İBAD QIZI
CƏFƏROV SAMİR TACİR OĞLU
MƏMMƏDOV SƏBUHİ
MƏMMƏDOV SƏLİM
MƏMMƏDOV SÖHBƏT MƏMMƏD OĞLU
ƏLİMƏMMƏDOV NAMİQ ŞAHMALI OĞLU
CƏFƏROV MƏHƏMMƏD
CƏFƏROV BAĞDAD
HÜSEYNOV HÜSEYN FƏRƏC OĞLU
BAŞİEV RƏİS
MƏMMƏDOV SABİR İBAD OĞLU
ASLANOVA ELNARƏ TOFIQ QIZI
KƏRİMOV YALÇIN
QULİYEV NİZAMİ
ƏLİYEV SƏRXAN
KƏRİMOV VAQİF
ABBASOV SAVALAN
ZEYNALOV TELMAN
ƏLİYEV XAVƏR
ƏLİYEV SVETLANA CAVANŞİR QIZI
ABBASOVA ƏNTİQƏ
CABİRAYILOVA CAHAN
ƏHMƏDOVA ZİBEYDƏ
BABAYEVA TOFIQƏ
QƏHRƏMANOVA RAYA QABİL QIZI
QƏHRƏMANOVA ELNARƏ TƏVƏKKÜL QIZI
QƏHRƏMANOVA GÜLNARƏ TƏVƏKKÜL QIZI
ZAMANOV NOVruz
HÜSEYNOVA NÖVRƏSTƏ
NƏSİROV CAHİD ƏFQAN OĞLU
NƏSİROV TOİD ƏFQAN OĞLU
BƏŞİROVA RUQİYYƏ İFRAT QIZI
İBRAHİMOV ƏLİXAN XƏLİL OĞLU
QASIMOVA NƏRMİNƏ NİZAMİ QIZI
ABIŞOV FİKRƏT CƏFƏR OĞLU
İBİŞOV AĞA FİKRƏT OĞLU
QULİYEV FİKRƏT ƏLİ OĞLU

TAĞIYEVA MƏXMƏR ALIŞ QIZI
TAĞIYEV MÜBARİZ ALIŞ OĞLU
TAĞIYEVA NƏRMİNƏ ALIŞ QIZI
TAĞIYEV ELVİN BALIŞ OĞLU
TAĞIYEV ZALAN BALIŞ OĞLU
TAĞIYEV MÜZƏFFƏR BALAŞ OĞLU
ZAMANOVA FİRUZƏ FİRUDİN QIZI
ZAMANOV ELXAN FİRUDİN OĞLU
ZAMANOV ELNUR FİRUDİN OĞLU
ZAMANOV FİRUDİN ƏLİŞ OĞLU
MİRZƏLİYEVA AYTƏKİN ELДАР QIZI
ƏLİYEVA KUBRA ELMAN QIZI
ƏLİYEV ELŞƏN ELMAN OĞLU
ƏLİYEV FAİQ ELMAN OĞLU
MİRZƏYEVA LƏTİFƏ KAMAL QIZI
MİRZƏYEVA GÜLŞƏN ŞAMİL QIZI
MİRZƏYEVA SEVİNC ŞAMİL QIZI
MİRZƏYEVA SAHİLƏ ŞAMİL QIZI
MİRZƏLİYEV AYDIN ŞAMİL OĞLU
MİRZƏLİYEV AYNUR ELДАР OĞLU
MİRZƏLİYEV AYTƏKİN ELДАР QIZI
ALXANOVA SEVİNC SAHİB QIZI
İSMAYILOVA GÜLTƏKİN SEYMUR QIZI
İSMAYILOVA AYTƏKİN SEYMUR QIZI
İSMAYILOVA AYBƏNİZ SEYMUR QIZI
İSMAYILOV SEYMUR AYDIN OĞLU
HÜSEYNOV USUB
HÜSEYNOVA MEHRİBAN ALLAHVERDİ QIZI
HÜSEYNOV EMİN ELXAN OĞLU
HÜSEYNOV ELMİR ELXAN OĞLU
ƏHMƏDOV YELMAR NAYIB OĞLU
ƏHMƏDOV MƏZAHİR – MİLİS İŞÇİSİDİR.
ORUCOV FAZİL
QULİYEV ZAHİD
QULİYEVA VƏSİLƏ ZAHİD QIZI
PİRİYEV HƏTƏM
CAVADOV ƏLİ
ORUCOV MUĞAN
MƏMMƏDOV RAMİZ

ƏBDÜLOV ƏLİ ƏBDÜLƏLİ OĞLU
ALLAHVERDİYEV SALAH İMAMQULU OĞLU
ALLAHVERDİYEV MAHİR NOVRUZ OĞLU
BEHBUDOVA GÜLBAHAR YUSİF QIZI
BABAYEV ALLAHVERDİ ƏLİ OĞLU
VƏLİYEVƏ ƏZİZƏ ƏLİABBAS QIZI
QULİYEV ƏLİŞ MÜRSƏL OĞLU
İSMAYİLOV BƏHRƏM MƏTLƏB OĞLU
SADIXOVA ÇİÇƏK CƏMİL QIZI
SƏLİMOVA ADİLƏ ALLAHVERDİ QIZI
MƏMMƏDOV RASİF SALMAN OĞLU
MƏMMƏDOVA ROZA SƏFƏR QIZI
MƏMMƏDOVA AYSEL MURAD QIZI
MURADOV PAŞA ƏSGƏR OĞLU
MƏMMƏDOV OQTAY ŞÜKÜR OĞLU
HƏSƏNOVA GÜLÇÖHRƏ YAQUB QIZI
ALLAHVERDİYEVƏ VALİDƏ ASLAN QIZI
HƏSƏNOV QAFUR ELДАР OĞLU
KƏRİMOV SULTAN SAMRAN OĞLU
ALLAHVERDİYEVƏ YEGANƏ NAİB QIZI
CƏFƏROVA BƏNÖVŞƏ ALI QIZI
MƏMMƏDOV ÇƏRKƏZ ABBAS OĞLU
MƏMMƏDOV CƏSARƏT ZİYAD OĞLU
ƏHMƏDOVA XANIM FƏRYAD QIZI
ALLAHVERDİYEVƏ GÜLNARƏ TEYMUR QIZI
ALLAHVERDİYEVƏ GÜLARƏ TEYMUR QIZI
İSMAYİLOVA MƏTANƏT TAHİR QIZI
ƏLİYEVƏ RAHİLƏ HÜNBƏT QIZI
İSMAYİLOVA NURİYYƏ QAÇAY QIZI

Siyahımın ardı çoxdu, mən isə bu qanlı siyahını daha yazı bilmirəm...
bacarmıram... Bəsdı... bəsdı! İstəmirəm, istəmirəm ki, - mənim kitabım elə qara
siyahıdan ibarət olsun...!

Odur ki, məni bağışlayın, ey adlarını siyahıya sala bilmədiklərimin ruhları...
Məni bağışlayın, ey özləri də, izləri də itənlərin ruhları!

Mən yazsam da, yazmasam da Sizin qara taleyiniz də, son nəfəsdəki
dəhşətli anlarınız da, siyahınız da fələyə dəqiq bəllidir...

НЕВИННЫЕ ЖЕРТВЫ...

Ниже приводится список. Это не простой перечень имен и фамилий... Эти имена являются свидетельством, подтверждающим планомерное уничтожение целого поколения народа, массового уничтожения целой нации... Читайте и перечитывайте эти имена... Никогда не забывайте о ходжалинской трагедии... Об этой самой страшной трагедии XX века... И не забывайте о том, что каждое из этих имен вызывает к отомщению... к мести и возмездию...

АЛЛАХВЕРДИЕВА ВАЛИДА АСЛАН КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ИРАДА АСЛАН КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ТЕЙБА АСЛАН КЫЗЫ
АББАСОВА АНТИГА ГЕЙДАР КЫЗЫ
АББАСОВ ТАЛЕХ УМУДВАР ОГЛЫ
АСЛАНОВ ГУЛУ БАХРАМ ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ГАМЗА ГАРАШ КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ ЭТИБАР БАЛОГЛАН ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ШАФИГА ЗЕЙНАЛ КЫЗЫ
АГАЕВА ЗУЛЕЙХА ЮНИС КЫЗЫ
АСЛАНОВА ГЮЛЬСАБАХ ГАЮМ КЫЗЫ
АБДУЛЛАЕВ ЮСИФ ГОДЖА ОГЛЫ
АББАСОВА СУГРА АЛИШ КЫЗЫ
АББАСОВА ХАМАИЛ ЧАНТА КЫЗЫ
АСЛАНОВА ЭЛЬНАРА ТОФИК КЫЗЫ
АБЫШОВА ХАЗАНГЮЛЬ АЛИ КЫЗЫ
АБЫШОВ АЛИ АБДУЛ ОГЛЫ
АЛПАНАХОВ СОХБАТ АЛЫ ОГЛЫ
АЛПАНАХОВА ЗАРИФА АГА КЫЗЫ
АЛПАНАХОВ ФИКРЕТ ДЖАФАР ОГЛЫ
АБЫШОВ ЭТИБАР МОСУМ ОГЛЫ
АСЛАНОВ ИГБАЛ ГУЛУ ОГЛЫ
АБЫШЕВА МАРУЗА МАГОМЕД КЫЗЫ
АБЫШОВ ГАБИЛЬ МОХСУМ ОГЛЫ
АБЫШОВА МЕДИНА БАДИРХАН КЫЗЫ
АБЫШОВА ЛЯТИФА БЕДИРХАН КЫЗЫ
АГАЕВ ВУСАЛ САТТАР ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА НАЗЛЫ ВЕЛИ КЫЗЫ
АБДУЛЛАЕВ МЕХИШ НАСИБ ОГЛЫ
АБДУЛЛАЕВА МАЛАХАТ МЕХИШ КЫЗЫ
АГАЯРОВ РАМАН ИСАГ ОГЛЫ
АГАЯРОВ СУРХАЙ СУРХАЙ ОГЛЫ

АГАЯРОВА ГЮЛЛЮ СУРХАЙ КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ САЛАХ ИМАМГУЛУ ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ ЗИЯДХАН САЛАХ ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ МАХИР НОВРУЗ ОГЛЫ
АБДУЛОВА РАМИДА МИКАИЛ КЫЗЫ
АБДУЛОВА САМИРА ИМАМВЕРДИ КЫЗЫ
АБДУЛОВ СЕЙМУР ИМАМВЕРДИ ОГЛЫ
АЛЫЕВА ГЮЛЬДЖАХАН БАШИР КЫЗЫ
АБЫШОВ МОБИЛЬ МОХСУМ ОГЛЫ
АБЫШОВА МИНАРА РАХИМ КЫЗЫ
БАГИРОВА НАИЛЯ ГАСАН КЫЗЫ
ВЕХБУДОВ ВАГИФ ЮСИФ ОГЛЫ
БЕХБУДОВА ГЮЛЮШ ЮСИФ КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ НОВРУЗ САЛАХ ОГЛЫ
БЕХБУДОВА СУРАЯ ИБРАГИМ КЫЗЫ
БАГИРОВ ЗЕЙНАЛ МАМЕД ОГЛЫ
БАГИРОВА ЗАХРА САРЫ КЫЗЫ
БАХМАНОВА ДИЛЯРА МАГЕРРАМ КЫЗЫ
БАХМАНОВ АКИФ ВАГИФ ОГЛЫ
БАБАЕВА ХАЛИМА АЛЫШ КЫЗЫ
БАБАЕВ ФИЗУЛИ АЛИ ОГЛЫ
БАГИРОВ ЭЛЬШАН ГАСАН ОГЛЫ
БАБАЕВ ХАГАНИ АЛИ ОГЛЫ
БАБАЕВ НАСИМИ АЛИ ОГЛЫ
БИЛАЛОВ НАМИК МАГОМЕД ОГЛЫ
БАБАЕВА ФАНАР ФАРМАН КЫЗЫ
ВЕЛИЕВА НАЗИЛЯ КАМИЛЬ КЫЗЫ
ВЕЛИЕВ АГАСИФ ЗАКИР ОГЛЫ
ВЕЛИЕВА ЗАХРА АЛИАББАС КЫЗЫ
ВЕЛИЕВ КАМАЛ ШАХМАР ОГЛЫ
ВЕЛИЕВ АВАЗ АЛИАББАС ОГЛЫ
ВЕЛИЕВ ЗАКИР ЮСИФ ОГЛЫ
ВЕЛИЕВА ГЮЛЬДАНА ЗАКИР КЫЗЫ
ГУЛИЕВА САРА ГУСЕЙН КЫЗЫ
ГУЛИЕВА РАВАНА ГАРЯГДЫ КЫЗЫ
ГУЛИЕВА НУРАНА ГАРЯГДЫ КЫЗЫ
ГУЛИЕВ ШУКЮР ГАРЯГДЫ ОГЛЫ
ГУЛИЕВ ЗЯКАРА ГАМИШ ОГЛЫ
ГУЛИЕВА ШУРА ШАМИЛЬ КЫЗЫ

ГУЛИЕВА СЕВИНДЖ АКПЕР КЫЗЫ
ГУЛИЕВ ТАЛЕХ ЗЯКАРА ОГЛЫ
ГУЛИЕВ САМИР ТАЛЕХ ОГЛЫ
ГАСЫМОВА САКИНА АЛИ КЫЗЫ
ГАСЫМОВА ХУРУЯ АВАЗ КЫЗЫ
ГАСЫМОВ ЗОХРАБ АВАЗ ОГЛЫ
ГУЛИЕВА КУБРА АЙДЫН КЫЗЫ
ГУЛИЕВ АЗАД ЗАХИД ОГЛЫ
ГУЛИЕВ МИКАИЛ ЗАХИД ОГЛЫ
ГУРБАНОВ ИСМАИЛ
ГУЛИЕВ ВАЛИШ МУРСАЛ ОГЛЫ
ГУЛИЕВ ЗАКИР ЛЯТИФ ОГЛЫ
ГУЛИЕВА ЗОХРА ЛЯТИФ КЫЗЫ
ЗЕЙНАЛОВА ЧИЧЕК ЗЕЙНАЛ КЫЗЫ
ЗЕЙНАЛОВА АЙНУР ТОФИК КЫЗЫ
ЗЕЙНАЛОВ НОВРУЗ ГУЛУ ОГЛЫ
ЗЕЙНАЛОВА ТАРЛАН МИКАИЛ КЫЗЫ
ЗЕЙНАЛОВ НАДИР АСЛАН ОГЛЫ
ЭЙВАЗОВ ХИДАЯТ АЛИ ОГЛЫ
АЛИЕВ ИСЛАМ АБДУЛ ОГЛЫ
АЛИЕВА САХАР ЧЕРКЕЗ КЫЗЫ
АМИРОВ ТАВАККЮЛЬ БАХЫШ ОГЛЫ
АЛИЕВ АБУЛЬФАТ АЛИ ОГЛЫ
АБДУЛОВ ЕЛЬМАР ИСКЕНДЕР ОГЛЫ
ЭЮБОВА ЛАМИЯ АЛИ КЫЗЫ
АЗИМОВ ГАСАНБАЛА ШАХМАР ОГЛЫ
АЗИМОВА ПАРВАНА ГУСЕЙН КЫЗЫ
АЗИЗОВ ГУСЕЙН НАРИМАН ОГЛЫ
АЛЕКПЕРОВ ТАВАККЮЛЬ АЛЕКПЕР ОГЛЫ
АЛЕКПЕРОВ САХАВАТ ТАВАККЮЛЬ ОГЛЫ
АЛИЕВА ХАВЕР ЮСИФ КЫЗЫ
АЛИЕВА СВЕТЛАНА ДЖАВАНШИР КЫЗЫ
АЛИЕВ ЭЛЬМАН КЕРИМ ОГЛЫ
АДИЛОВ САВАЛАН ГАРДАШ ОГЛЫ
АЗИМОВА УЛЬВИЯ САЛМАН КЫЗЫ
АЛИЕВА СУРАЯ БАЙРАМ КЫЗЫ
АЛИМАМЕДОВ ФАИК ШАХМАЛЫ ОГЛЫ
АЛИЕВ АЛЕСКЕР МАГОМЕД ОГЛЫ
АЛИЕВА ЕГАНА ТАВАККЮЛЬ КЫЗЫ

АЗИМОВ АЗИМ МЕШАДИ ОГЛЫ
АХМЕДОВА ДУРНА САЛМАН КЫЗЫ
АХМЕДОВ РАФАИЛ НАИБ ОГЛЫ
АХМЕДОВА ЗИБЕЙДА БАДАЛ КЫЗЫ
АЛЕСКЕРОВ ВАХИД РАШИД ОГЛЫ
АКПЕРОВ ГЮНБАТ МЕХТИ ОГЛЫ
АЛИЕВ ЭЮБ САРЫ ОГЛЫ
АХМЕДОВ ЭЛЬДАР НАИБ ОГЛЫ
АХМЕДОВА СУРАЯ ДЖАВАД КЫЗЫ
АХМЕДОВА ЧИЧЕК САВАЛАН КЫЗЫ
АЗИМОВА ЗАРИФА АЛЕКПЕР КЫЗЫ
АХМЕДОВА САРВИНАЗ АХМЕД КЫЗЫ
АЛЕКПЕРОВА ЗЕЙНАБ ДЖУМШУД КЫЗЫ
АЛИЕВА ХЕЙРАН МУРШУД КЫЗЫ
АЛИЕВ ФИРДОВСИ ИСА ОГЛЫ
АЛИЕВ ЭЛЬЧИН ФИРДОВСИ ОГЛЫ
АЛИЕВ ЭЛЬГИЗ ФИРДОВСИ ОГЛЫ
ЭЮБОВА ЛАМИЯ АЛИ КЫЗЫ
ЭЮБОВА ЛЕЙЛА АЛИ КЫЗЫ
АЛИЕВ АГАЛИ НАИБ ОГЛЫ
АЛИЕВА СУРАЯ БЕЙБУТ КЫЗЫ
АМРАЛИЕВ РАШИД ГАСАН ОГЛЫ
АЛИЕВ АЛЕКПЕР
АМРАЛИЕВА АДИЛЯ АЛИ КЫЗЫ
АМРАЛИЕВ АМИЛЬ РАШИД ОГЛЫ
АМРАЛИЕВА АЙНУРА РАШИД КЫЗЫ
АЛИЕВ ЭНВЕР АДиль ОГЛЫ
АЛИЕВ АКИФ ЭНВЕР ОГЛЫ
АЛИЕВ АСИФ ЭНВЕР ОГЛЫ
АЛИЕВА АЙГЮН РАГИМ КЫЗЫ
ИСМАИЛОВ ИСМАИЛ ЛЯТИФ ОГЛЫ
ИСМАИЛОВ БАХРАМ ЛЯТИФ ОГЛЫ
ИСКЕНДЕРОВ НИЯЗИ ГУМБАТ ОГЛЫ
ИМАНИ АГАЯР САЛМАН ОГЛЫ
ИМАНИ МАЛИК АГАЯР ОГЛЫ
ИЛЬЯСОВ МАГОМЕД АХМЕД ОГЛЫ
ИСМАИЛОВА МАНЗАР МЕШАДИ КЫЗЫ
ИСМАИЛОВ ИБИШ КЕРИМ ОГЛЫ
УСУБОВА ШАРГИЯ УСУБ КЫЗЫ

УСУБОВ СИЯВУШ РАМИЗ ОГЛЫ
УСУБОВ ЗАКИР КАМРАН ОГЛЫ
УСУБОВ АЛИЯР КАМРАН ОГЛЫ
УСУБОВ ЭЛЬШАД КАМРАН ОГЛЫ
ЮСИФОВ ГАМЛЕТ МАХАДДИН ОГЛЫ
ЮСИФОВА НАТАВАН ПАНАХ КЫЗЫ
КЕРИМОВА ФИРАНГИЗ МУТАЛЛИМ КЫЗЫ
КЕРИМОВ САМРАН СУЛТАН ОГЛЫ
КЕРИМОВА ФИРАНГЮЛЬ МАМЕД КЫЗЫ
КЕРИМОВ СОЛТАН САМРАН ОГЛЫ
КАЗЫМОВ АСИМ КАЗЫМ ОГЛЫ
КЕРИМОВ САМРАН АЛИ ОГЛЫ
МАМИШОВ ТАЛЫШ
МАМИШОВ ШАХИН ТАЛЫШ ОГЛЫ
МАМЕДОВА АФИЛЯ ИБРАГИМ КЫЗЫ
МАМЕДОВ НИЯМЕДДИН ВАГИФ ОГЛЫ
МАМЕДОВ АЗЕР ВАГИФ ОГЛЫ
МАМЕДОВ ДЖЕЙХУН ВАГИФ ОГЛЫ
МАМЕДОВ ВАГИФ ШУКЮР ОГЛЫ
МАМЕДОВ ОКТАЙ ШУКЮР ОГЛЫ
МАМЕДОВ ВАГИФ ШАМИЛЬ ОГЛЫ
МАМЕДОВ АРИФ ИБАД ОГЛЫ
МАМЕДОВА ГЮЛЛЮ АБДУЛ КЫЗЫ
МАМЕДОВ ШОХЛЯТ ИБИШ ОГЛЫ
МУСТАФАЕВ ВИДАДИ ШАФА ОГЛЫ
МУСТАФАЕВА ЯХШЫ МЕХДИГУЛУ КЫЗЫ
МЕХРАЛИЕВА ГЮЛЬЗАР ГЮЛАЛИ КЫЗЫ
МАМЕДОВ САФАРАЛИ МЕХДИ ОГЛЫ
МЕХРАЛИЕВА БАСРА ВЕЛИ КЫЗЫ
МЕХДИЕВ ШАФА БАБА ОГЛЫ
МЕХДИЕВ МУРАД ШАФА ОГЛЫ
МЕХДИЕВА ГЮЛЬМИРА МУРАД КЫЗЫ
МУРАДОВ ТАЛЕХ АСКЕР ОГЛЫ
МУРАДОВ ТАРИЭЛЬ ТАЛЕХ ОГЛЫ
МАМЕДОВ РАЗМИК СУРЕН ОГЛЫ
МУРАДОВА АФАРИМ АЗИМ КЫЗЫ
МУРАДОВ ЗАХИД ЛЯТИФ ОГЛЫ
МАМЕДОВ САДАЙ СУЛЕЙМАН ОГЛЫ
МАМЕДОВ АЙДЫН ГУРБАН ОГЛЫ

МАМЕДОВ РАМИЛЬ ДЖАЛАЛ ОГЛЫ
МУСТАФАЕВ РЗА БАШИР ОГЛЫ
МАМЕДОВ РАСИФ САЛМАН ОГЛЫ
МАМЕДОВ ВАСИФ САЛМАН ОГЛЫ
МАГЕРРАМОВ ВАГИФ ДЖАМИЛЬ ОГЛЫ
МАМЕДОВ ГИЙМАТ САВАЛАН ОГЛЫ
МУРАДОВ ПАША АСКЕР ОГЛЫ
МУХТАРОВ КАЗЫМ ЭЙНУЛЛА ОГЛЫ
МАМЕДОВ АЗАД СУЛЕЙМАН ОГЛЫ
МАМЕДОВ МАМЕД РАГИМ ОГЛЫ
МАМЕДОВ МОХЛЯТ МАМЕД ОГЛЫ
МАМЕДОВ ЯШАР ЮСИФ ОГЛЫ
МАМЕДОВА САМАЯ ИСА КЫЗЫ
МАМЕДОВА ДИЛЬБЕР МАГОМЕД КЫЗЫ
МАМЕДОВ ДЖАХАНГИР МАГОМЕД ОГЛЫ
МАМЕДОВА БАНУ АХМЕД КЫЗЫ
МАМЕДОВА ПАРВАНА ДЖАМАЛ КЫЗЫ
МАМЕДОВ ТАНРЫВЕРДИ ДЖАМАЛ ОГЛЫ
НАГИЕВ ЮСИФ ШИРИН ОГЛЫ
НАГИЕВА САРА РАМЗИЯ КЫЗЫ
НАБИЕВА САКИНА
НАБИЕВ ГАСАН ГАРСАЛАН ОГЛЫ
НАДЖАФОВ ШИРАСЛАН ГАМИШ ОГЛЫ
НАДЖАФОВ АЛОВ НАСИБ ОГЛЫ
НУРИЕВА ДИЛЯРА ОРУДЖ КЫЗЫ
ХУДАВЕРДИЕВ ТАВАД РИЗВАН ОГЛЫ
ХАНЛАРОВ КИРМАН МАМИШ ОГЛЫ
ХАНЛАРОВА ШАФИГА РАГИМ КЫЗЫ
ХУДАВЕРДИЕВ МУШФИГ РИЗВАН ОГЛЫ
ХУДАЯРОВА СОНА МАГОМЕД КЫЗЫ
ГАСАНОВ ИМРАН АЛЕКПЕР ОГЛЫ
ГАСАНОВА ТОФИГА ГАСАН КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА ЗИНЙЕТ ЮНИС КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВ ГУСЕЙН ФАРАДЖ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ РАШИД ГУСЕЙН ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ МУРШУД САМЕД ОГЛЫ
ГАШИМОВ САЛИМ КЕРИМ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВА МАРАЛ КАМИЛЬ КЫЗЫ
ГАСАНОВА МЕХРИБАН АЛЛАХВЕРДИ КЫЗЫ и её дети

ГУСЕЙНОВА ШАБНАМ ЭЛЬХАН КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВ РАДЖАБ ЭЛЬХАН ОГЛЫ
ГАСАНОВ АЛИ МУРСАЛ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ЭМИН АЛЕКСАНДР ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВА РАСМИЯ АЛЕКСАНДР КЫЗЫ
ГАШИМОВА ШОВКЕТ ШУКЮР КЫЗЫ
ГАШИМОВ ПАРВИЗ ВОРАШИЛ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВА СААДАТ ГАДИМ КЫЗЫ
ГАМИДОВ МУБАРИЗ ЮСИФ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ЗАУР НАЗИМ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВА ЗОХРА ИСМАИЛ КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА МАХБУБА ЭЛЬДАР КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА АФАРИМ ЮСИФ КЫЗЫ
АХВЕРДИЕВА ХАВВА ЗЕЙНАЛАДДИН КЫЗЫ
ДЖАБРАИЛОВА ДЖАХАН
ДЖАФАРОВ МУСЕИБ САФИЯР ОГЛЫ
ДЖАФАРОВА РАФИГА ИМАН КЫЗЫ
ДЖАВАДОВ АЛИ МУСУЛ ОГЛЫ
ДЖАББАРОВ АЗАД ПИРГУЛУ ОГЛЫ
ДЖАФАРОВА ХАЗАНГЮЛЬ АЛИ КЫЗЫ
ДЖАХАНГИРОВА САРИЯ ДЖАХАНГИР КЫЗЫ
ДЖАХАНГИРОВА СОЛМАЗ ДЖАХАНГИР КЫЗЫ
ДЖАХАНГИРОВ КЯРМАН ДЖАХАНГИР ОГЛЫ
ДЖАХАНГИРОВ АЛИШ ДЖАХАНГИР ОГЛЫ
ЧОБАНОВ ТАПТЫГ ХАДИДЖА ОГЛЫ
ШУКЮРОВА АНТИГА ИСФАНДИЯР КЫЗЫ
ШУКЮРОВ АКИФ РАСУЛ ОГЛЫ
ШУКЮРОВ ВАГИФ РАСУЛ ОГЛЫ
АГАМИРЗОЕВ ГУСЕЙН АГАМИРЗА ОГЛЫ
НАДЖАФОВ АЛИ АГАЛИ ОГЛЫ
НАДЖАФОВА ЗОХРА МАГОМЕД КЫЗЫ
ОРУДЖЕВ ФАЗИЛЬ ЭНВЕР ОГЛЫ
ОРУДЖЕВА ИРАДА АЛИ КЫЗЫ
ОРУДЖЕВ ТЕЛЬМАН ЭНВЕР ОГЛЫ
ОРУДЖЕВА ХАЯЛЕ ТЕЛЬМАН КЫЗЫ
ОРУДЖЕВА МАЛАХАТ АЛИ КЫЗЫ
ОРУДЖЕВА МАЛЯК АЛИ КЫЗЫ
ОРУДЖЕВА НАТАВАН НАБИ КЫЗЫ
ОРУДЖЕВ ФАМИЛЬ АЛИ ОГЛЫ

ОРУДЖЕВА ТАМАРА ЮНИС КЫЗЫ
ОРУДЖЕВА БАТАН ГАБИБ КЫЗЫ
ПАШАЕВ АЛЕКСАНДР ТАПТЫГ ОГЛЫ
ПАШАЕВ ЭЛЬШАД АЛЕКСАНДР ОГЛЫ
ПАШАЕВ АЛАДДИН БЕХЛУЛ ОГЛЫ
РУСТАМОВ ФИЗУЛИ САЛЕХ ОГЛЫ
РАШИДОВ АДиль МАГОМЕД ОГЛЫ
РАШИДОВ НАЗИМ АДиль ОГЛЫ
РУСТАМОВА ЗИВЯР АЛЛАХГУСЕЙН КЫЗЫ
САФАРОВА ПЕРИ МУХТАР КЫЗЫ
САЛИМОВ ФАХРАДДИН БАХАДУР ОГЛЫ
САЛИМОВ АРАЗ БАХАДУР ОГЛЫ
САЛИМОВ МИКАИЛ БАХАДУР ОГЛЫ
САЛИМОВ БАХАДУР МИКАИЛ ОГЛЫ
САЛИМОВ ТОФИК СЕЙДИ ОГЛЫ
САЛИМОВ СЕЙДИ МИКАИЛ ОГЛЫ
САДЫГОВА ЧИЧЕК ДЖАЛИЛ КЫЗЫ
САЛИМОВА АДилья АЛЛАХВЕРДИ КЫЗЫ
САМЕДОВ ГАМИД БЕЙЛЯР ОГЛЫ
СУЛЕЙМАНОВА НУБАР МЕЛЕККИШИ КЫЗЫ
СУЛЕЙМАНОВ ТОФИК ЮСИФ ОГЛЫ
САМЕДОВ ТАРИЭЛЬ БЕЙЛЯР ОГЛЫ
САЛАХОВ МАГОМЕД АБДУЛ ОГЛЫ
САЛМАНОВ МУШФИГ ВАГИФ ОГЛЫ
САЛМАНОВА АЙНУРА ИСМАИЛ КЫЗЫ
САФИЕВ ЭЛЬХАН НАСИБ ОГЛЫ
САФИЕВ САРВАН ЭЛЬХАН ОГЛЫ
САФИЕВА ГЁЗАЛЬ ВЕЛИ КЫЗЫ
ТАЛЫБОВ РАГИМ ХУДАВЕРДИ ОГЛЫ
ТАЛЫБОВА АГДЖА АЛХАН КЫЗЫ
ХАЛИЛОВ ТАИР ГАЧАЙ ОГЛЫ
ХАЛИЛОВА ЗАРИФА ЗАКАРА КЫЗЫ
ХУДАЯРОВ КАМАЛ САФИЯР ОГЛЫ
ХУДАЯРОВА МАТАНАТ КАМАЛ КЫЗЫ
АГАМИРЗОЕВА НАРГИЗ БАХМАН КЫЗЫ
ГАСАНОВА РАФИГА ГУСЕЙН КЫЗЫ
ГАСАНОВ ГАДИР ЭЛЬДАР ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА БАНОВША ИСМАИЛ КЫЗЫ
БАХШАЛИЕВ ЭЛЬХАН САВАЛАН ОГЛЫ

ГУСЕЙНОВ САБИР АГА ОГЛЫ
КЕРИМОВ ФРУНЗ САМРАН ОГЛЫ
БИДЗИНОВ МАГСУД
БИДЗИНОВ МАХМУД
АСАДОВ НУРАДДИН МАХАР ОГЛЫ
АЗИМОВ АКИФ СЕЙДУЛЛА ОГЛЫ
МАМЕДОВА АЗИЗА БАШИР КЫЗЫ
САЛАХОВ ЧИНГИЗ МАМЕД ОГЛЫ
КУЛИЕВ ТАИР СУЛТАН ОГЛЫ
ГУРБАНОВ ШАМИЛЬ ИМРАН ОГЛЫ
ГУЛИЕВА САХИБА АББАС КЫЗЫ
ГУЛИЕВ МАМЕД ЮСИФ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ГАМЗА ОРУДЖ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ВУГАР ГАМЗА ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВА ШОВКЕТ ОРУДЖ КЫЗЫ
ИСМАЙЛОВ НАБИ МАМЕД ОГЛЫ
РУСТАМОВ ГАСАН ИСФАНДИЯР ОГЛЫ
МАМЕДОВ ЗИЯДДИН БАХШАЛИ ОГЛЫ
ГУМБАТОВА АНАИД ЭЛЬДАР КЫЗЫ
НАДЖАФОВ ЭТИБАР ГУЛУ ОГЛЫ
РУСТАМОВА ДЖЕЙРАН ИМРАН КЫЗЫ
ШИРИНОВА ИРАДА АКИФ КЫЗЫ
ШИРИНОВА САХИЛЯ АКИФ КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА РАФИГА ДЖАВАНШИР КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВ МИРСИЯБ ХАЗРАТГУЛУ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВА МИНАШ ДЖУМШУД КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВ ТОФИК МИРСИЯБ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ БЕКИР МИРСИЯБ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВА МЯХМЯР ГУРБАН КЫЗЫ
ГАСАНОВА ФИТАТ АХМЕД КЫЗЫ
ГАСАНОВ ЭЛЬГҮН НАЗИМ ОГЛЫ
ГАСАНОВ ШОХРАТ УСУБ ОГЛЫ
ГАСАНОВ ГАСАН ИБРАГИМ ОГЛЫ
ГАСАНОВА ГЕЙЧЕК ГЕЙДАР КЫЗЫ
ГАСАНОВА ЛЯТАФЯТ ГАСАН КЫЗЫ
ХАЛИЛИ МАЛАХАТ АББАС КЫЗЫ
ГУМБАТОВ МУГАН ДЖАМИЛЬ ОГЛЫ
ГУМБАТОВА ФИРУЗА МУСА КЫЗЫ
ГУМБАТОВА СИМУЗАР ДЖАМИЛЬ КЫЗЫ

ГУМБАТОВА СУДАБА РАШИД КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА САРА САФАР КЫЗЫ
ГАСАНОВ РАМИЛЬ ИБРАГИМ ОГЛЫ
ГАСАНОВ МЕХТИ РАМИЛЬ ОГЛЫ
ГАНИФАЕВ БАХМАН САЛМАН ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ АЛЛАХВЕРДИ ГУЛУ ОГЛЫ
ГАМИДОВ ИЛЬЯ АВТАНДИЛ ОГЛЫ
ГАМЗАЕВ АБДУЛЛА КЕЧАРИ ОГЛЫ
ГАДЖИЕВ АЛИФ ЛЯТИФ ОГЛЫ
АХВЕРДИЕВ ДАВУД МЕШАДИ ОГЛЫ
ГАДЖИЕВ ТАИР ГАДЖИ ОГЛЫ
ГАМИДОВА КИФАЯТ ЧЫРАГ КЫЗЫ
ГАСАНОВ ДЖАМИЛЬ СОЛТАН ОГЛЫ
ГАСАНОВ РОВШАН ГАЧАЙ ОГЛЫ
ГАСАНОВА РУБАБА КЕЧАРИ КЫЗЫ
ГАСАНОВА АЙНУР ЭЛЬХАН КЫЗЫ
ГАСАНОВА НУРАНА ЭЛЬХАН КЫЗЫ
ГАСАНОВ ЭЛЬНУР ЭЛЬХАН ОГЛЫ
ГАМИДОВА КИФАЯТ ОРУДЖ КЫЗЫ
АЛЛАХЯРОВА ФАРИДА МАГЕРРАМ КЫЗЫ
КЕРИМОВА ЭТИРАБА ГУСЕЙН КЫЗЫ
ДЖАФАРОВА БАНОВША АЛИ КЫЗЫ
МАМЕДОВ ЧЕРКЕЗ АББАС ОГЛЫ
МАМЕДОВ ДЖАСАРАТ ЗИЯД ОГЛЫ
АХМЕДОВА ХАНЫМ ФАРХАД КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ГЮЛЬНАЗ ТЕЙМУР КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ГЮЛЬХАРА ТЕЙМУР КЫЗЫ
ИСМАЙЛОВА МАТАНАТ АКИФ КЫЗЫ
АЛИЕВА РАХИЛЯ АХМЕД КЫЗЫ
АЛИЕВА РУХСАРА АЛИЯР КЫЗЫ
ИСМАЙЛОВА НУРИЯ ГАЧАЙ КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА ШАКАР ЭЛЬДАР КЫЗЫ
АЛИЕВА ЧИЧЕК АЛЕСКЕР КЫЗЫ
ФАРЗАЛИЕВ ДЖАНАН БИННЯТ ОГЛЫ
МАМЕДОВА СЕВИЛЬ ГУСЕЙН КЫЗЫ
ГАСЫМОВ ГАСЫМ АХМЕД ОГЛЫ
ХАЛИЛОВ ГАЧАЙ РАГИМ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ЭЛЬМАН НЕЙМАТ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ИСА АЛИ ОГЛЫ

БАШИРОВА УЛЬВИЯ ИФРАТ КЫЗЫ
МАМЕДОВА АЙБЕНИЗ АСИФ КЫЗЫ
ШИРАСЛАНОВ ГОДЖА ИСА ОГЛЫ
МАМЕДОВА ГЮЛЬХАНУМ ИБРАГИМ КЫЗЫ
МАМЕДОВА ГЮЛЯРА АГАЛИ КЫЗЫ
АЛИЕВА МАХЫ ГАБИЛЬ КЫЗЫ
ГУЛИЕВ АКПЕР ЗАКАРА ОГЛЫ
САЛМАНОВ САЛМАН САЛМАН ОГЛЫ
САЛМАНОВА ДИЛЯРА САЛМАН КЫЗЫ
САЛМАНОВА АЙНА САЛМАН КЫЗЫ
АЗИМОВА ДИЛЯРА СЕЙДУЛЛАХ КЫЗЫ
АЗИМОВ НАТИК АБАСКУЛУ ОГЛЫ
ГАНБАРОВ ГАРСАЛАН БОРАН ОГЛЫ
ГАНБАРОВА ВАЛИДА ГЕРАЙ КЫЗЫ
ГАНБАРОВ САФАР ГАРСАЛАН ОГЛЫ
ГАНБАРОВА МАТАНАТ ГАДЖИ КЫЗЫ
ГАНБАРОВА ЭСМИРА САФАР КЫЗЫ
ГАНБАРОВ ЭЛЬНУР САФАР ОГЛЫ
АЛИЕВ АЛЕКПЕР ГАДЖИ ОГЛЫ
СЕВИНДИЕВ ВАХИД СЕВИНДИК ОГЛЫ
СЕВИНДИЕВ ШАМАХЫ ВАХИД ОГЛЫ
СЕВИНДИЕВ ФИКРЕТ ВАХИД ОГЛЫ
МУРАДОВ ЭЛЬШАН КАЗЫМ ОГЛЫ
МУРАДОВ ГЮНДУЗ КАЗЫМ ОГЛЫ
МУРАДОВА НУРИДА КАЗЫМ КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ МУМУШ БАХРАМ ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ БАХРАМ МУМУШ ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА КИФАЯТ ГУСЕЙН КЫЗЫ
ИСМАЙЛОВ ГУСЕЙН БАХМАН ОГЛЫ
ИСМАЙЛОВА НАРГИЗ ГУСЕЙН КЫЗЫ
ГАРАЕВ УСУБАЛИ СУЛЕЙМАН ОГЛЫ
АБЫШОВА МАХБУБА ГУРБАН КЫЗЫ
АБЫШОВА ЧИНАРА НАЗИМ КЫЗЫ
АБЫШОВ ЧИНГИЗ НАЗИМ ОГЛЫ
НОВРУЗОВ АЛЕСКЕР ХАНЛАР ОГЛЫ
АБЫШОВ ЭЛЬШАД ГИЯС ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ГУСЕЙН ИСМАИЛ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ЗОХРАБ ГУСЕЙН ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ХОШБАХТ ГУСЕЙН ОГЛЫ

ГУСЕЙНОВА СУСАН ГУСЕЙН КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА НАСИБА ГУСЕЙН КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВ АЗИЗ АЛЫШ ОГЛЫ
ШАХМУРАДОВ НЕЙМАТ МУСА ОГЛЫ
ГАХБАРОВ НАДИР ГАРСАЛАН ОГЛЫ
АЛИЕВ РУФАТ ИМАН ОГЛЫ
АБДИЛОВ ЗАХИД ЕЛЬМАР ОГЛЫ
НАГИЕВ СУЛЕЙМАН ЛЯТИФ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ КАМИЛЬ ДАДАШ ОГЛЫ
АББАСОВ ЭЛЬБРУС ГАРАШ ОГЛЫ
МАМЕДОВ КАМИЛЬ АМИР ОГЛЫ
АЛИЕВ ЮСИФ
ГУСЕЙНОВ ЭЛЬШАН ГАСАН ОГЛЫ
МУСТАФАЕВА ЯХШЫ
ГАСАНОВА ГЮНАШ АБДУЛ КЫЗЫ
ГАСАНОВА МАХМАР АЛЕКПЕР КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВА ГАТИБА МИРСИЯБ КЫЗЫ
САЛИМОВА ТАМИЛЛА
САЛИМОВ ХАЗРИ СИЯВУШ ОГЛЫ
ЧОБАНОВА НАЗАКЕТ ТАПТЫГ КЫЗЫ
ДЖАББАРОВ ШАХИН ТАЛЫШ ОГЛЫ
ДЖАББАРОВА ИРАДА АСЛАН КЫЗЫ
ГАШИМОВ САЛИМ
МАМЕДОВА САЛИМА
МАМЕДОВА ШОВКЕТ ИБАД КЫЗЫ
ДЖАФАРОВ САМИР ТАДЖИР ОГЛЫ
ДЖАФАРОВ АНАР ФАЗИЛ ОГЛЫ
АГАЯРОВА ЗУЛЕЙХА ЮНИС КЫЗЫ
МАМЕДОВА СЕВИЛЬ ЮНИС КЫЗЫ
АЛИЕВ АРИФ ХАНЛАР ОГЛЫ
АЛИЕВ ЭЙЮБ САРЫ ОГЛЫ
КЕРИМОВ РАШИД РАГИМ ОГЛЫ
МАМЕДОВ ЗАХИР РАМИЗ ОГЛЫ
АСКЕРОВ АСКЕР ИМРАН ОГЛЫ
НУРИЕВ АЙДЫН ИМРАН ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ХАТАМ ИМРАН ОГЛЫ
МАМЕДОВА ЛЯТАФЯТ ИБАД КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВ ШАКИР
МАМЕДОВ МАМЕД

АБИЛОВ МАЗАИР
АХМЕДОВ АХМЕД
АЛИЕВ АХМЕД
САФАРОВ АЛИ ХАЛИД ОГЛЫ
ГАСАНОВ АЛАДДИН САФАР ОГЛЫ
НАДЖАФОВ ГАМАДДИН ШИРАСЛАН ОГЛЫ
ИСМАИЛОВ ЛЯТИФ ИСМАИЛ ОГЛЫ
АЗИМОВ АЙДЫН НАРИМАН ОГЛЫ
АЗИМОВА ЗАРИФ НАРИМАН КЫЗЫ
АЗИМОВА РАШИДА НАРИМАН КЫЗЫ
МАМЕДОВ АЙДЫН ТАИР ОГЛЫ
МАМЕДОВ АНАР ТАИР ОГЛЫ
МАМЕДОВ ЕЛЬМАР ТАИР ОГЛЫ
МАМЕДОВА ГАРИНА ТАИР КЫЗЫ
МАМЕДОВА ЗАНИРА КЕРИМ КЫЗЫ
АЛЛАХЯРОВА КИФАЯТ МУСЕИБ КЫЗЫ
АЛЛАХЯРОВА ЗАМИНА МУСЕИБ КЫЗЫ
АЛЛАХЯРОВА САДАГАТ МУСЕИБ КЫЗЫ
АЛИЕВ АСКЕР ФИРДОВСИ ОГЛЫ
АЛИЕВ ФИТУРИС ФИРДОВСИ ОГЛЫ
АЛИЕВА СААДАТ ФИРДОВСИ КЫЗЫ
АЛИЕВА САРИЯ ФИРДОВСИ КЫЗЫ
НАМАЗОВ АРИФ ГУЛУ ОГЛЫ
НАМАЗОВ МААРИФ ГУЛУ ОГЛЫ
КЕРИМОВА САМРАН АЛИШ КЫЗЫ
КЕРИМОВА ХАМАИЛ АЛИШ КЫЗЫ
КЕРИМОВ ГУЛУ АЛИШ ОГЛЫ
КЕРИМОВ ВЕЛИ АЛИШ ОГЛЫ
НАГИЕВ ЮСИФ ДЖАВАД ОГЛЫ
НАГИЕВ ТОГРУЛ ДЖАВАД ОГЛЫ
НАГИЕВ ДЖАВАД АЛИ ОГЛЫ
НАГИЕВА СУРАЯ ИМРАН КЫЗЫ
ФАРЗАЛИЕВА ХУРИ МАЗАИР КЫЗЫ
ФАРЗАЛИЕВ ФАРЗАЛИ МАЗАХИР ОГЛЫ
ФАРЗАЛИЕВ МАЗАХИР ГУЛУ ОГЛЫ
ФАРЗАЛИЕВА ГУТАБА МАЗАХИР КЫЗЫ
МАГЕРРАМОВ ФАЗИЛЬ АРИФ ОГЛЫ
МАГЕРРАМОВ АРИФ АСКЕР ОГЛЫ
МАГЕРРАМОВА РАХИЛЯ АРИФ КЫЗЫ

МАГЕРРАМОВ БАБЕК АРИФ ОГЛЫ
АЛИЕВ ДЖАМАЛ ФИРДОВСИОГЛЫ
АЛИЕВ ШАХИН ФИРДОВСИ ОГЛЫ
АЛИЕВ ФИРДОВСИ АШРАФ ОГЛЫ
ЗАМАНОВ АЗАД НОВРУЗ ОГЛЫ
ЗАМАНОВА НУРИДА НОВРУЗ КЫЗЫ
ЗАМАНОВА ХАЛИГА НОВРУЗ КЫЗЫ
ДЖАББАРОВА ХАНЫМ АЛИ КЫЗЫ
АЗИМОВА АНТИГА ЭНВЕР КЫЗЫ
АЗИМОВ ЭНВЕР НАТИК ОГЛЫ
МАМЫШОВ ШАХИН ТАЛЫШ ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ НАМИГ
ЗЕЙНАЛОВ ЕЛДАР АСТАН ОГЛЫ
ИСМАИЛОВ ВИДАДИ ЛЯТИФ ОГЛЫ
БИНАЛИЕВ ДЖАББАР ГЮЛЬАЛЫ ОГЛЫ
БАДШИЕВ АЛИ РАИС ОГЛЫ
ВЕЛИЕВ ЗАХИД НАДЖИБ ОГЛЫ
ГАМИДОВ ОСМАН ГАМИД ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ АЛЕСКЕР ХИЛАЛДЖ ОГЛЫ
НУРИЕВ АЙДЫН НАРИМАН ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ НОВРУЗ САЛЕХ ОГЛЫ
ГУЛИЕВ НАТИГ ВЕЛИЕДДИН ОГЛЫ
МАМЕДОВА САЛТАНАТ
МАМЕДОВА ЛЯТИФА ИБАД КЫЗЫ
ДЖАФАРОВА ШОВКАТ ИБАД КЫЗЫ
ДЖАФАРОВ САМИР ТАДЖИР ОГЛЫ
МАМЕДОВ САБУХИ
МАМЕДОВ САЛИМ
МАМЕДОВ СОХБАТ МАМЕД ОГЛЫ
АЛИМАМЕДОВ НАМИГ ШАХМАЛЫ ОГЛЫ
ДЖАФАРОВ МУХАМЕД
ДЖАФАРОВ БАГДАД
ГУСЕЙНОВ ГУСЕЙН ФАРАДЖ ОГЛЫ
БАШИЕВ РАИС
МАМЕДОВ САБИР ИБАД ОГЛЫ
АСЛАНОВА ЕЛНАРА ТОФИК КЫЗЫ
КЕРИМОВ ЯЛЧЫН
КУЛИЕВ НИЗАМИ
АЛИЕВ САРХАН

КЕРИМОВ ВАГИФ
АББАСОВ САВАЛАН
ЗЕЙНАЛОВ ТЕЛМАН
АЛИЕВА ХАВАР
АЛИЕВА СВЕТЛАНА ДЖАВАНШИР КЫЗЫ
АББАСОВА АНТИГА
ДЖАБРАЙИЛОВА ДЖАХАН
АХМЕДОВА ЗИБЕЙДА
БАБАЕВА ТОФИГА
ГАХРАМАНОВА РАЯ ГАБИЛЬ КЫЗЫ
ГАХРАМАНОВА ЭЛЬНАРА ТАВАККЮЛЬ КЫЗЫ
ГАХРАМАНОВА ГЮЛЬНАРА ТАВАККЮЛЬ КЫЗЫ
ЗАМАНОВ НОВРУЗ
ГУСЕЙНОВА НОВРАСТА
НАСИРОВ ДЖАХИД АФГАН ОГЛЫ
НАСИРОВ ТОИД АФГАН ОГЛЫ
БАШИРОВА РУГИЯ ИФРАТ КЫЗЫ
ИБРАГИМОВ АЛИХАН ХАЛИЛ ОГЛЫ
ГАСЫМОВА НАРМИНА НИЗАМИ КЫЗЫ
АБЫШОВ ФИКРЕТ ДЖАФАР ОГЛЫ
ИБИШОВ АГА ФИКРЕТ ОГЛЫ
КУЛИЕВ ФИКРЕТ АЛИ ОГЛЫ
ТАГИЕВА МАХМАР АЛЫШ КЫЗЫ
ТАГИЕВ МУБАРИЗ АЛЫШ ОГЛЫ
ТАГИЕВА НАРМИНА АЛЫШ КЫЗЫ
ТАГИЕВ ЕЛВИН БАЛЫШ ОГЛЫ
ТАГИЕВ ЗАЛАН БАЛЫШ ОГЛЫ
ТАГИЕВ МУЗАФФАР БАЛАШ ОГЛЫ
ЗАМАНОВА ФИРУЗА ФИРУДИН КЫЗЫ
ЗАМАНОВ ЕЛХАН ФИРУДИН ОГЛЫ
ЗАМАНОВ ЕЛНУР ФИРУДИН ОГЛЫ
ЗАМАНОВ ФИРУДИН АЛИШ ОГЛЫ
МИРЗАЛИЕВА АЙТЕКИН ЭЛЬДАР КЫЗЫ
АЛИЕВА КЮБРА ЭЛЬМАН КЫЗЫ
АЛИЕВ ЕЛШАН ЕЛМАН ОГЛЫ
АЛИЕВ ФАИК ЕЛМАН ОГЛЫ
МИРЗОЕВА ЛЯТИФА КАМАЛ КЫЗЫ
МИРЗОВА ГЮЛЬШАН ШАМИЛ КЫЗЫ
МИРЗОЕВА СЕВИНДЖ ШАМИЛ КЫЗЫ

МИРЗОЕВА САХИЛА ШАМИЛ КЫЗЫ
МИРЗАЛИЕВ АЙДЫН ШАМИЛ ОГЛЫ
МИРЗАЛИЕВ АЙНУР ЕЛДАР ОГЛЫ
МИРЗАЛИЕВА АЙТЕКИН ЕЛДАР КЫЗЫ
АЛХАНОВА СЕВИНДЖ САХИБ КЫЗЫ
ИСМАИЛОВА ГЮЛЬТЕКИН СЕЙМУР КЫЗЫ
ИСМАИЛОВА АЙТЕКИН СЕЙМУР КЫЗЫ
ИСМАИЛОВА АЙБЕНИЗ СЕЙМУР КЫЗЫ
ИСМАИЛОВ СЕЙМУР АЙДЫН ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ УСУБ
ГУСЕЙНОВА МЕХРИБАН АЛЛАХВЕРДИ КЫЗЫ
ГУСЕЙНОВ ЕМИН ЕЛХАН ОГЛЫ
ГУСЕЙНОВ ЕЛМИР ЕЛХАН ОГЛЫ
АХМЕДОВ ЕЛМАР НАИБ ОГЛЫ
АХМЕДОВ МАЗАХИР — работник милиции
ОРУДЖОВ ФАЗИЛ
ГУЛИЕВ ЗАХИД
ГУЛИЕВА ВАСИЛЯ ЗАХИД КЫЗЫ
ПИРИЕВ ХАТАМ
ДЖАВАДОВ АЛИ
ОРУДЖОВ АЛИ
ОРУДЖОВ МУГАН
МАМЕДОВ РАМИЗ
АБДУЛОВ АЛИ АБДУЛАЛИ ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ САЛАХ ИМАМГУЛУ ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВ МАХИР НОВРУЗ ОГЛЫ
БЕХБУДОВА ГЮЛЬБАХАР ЮСИФ КЫЗЫ
БАБАЕВ АЛЛАХВЕРДИ АЛИ ОГЛЫ
ВЕЛИЕВА АЗИЗА АЛИАББАС КЫЗЫ
КУЛИЕВ АЛИШ МУРСАЛ ОГЛЫ
ИСМАИЛОВ БАХРАМ МАТЛАБ ОГЛЫ
САДЫХОВА ЧИЧАК ДЖАМИЛ КЫЗЫ
САЛИМОВА АДИЛЯ АЛЛАХВЕРДИ КЫЗЫ
МАМЕДОВ РАСИФ САЛМАН ОГЛЫ
МАМЕДОВА РОЗА САФАР КЫЗЫ
МАМЕДОВА АЙСЕЛ МУРАД КЫЗЫ
МУРАДОВ ПАША АСКЕР ОГЛЫ
МАМЕДОВ ОКТАЙ ШУКЮР ОГЛЫ
ГАСАНОВА ГЮЛЬХОХРА ЯГУБ КЫЗЫ

АЛЛАХВЕРДИЕВА ВАЛИДА АСЛАН КЫЗЫ
ГАСАНОВ КАФУР ЕЛДАР ОГЛЫ
КЕРИМОВ СУЛТАН САМРАН ОГЛЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ЕГАНА НАИБ КЫЗЫ
ДЖАФАРОВА БАНОВША АЛЫ КЫЗЫ
МАМЕДОВ ЧЕРКЕЗ АББАС ОГЛЫ
МАМЕДОВ ДЖАСАРАТ ЗИЙАД ОГЛЫ
АХМЕДОВА ХАНЫМ ФАРХАД КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ГЮЛЬНАРА ТЕЙМУР КЫЗЫ
АЛЛАХВЕРДИЕВА ГЮЛЬЯРА ТЕЙМУР КЫЗЫ
ИСМАИЛОВА МАТАНАТ ТАХИР КЫЗЫ
АЛИЕВА РАХИЛА ХУНБЕТ КЫЗЫ
ИСМАИЛОВА НУРИЯ ГАЧАЙ КЫЗЫ...

Список этот можно продолжить, но нет больше сил... Хватит... Хватит... Не хочу, чтоб книга состояла только из черного списка. Да простят меня те, чьи имена не указаны, все равно Всевышнему все известно.

QIRĞINDAN YÜZ GÜN SONRA...

Xocalı faciəsindən yüz gün keçir. Qarabağda talan işə davam edir...

O müdhiş gecənin qurbanları olan, cəsədləri gəlib əlimizə çatan, çatmayan pəri qızların, yaraşlıq gəlinlərin, igid ərənlərin ruhları işə göyərçinlərə, bərbəzəkli quşlara dönüb başımızın üstündən fırlanır. O ruhlar bizdən qisas istəyir.

Qırğını törədən yağılar üçün... camaatımızı xilas etməyən özümüzünkülər üçün... Şübhəsiz qisas günü gələcək... Günahkarlar cəzasına çatacaqlar.

Torpağın üzü soyuq, tarixin mühakiməsi uzundur...

Qısa mühakiməni işə biz etməliyik. Özü də tez, gecikmədən, tez...

СТО ДНЕЙ ПОСЛЕ ВОЙНЫ

Прошло сто дней после ходжалинской трагедии. Однако бойня в Карабахе продолжается...

Души жертв той кошмарной ночи, тех погибших прекрасных, как пери, девушек, тех красавиц-невест, тех мудрых и мужественных молодых людей, превратившись в голубей, в пестрокрылых птиц, кружат теперь над нашими головами... Эти души взывают к возмездью и отомщению...

Мы обязаны отомстить и врагам, устроившим кровавую бойню, и тем «нашим», кто мог и обязан был, но не спас ходжалинцев... Час расплаты за

все это обязательно настанет... И виновные получают по заслугам. Но земля холодна, а суд истории долог...

Поэтому скорый суд обязаны совершить мы с вами. И скорее, не откладывая, как можно скорее...

SEL YERİNƏ AXAN QANLAR...

Azərbaycanda müharibə gedir... Yox, bu müharibə deyil, kütləvi qırğındır!... Bu müharibə deyil, müsibətdi, talandı!... Müharibənin özünəməxsus qanunları, qaydaları var... Müharibədə qadın, uşaq və şikəstlərə bu zülmü göstərməzlər!... Müharibədə kişiləri əsir apararlar, qadınları, qızları yesir aparmazlar!... Müharibədə aparılan əsir və yesirlərə bu zülmü verməzlər!... Başqasının torpağına soxulub zəbt etmək müharibə deyil, quldurluq, soyğunçuluqdur... Torpağın müdafiəsinə qalxan minlərlə igid-ərənləri Rusiyadan alınmış 366-cı alayın qarşısında qırdırmaq vəhşilikdir... Erməni quldurlarının bağışlanmayan cinayətidir!.

Yox, bu müharibə deyil, bu qırğındır, bu talandı!... Bu yiyəsiz bir məmləkətin müsibətidir!... Bu azğınlaşmış erməni qaniçənlərinin törətdikləri genosiddir!...

Bu müharibə deyil!... Talandır, qırğındır!... Xalqımın soyqırımıdır!...

КРОВЬ, ТЕКУЩАЯ РЕКОЙ...

В Азербайджане идет война... Нет, это скорее не война в обычном понимании, а массовое истребление нации... Нет, нет, не война — это бедствие, это массовый погром... У войны есть свои законы, свои правила... На войне женщин, детей и увечных не истязают... На войне мужчин берут в плен, а женщин и девушек не угоняют в заложницы. На войне пленников и заложников не пытаются и не истязают... Вторжение на чужую территорию и ее захват — это не война, а разбой, бандитизм. Расстреливать безоружных при помощи подкупленного 366 российского стрелкового полка и тысячи самоотверженных героев, поднявшихся на защиту своей земли — это зверство... Это кровавое преступление армянских бандитов никогда не будет прощено и забыто...

Нет, это все же не война, это истребление, это геноцид... Это горе и беда не имеющего полноценного руководства... Это кровавый разгул армянских кровопийц и головорезов, профессиональных убийц.

Это не война... Это организованный бандитизм и истребление народа... Это кровавый геноцид...

Azərbaycanda qırğın var...

Bu qırğınlarda güdaza gedənlərin neçə-neçə yerlərdə xiyabanları da salınıb... Şəhidlər xiyabanı adlanır!... Belə müqəddəs ziyarətgahlardan biri də Bakının mərkəzindəki, Dağüstü parkda yerləşir... Buraya hər gün minlərlə insanlar axışır. Qeyrət yolunda ölənləri yad etmək üçün... Torpaq yolunda sinələrini güllə öünə verənlərin əziz xatirəsini yaşatmaq üçün...

Bu axının içərisində qəribə bir qız da var... Başqalarından ona görə fərqlənir ki, hər dördüncü gün səhərdən axşama qədər bir məzarın qarşısında dayanıb göz yaş tökür... O məzar “Mehdi Yusif oğlu Abbasovundur”!.. O “naməlum” qız isə onun sevgisi olub. Bunu deyən olmasa da bilmək olar... Amma dedi... Mehdiyin bütün fədakarlığından qız özü danışdı... Axırda isə öz adını demədi... Hələ bir-birinə qovuşmadıqları üçün...

Onlar güclü məhəbbətlə sevirmişlər bir-birini... Bircə onu dedi... dedi... ki, Mehdiyi unuda bilmir... Yaman əziyyət çəkir... yaman yanır... yaman yaxılır...

Mehdi Abbasov XTMD-də komandır olub. Hərbi rütbəsi kapitandır. Bu rütbəni təzə almışdı... Ölümündən bir az əvvəl Məmməd Əsədov Mehdiyə “əla xidmətinə görə” döş nişanı da təqdim etmişdi... Mehdi iki dəfə didərgin olanlardandır. Əvvəl Ermənistandan Qazaxıstana, sonra isə Azərbaycana, öz doğma torpağına qayıtmışdı... Neçə-neçə məsum körpəni doğma ata kimi düşməndən xilas etmişdi

Mehdi... Özü ata olmasa da... Uşaqlara ata kimi, böyüklərə qardaş kimi yanaşmağı bacarırdı...

Güclü idmançı idi... Bu yaxınlarda toyu olasıydı... Ömür vəfa etmədi... Neyləyim tale görüş yerini buraya yazdı...

Bu sarışın, incə qız yaman odlana-odlana danışdı... Ona deməyə heç bir söz tapmadım. Yersiz də olsa bu sualı verdim “Bu görüşə neçə il gələcəksən?”...

Kədər və təbəssüm qoşalaşanda insanın görkəmi nə qədər təsirli olarmış, ilahi!... Baxa bilmədim ona..., gözlərimi çəkdim onun üzündən... O isə köks ötürüb dedi: “Bir-birimizə qovuşana qədər!!!”.

Ulu tanrı, sevib, sevgisinə qovuşa bilməyənlərə səbr ver!

В Азербайджане идет истребление населения...

Во многих местах созданы аллеи почетного захоронения погибших... Именуют их аллеями жертв, аллеями «шехидов»... Одна из таких священных аллей расположена в центре Баку — в Нагорном парке. Сюда ежедневно стекаются тысячи людей. Чтоб почтить память погибших за честь и

достоинство своей родины... Чтоб навсегда закрепить в своем сердце дорогую память тех, кто встал грудью на защиту своей родной земли...

В этом нескончаемом людском потоке есть одна удивительная девушка... От других она отличается тем, что каждый четвертый день с раннего утра до позднего вечера стоит над одной свежей могилой и молча плачет... Это могила «Мехти Юсиф оглы Аббасова»... Эта «неизвестная» девушка была его возлюбленной. Хотя она об этом не говорит, но догадаться не трудно... И все же она призналась, что любила его... О самоотверженности Мехти девушка рассказала уже сама... И все же себя она не назвала... Ибо им не было суждено быть вместе...

Оказывается, они сильно любили друг друга... И еще она сказала... сказала... сказала..., что никак не может забыть Мехти... Очень страдает... очень мучается... очень тоскует...

Мехти Аббасов был командиром в ХТМД в чине капитана. Чин этот он получил совсем недавно... Незадолго до смерти Мамед Асадов вручил Мехти нагрудный знак «За отличную службу»... Мехти принадлежал к числу тех, кому дважды пришлось быть беженцем. Сперва из Армении в Казахстан, потом оттуда в Азербайджан, на свою родную землю... Скольких малолетних младенцев он, рискуя собой, как родной отец, спас от врага... Хотя сам еще отцом не был... Он умел быть отцом детям, братом взрослым...

Он был сильным спортсменом... Вскоре должна была состояться наша свадьба... Однако судьба решила иначе... Ничего не поделаешь, свидание наше должно было состояться здесь...

Эта нежная блондинка говорила с огромной сердечной болью и горечью... Я не нашлась, что ей ответить, может быть, не очень к месту, но я ее все же спросила: «И сколько лет ты будешь ходить на это свидание?..»

О боже. Какое сильное впечатление производит на человека растерянная улыбка, с трудом пробивающаяся сквозь неизбывное горе и печаль... Я не могла выдержать ее взгляда и... отвела глаза... Она же, тяжело вздохнув, с трогательной убежденностью сказала: «Пока не соединимся вместе...»

О великий Боже. Дай силу и терпение тем, кто полюбил и не смог соединиться с любимым...

Azərbaycanda qırğın var...

Çapmaq, talamaq istəyirlər günəşli Azərbaycanı... Azərbaycan oğulları işə sinələrini güllə önünə verib, istəmirilər o odlu silahlar nemətlər diyarına düşsün. İstəmirilər müqəddəs torpaqları yağı əlinə keçsin...

MAHMUD İSGƏNDƏR... 27 yaşlı

MİRZƏLİYEV MİRZALI... 32 yaşlı

XƏLİLƏV ƏFRAYIL 24 yaşlı

Bu üç gənc də sinəsini güllə öntünə verən oğullardandır. Qarabağ talanı bunların qanlarını da eyniləşdirdi... Hər üçünün damarında eyni qanlar axır... Həm

də bir fədakar həkimin qanı... İsrəfil İbrahimovun!... Sağ olsun bu cür həkimlərimiz! Üç igidə bir dəfəyə qan vermək özü də bir qəhrəmanlıqdır... Döyüş səngərlərində mərdi-mərdanə düşmən qarşısında vuruşan bu vətənpərvər oğullar Ağdamda yardım qatarına çatdırılan vaxt son dəqiqələrini yaşayırdılar. Lakin özləri kimi də böyük ürək sahibinə rast gələn bu gənclər İsrəfil İbrahimovun

köməyilə yenidən həyata qaytarıldı.

В Азербайджане кровавая бойня...

Озверелые враги пытаются ограбить и разорить солнечный Азербайджан... Однако, дети Азербайджана, его самоотверженные сыны, подставляя свои груди под вражеские пули, стремятся защитить его, не дать осквернить родную землю поганым бандитским формированиям... Не хотят допустить, чтобы их священная земля была захвачена врагом...

МАХМУД ИСКЕНДЕР.....27 лет

МИРЗАЛИЕВ МИРЗАЛЫ.....32 года

ХАЛИЛОВ АФРАЙЫЛ.....24 года

Эти трое молодых людей принадлежат к числу тех сыновей родины, которые встали грудью на защиту родины. Бойня в Карабахе сделала одинаковой даже состав их крови... В жилах всех троих течет одна и та же кровь... Кровь одного самоотверженного врача... Исрафила Ибрагимова... Пусть бог даст здоровья таким нашим замечательным врачам... Перелить свою кровь одновременно троем молодцам — это тоже подвиг... Эти отважные патриоты, раненные в боевых окопах в сражении врагом, когда их довели до санитарного поезда в Агдаме, доживали свои последние минуты. Однако им повезло — они встретили человека с таким же широким и щедрым сердцем как и у них самих — с доктором Исрафилом Ибрагимовым, и, поэтому, с его помощью вновь вернулись в жизнь.

Azərbaycanda qırğın gedir...

Vətəninin müdafiəsi yolunda güllə yağışları cəsur oğullar üçün adiləşib...

Azərbaycanda qırğın gedir...

Teymurov Ceyhun Bulud oğlu da dördüncü dəfədir ki, bu yağışın yaraları ilə xəstəxanada yatır. Hər dəfə də ayağa qalxan kimi cəbhəyə yollanır.

Bu dəfə isə o, 1992-ci il aprelin 20-də Kosalarda Hacı Talasının müdafiəsində yaralanıb. Kürəyindən, sağ qolundan və hər iki ayağından güllə yarası alan Ceyhunu öz yaraları yox, qardaşı Rövşənin ölümü yandırır... Həm də “qırxı” idi bu gün Rövşənin... Onun son mərasimində iştirak edə bilməməyi yaman sıxırdı Ceyhunu...

Rövşən də vətən yolunda ölüb... O deyir, səkkiz qardaşq. Səkkizimiz də torpağın yolunda ölməyə həmişə hazır

olmuşuq. Torpağımız bizim qeyrətimizdir!...

2.V.1992.

Saat 6⁰⁰.

Bakı şəhəri,

Hərbi qospital, 11-ci palata.

В Азербайджане идет кровавая бойня...

Для отважных защитников родины смертоносные проливные свинцовые дожди стали уже привычными...

В Азербайджане идет кровавая бойня...

Теймуров Джейхун Булуд оглы уже в четвертый раз ложится в больницу, став жертвой этого «дождя». И, каждый раз, едва став на ноги, возвращается на фронт.

В этот раз он был ранен в селении Косалар 20 апреля 1992 года при защите Гаджи Таласы. Джейхуна больше тревожили и беспокоили не полученные им пулевые ранения в лопатку, правую руку и в обе ноги, а весть о смерти брата Ровшана... К тому же сегодня был сороковой день гибели Ровшана... Его угнетало и то, что он не смог принять участие в его похоронах...

Ровшан тоже отдал свою жизнь защите родины...

Джейхун говорит, что их было восемь братьев. Все восемь всегда были готовы отдать свою жизнь за родину, за ее землю. Наша земля — это наша честь, наше достоинство...

**2 мая 1992 года, время 6 часов
Баку. Военный госпиталь.
11-я палата.**

Qarabağda qırğın var...

Ağdam rayonunun Seyidli kəndində yaşayan 24 yaşlı Azadov İlham Əyyub oğlu da vətənin müdafiəsində qırılanlardan biri oldu. 1988-ci ildən bu cəsarətli oğlan torpağının, qeyrətinin yolunda mübarizə aparır...

Onun 24 yaşlı qısa ömrünün mənalı, dərin yolları çox olub... Amma yaman nisgillər də qoyub gedib...

Təzəcə ev tikdirib İlham... Hələ pəncərələri şüşələnməyib. Özünün ayrıca salınmış bağçasında ağaclar nübar çiçəyi açıb... Görəsən onun əkdiyi şəftəllilərin, əriklərin, alçaların ilk nübarını üzməyə əli gələnlə olacaqmı?.. Nanələr, yarpızlar da göyərüb... Yasəmənələr də açıb... Sənin o yaraşıqlı evinə kim yığısacaq, İlham?.. Anan heç dözə bilmir... Bağçana heç kim ayaq basmaq istəmir... Ölümdən qorxmadığın üçün sən yaşayacaqsan, İlham... Qaradağlı, Quşçular, Malıbəyli kəndlərindən yaman cəsədlər daşımısan...

Ən qaynar nöqtələrdə döyüşçü dostlarının lazımı əməliyyatlarını vaxtlı-vaxtında yerinə yetirmisən... Elə ona görə də

bölmə komandirin Cəlilov Kərim Savalan oğlu sənin fədakarlığından kövrələ-kövrələ danışdı: “Azadov İlham Əyyub oğlu 1988-ci ildən döyüş səngərlərində vətənin müdafiəsinə könüllü kömək edir. Martın 13-də kəşfiyyat zamanı öldü. Cəmi bir ay idi ki, onu orduya yazmışdılar. Ondən əvvəl isə daim səngərlərdə, döyüş meydanlarında olub... İlham Xocalı meyitlərinin daşınmasında da yaman çox fədakarlıq göstərib. Şelli ilə Qara Qayanın arasından cəsəd yığarkən üç dost Şərifov İlqar Şəmsəddin oğlu, Quliyev Vüqar Şahin oğlu və İlham belə bir şərt də kəsiblər... “hansımız ölsək, nəyin bahasına olursa-olsun meyidimizi orda qoymamalıyıq!”...

Bu müdhiş ölüm isə İlhamın bəxtinə düşdü. Cəsədini yağı əlində qoymadılar. Sağ olsun Ağdam rayon xalq cəbhəsinin qeyrətli oğulları!

7.V.1992.
Saat 12⁰⁰.
**Ağdam rayonu, Seyidli kəndi,
İlhamın göyərmiş bağçası...**

В Карабахе истребляют людей...

Житель села Сейидли Агдамского района 24-летний Азадов Ильхам Эйюб оглы тоже принадлежит к числу тех, кто отдал свою жизнь защите родины. Этот отважный юноша еще с 1988 года стоял на страже своей земли, своей чести...

Его короткая, 24-х летняя жизнь была полна доброго смысла и глубокого содержания... Очень жаль, что его желания так и остались неосуществленными...

Он только, только закончил строительство своего дома... Он не успел даже остеклить его окна. В его стоящем особняком молодом саду только-только начали раскрываться цветочки... Решится ли кто-нибудь теперь снять с деревьев первый урожай его персиков, абрикос, алычи?.. Зазеленели также мята, кинза... Раскрылась сирень... Кто теперь навестит твой дом-красавец, Ильхам?.. Твоя мать совершенно потеряла покой. Никто не смеет, не решается войти в твой сад... Ты презрел смерть, поэтому ты будешь жить, Ильхам... Множество трупов ты перевез из сел Гарадаглы, Гушчулар, Малыбейли... Ты в самых горячих точках самоотверженно выполнял все задания и поручения своих боевых друзей... Именно поэтому командир твоего отделения Джалилов Керим Савалан оглы, едва сдерживая слезы, рассказывал мне о твоей самоотверженности: «Азадов Ильхам Эйюб оглы с 1988 года добровольно встал на защиту своей родины, сражаясь в боевых окопах. 31 марта он погиб в разведке. Всего месяц как он был прописан в армейскую часть... До того он постоянно сражался в окопах, на поле брани... Ильхам проявил подлинную самоотверженность и в перевозке трупов с поля боя. Собирая трупы погибших в ущелье между Шелли и Гарагая, трое друзей: Шарифов Ильгар Шамседдин оглы, Гулиев Вугар Шахин оглы и Ильхам между собой условились: «Кто бы из нас не умер, труп его, в что бы то ни стало, любой ценой будет доставлен к своим...» Эта ранняя смерть выпала на долю Ильхама. Тело его не было оставлено врагам. Дай бог здоровья достойным представителям Народного фронта Агдамского района.

**7 мая 1992 года, время 12-00.
Село Сейидли Агдамского района.
Зеленеющий сад Ильхама...**

ŞƏRİFOV İLQAR ŞƏMSƏDDİN oğlu

İlhamın ən yaxın cəbhə yoldaşı olub İlqar. O bir təsadüfdən sağ qalıb. Həmişə özündən böyüklərlə oturub-durmağa adət edən bu qəhrəman oğlan hələ həyat sənədini, pasportunu almayıb. Amma səngərlərdən əl çəkmir, gah silahın xəznəsini doldurur, gah cəsəd daşıyır, gah da döyüslərə girir. Cəbhəçilər nə qədər tənbeh edirlərsə, xeyri yoxdur... İlqar gecələr də yatmır... Vətən məhəbbəti, torpaq qeyrəti onun qəlbinə elə hakim kəsilib ki, onu bu işdən çəkəndirmək çətindir. İlqar ölümdən qorxmur, yaman ərköyün, çilgün oğlandır.

Onun cəsurluğu haqqında danışan alay komandiri podpolkovnik Şirin Mirzəyev deyir ki, İlqara heyfim gəlir, çox cəld və cəsərlidir, hərbi təlim görməyib, yaşı azdır, Allah özü ona rəhm eləsin... Ən qaynar nöqtələrə can atır... Heç kimi eşitmir... Əgər özünü qorusa gələcəkdə yetkin hərbcı ola bilər...

ШАРИФОВ ИЛЬГАР ШАМСАДДИН оглы

Ильгар — лучший боевой товарищ Ильхама. Лишь благодаря счастливому случаю он остался живой. Этот неустрашимый парень, которому нет и шестнадцати лет, любит бывать среди взрослых. Почти все время он проводит в окопах, начинает магазины патронами, помогает выносить мертвые тела погибших бойцов, а то и сам вступает в бой. Ильгар бесстрашен, не боится смерти.

Рассказывает командир полка Ширин Мирзоев: «Ильгар решительный, смелый парень, но еще очень юный, неопытный, не искушенный в военном деле человек. Да хранит его Аллах. Он очень непослушный, строптивый мальчик, рвется в самые горячие точки. Я очень боюсь за него. Если пощадит себя, в будущем из него получится отличный вояка.»

Azərbaycanda genosid gedir...

Hüseynov Allahverdi Qaçay oğlu – bu pəhləvan Şuşada göz açıb, dünyaya gəlib, elə düşmən gülləsinə də oranın müdafiəsində tuş olub. Şuşada!... Dünyanın ecazkar, nadir çiçəyi olan “Xarıbülbül” bitən yerdə... Qeyri-adi abı-havası ilə məşhur olan Cıdır düzünün yaxınlığında... Neçə dərdin dərmanı olan İsa bulağının üstündə... Erməni quldurlarının tamah saldığı, həsrət qaldığı Şuşada!... Elə orda... orda on beş erməni qulduru ilə üz-üzə gəlib... Yağı ilə atışıb... Səkkiz güllə yarası ilə dörd yerdən yaralanıb... Bir təsadüfdən sağ qalıb... Hələlik bədənində üç giliz var...

Onun ləqəbidir Pəhləvan... Elə cüssəsi də pəhləvanı xatırladı... Bu igid özünü şux göstərsə də, hiss edirdim ki, yaraları onu yaman incidir. Odur ki, çox danışıрмаq istəmədim...

3.V.1992.
Saat 5⁰⁰.
Bakı şəhəri.
Qospital, 10-cu palata.

В Азербайджане осуществляется геноцид...

Гусейнов Аллахверди Гачай оглы... Этот богатырь родился в Шуше и был ранен вражеской пулей, защищая свой родной город. Шуша... Место, где растет и цветет невиданное чудо, редчайший цветок «Хары-бюльбюль» («Ятрышник»). Вблизи славящегося необыкновенными климатом знаменитого Джыдыр дюзю... На роднике Иса булагы, известного своими уникальными целебными свойствами... В городе Шуша, на который издавна с завистью зарились армянские бандиты... Именно там он встретился лицом к лицу с пятнадцатью армянскими подонками... Вступил с этими заклятыми врагами в неравную перестрелку... Был ранен восемью пулями... Совершенно случайно остался жив... Пока еще в его теле сидят три пули...

Ему дали прозвище «Пехливан» («Богатырь»)... Он действительно богатырского сложения... Хотя этот герой и старался выглядеть бодрым, я чувствовала, что ранения причиняют ему мучительные страдания. Поэтому я решила своими разговорами его особенно не беспокоить...

3 мая 1992 года, время 5-00
Баку. Госпиталь. Палата № 10.

Azərbaycanda müharibə gedir...

1992-ci il aprelin 27-də Qarabağın müdafiəsində yaralanan oğullardan biri də Müzəffər olur...

Qarabağda talan gedir... Müzəffər erməni quldurlarının mühasirəsinə düşür... Keyli atışmadan sonra yaralanır. Yaralı halda belə hücumu davam etdirir. Düşmənin qarşısında susmur. Tapşırılan əməliyyatları müvəffəqiyyətlə yerinə yetirəndən sonra, qərargaha tərəf sürünür. Cəbhə yoldaşları onu da xilas edirlər...

Əhsən sənə igid qardaşım!... Tarix qəhrəmanları heç vaxt unutmur!...

Onun növbətçi həkimi deyir ki, xəstənin on ikinci fəqərədən aşağı hələlik heç bir hissiyyatı yoxdur. Biz çalışacağıq ki, xəstə lazımı müalicələri alıb döyüşə qayıda bilsin.

2.V.1992.
Saat 6⁰⁰.

**Bakı şəhəri. Qospital.
Reanimasiya şöbəsi.**

В Азербайджане идет война...

Одним из смельчаков, получивших ранение при защите Карабаха 27 апреля 1992 года, был и Музаффар...

В Карабахе грабеж и разор...

Музаффар попал в окружение армянских бандитов... После долгой перестрелки его ранили. Несмотря на ранения он продолжал отстреливаться. Враги не могли заставить его умолкнуть. Только выполнив успешно возложенную на него задачу, он стал ползком выбираться к штабу. Фронтовые друзья пришли ему на помощь и спасли его... Хвала тебе, мой отважный брат... История никогда не забывает своих героев...

Дежурный врач сказал, что Музаффар пока потерял всякую чувствительность ниже двенадцатого позвонка.

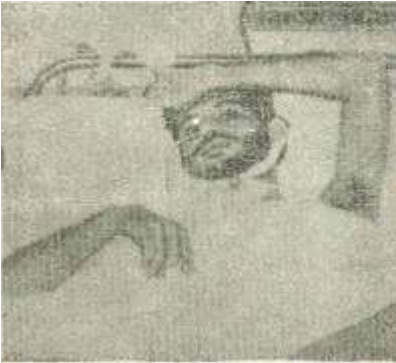
Мы будем делать все возможное, чтобы вылечить раненого и помочь ему вернуться на фронт...

**2 мая 1992 года, время 6-00
Гор. Баку. Госпиталь. Отделение
реанимации.**

Azərbaycanda müharibə gedir...

Minlərlə qeyrətli Azərbaycan oğulları amansız müharibənin qurbanları olur...

Azərbaycanda müharibə gedir... Oğullar, həm də cəsarətli və qeyrətli oğullar sinələrini güllə önünə verir... Qeyrət güclü olanda nələr olmuş, İlahi?!

danışa bilmir...

Türkiyədən doğma yurdu Qarabağın səsinə, sorağına dayana bilməyib gələn igidlərə nə deyəsən, nə ad verəsən...

Əliyev İbrahim Kərim oğlu!... Onu Azərbaycan xalq cəbhəsinin ən fəal nümayəndəsi kimi tanıyırdım. Mitinglərdə kəsərli, məntiqi çıxışlarını eşitməşdim. Bu gün isə İbrahim susub...

Əlin qurusun yağı, natiqi də çənəsindən vurarlarmı?! Qolun qırılsın düşmən, Atatürk Öyrənc yurd sərbəst müxbirinə də güllə atardılarmı?!

Türkiyədə təhsil alan bu gənc cəmi bircə ildir ki, Azərbaycanın ən savadlı yetirməsi kimi Ankara universitetinə qəbul olunub. Qarabağın qara taleyi bu gənci orda da rahat buraxmayıb. İbrahim iki-üç aylıq da olsa öz vətəndaşlıq borcundan çıxmaq üçün Qarabağın ən qaynar nöqtəsi olan Şuşaya, döyüş meydanına gedib.

Hələlik danışa bilmir... Əlləri əsə-əsə anası Elmira Əliyeva Vəli qızına bu cümlələri yazdı: “Ana, qurbanın olum, heç darıxma!... Oğlun dörd erməni qulduru öldürüb!... Mühasirəyə düşmüşdük... Qayıbalı kəndində... Allah qorudu... Darıxma, ana, sağalaram!...”.

В Азербайджане идет война...

Тысячи отважных сынов Азербайджана стали жертвами жестокой войны...

В Азербайджане идет война... Юноши, отважные сыновья Азербайджана собственной грудью заслоняют родину от вражеских пуль... Когда сильно мужество и на арену вступает чувство чести, что только не становится возможным, о Боже?..

Что можно сказать и как назвать героев, отозвавшихся из Турции на зов Карабаха и прибывших защищать его...

Алиев Ибрагим Керим оглы... Я его знала, как самого активного члена Народного Фронта Азербайджана. Я слышала его действенные, впечатляющие, логичные выступления на митингах. Однако сегодня Ибрагим молчит, он не может говорить...

Да отсохнет рука ненавистного врага, посмеявшего ранить оратора в челюсть. Да отсечется рука, проклятого врага, поднявшего ее на свободного корреспондента страны Атаюрка.

Этот юноша, получающий образование в Турции, всего один год, как принят в Анкарский университет в числе наиболее подготовленных азербайджанских абитуриентов. Однако черные дни Карабаха и там не давали покоя этому юноше. Ибрагим для выполнения своего гражданского долга прибыл хотя бы на два-три месяца в самую горячую точку Карабаха Шушу, чтобы принять участие в ее защите...

Пока он не может говорить... Трясущейся рукой он написал своей матери Эльмире Вели кызы Алиевой следующие несколько фраз: «Мама, да буду я твоей жертвой, не беспокойся... Твой сын уничтожил четырех армянских бандитов... Мы попали в окружение... В селе Гайбалы. Нас защитил Аллах... Не беспокойся, мама, я поправлюсь...»

29. IV. 1992

saat 7⁰⁰
**Bakı şəhəri. Qospital
reanimasiya şöbəsi**

Azərbaycanda qırğın var...

Təəssüflər, çox təəssüflər olsun ki, Qaybalı döyüşündən yaralı gələn Zülfünün son dəqiqələrini çəkə bilmədik... O, başından, qarın nahiyəsindən aldığı yaradan ayağa qalxmadı... Minlərlə qeyrətli oğullarımızdan biri kimi dünyasını dəyişdi... Həkim Nikitinin dediyinə görə, son nəfəsində də “Qarabağ!” deyib gözlərini yumdu və bir daha açmadı...

**29.IV.1992.
Saat 6⁰⁰.
Bakı şəhəri. Qospital.
Reanimasiya şöbəsi.**

В Азербайджане идет истребление населения...

Жаль, очень жаль, что нам не удалось сфотографировать вернувшегося раненым из сражения из Гайбалы Зульфи в последние минуты его жизни... Он так и не мог подняться после тяжелых ранений в область живота... Как и многие тысячи других наших отважных молодых людей и он ушел из жизни... По словам врача Никитина, последним произнесенным им словом было слово «Карабах»... Произнеся его, он закрыл глаза и больше уже их не открыл...

**29 апреля 1992 года, время 6-00
Гор. Баку. Госпиталь. Отделение
реанимации.**

Azərbaycanda talan var...

Azərbaycan tibb texnikumunun tələbəsidim... Ayaqlarımdan yaralanıb... Bu igid deyir ki, məni döyüşə bir Vətənə məhəbbətim, bir də xalqımın qeyrətli oğlu Əbülfəz Elçibəyə olan inamım və hörmətim aparıb... Mən inanıram ki, onun tutduğu yol bizi azadlığa, istiqlaliyyətə aparacaqdır... Odur ki, sağalan kimi cəbhəyə qayıdacam! Məni dostlarım və qrup yoldaşlarım Aslanla Nazimin taleyi də narahat edir. Onların da qisasını alacağam!.

**29.IV.1992.
Saat 6³⁰.
Bakı şəhəri. Qospital.**

Азербайджан разоряют...

Он студент Азербайджанского медицинского техникума... Ранен в ноги... Этот отважный юноша говорит, что его заставили взяться за оружие и встать на защиту своей земли любовью к Родине и еще вера и уважение к достойному сыну народа Абульфазу Эльчибеку... Я верю, — говорит он, — что избранный им путь приведет нас к свободе и независимости... Поэтому, как только поправлюсь, вновь вернусь на фронт. Меня беспокоит также судьба моих друзей и товарищей по группе Аслана и Назима. Я обязательно отомщу за них.

29 апреля 1992 года, время 6-30.

Гор. Баку. Госпиталь.

Şuşada döyüş gedir...

İnanma, inanma, inanma ki, Cabbarın, Seyidin, Üzeyirin beşiyi olan Şuşada erməni quldurları meydan sulaya...

İnanma, inanma, inanma ki, İsa bulağından erməni murdarları su içə...

İnanma, inanma, inanma ki, Cıdır düzünə, Gəlin qayasına murdar erməni nəfəsi dəyə...

Buna inanmaq xəyanətdi... Buna inanmaq qəbahətdir... Ən azı isə cinayətdir...

Amma belə oldu... hələlik bu cürdür...

Şuşada qanlı döyüşlər gedir... Şuşaya murdar erməni addımları dəyir...

В Шуше идут бои...

Не верь, не верь, ни за что не верь, что на родине Джаббара, Сеида, Узеира городе Шуше армянские бандиты будут править бал...

Не верь, не верь, ни за что не верь, что поганые армяне будут пить воду из родника Иса булагы...

Не верь, не верь, ни за что не верь, что долины Джыдыр дюзи и скалы Гялин гаясы коснется поганое армянское дыхание...

Верить этому было бы предательством... Верить этому было бы кошунством... Самое меньшее, это было бы преступлением...

Однако это все же случилось... Пока, во всяком случае...

В Шуше идут кровопролитные бои... Землю Шуши поганят армянские ноги...

Azərbaycanda soyqırımı davam edir...

Aslanov Vahid Cəmil oğlu dözə bilmir bu müsibətlərə... Doğma torpağının, milli qeyrətinin yaman təəssübünü çəkir... Mərimi qəlpəsi ilə başından güllə yarasını da Şuşada Qayıbalı döyüşündə alıbdir... Cərrahiyyə əməliyyatından sonra vəziyyəti xeyli yaxşılaşsa da hələ danışa bilmir. Tez-tez əlini yumruqlayıb düşməni hədələyir... Həkimisi Pirverdi Məstiyevin fikirləri ümid verir ki, Vahid tezliklə sağalıb xəstəxanadan çıxacaq...

2.V.1992.

Saat 7⁰⁰.

Bakı şəhəri. Qospital.

Reanimasiya şöbəsi.

В Азербайджане идет истребление нации...

Асланов Вахид Джамиль оглы не может перенести всех этих мучений... Он глубоко переживает страдания родной земли, унижение национального достоинства народа... Осколочное... и пулевое ранение в голову он получил в Шуше, в сражении за Гайбалы... Хотя после хирургической операции состояние его значительно улучшилось, однако пока говорить он не может... Часто, сжимая кулаки, он грозит ими врагу... Согласно мнению его лечащего врача Пирверди Мастиева, можно надеяться, что Вахид скоро поправится и выпишется из больницы.

2 мая 1992 года, время 7-00 часов

Гор. Баку. Госпиталь. Отделение реанимации.

Azərbaycanda soyqırımı davam edir...

Qəmbərov Ramiz Bulud oğlu da qeyrətli oğulların cərgəsindən uzaqlaşdı. Dünyasını dəyişib əbədiyyətə qovuşdu... Yeni salınmış qəhrəmanlar diyarına – şəhidlər xiyabanına əbədi sakin oldu. Aprelin 30-da Şuşanın Kosalar kəndinin müdafiəsində həlak oldu...

Deyirlər ki, yaman cəsür, yaman igid oğlan imiş Ramiz!... Şuşada Xalq cəbhəsinin sədri, AXC Ali Məclisinin də üzvü idi...

Xeyli vaxt idi ki, özü kimi bir qeyrətli qıza da nişanlanmışdı. Nişanlısı

yaman əzablar çəkir... Unuda bilmir, o təmiz, saf və qeyrətli sevgilisini.... Bilmir ki, neyləsin, necə təsəlli tapsın...

Cəbhə yoldaşları Ramizin silahını ancaq onun nişanlısına etibar etdilər.... O isə bu silaha sarılıb yağılardan sevgilisinin qisasını alacağına qətiyyətlə söz verdi.... Bəlkə, bu yolda təsəlli tapa biləcək gözəl qız!...

Ulu tanrı, sevib sevgilisinə qovuşa bilməyənlərə səbr ver!...

4.V.1992.

Saat 2⁰⁰.

Şuşa şəhəri. Qərargah.

В Азербайджане продолжается истребление нации...

Гамбаров Рамиз Булуд оглы тоже оказался выбитым из рядов отважных защитников Родины. Он покинул этот мир и слился с вечностью... Он стал одним из постояльцев недавно созданной Аллеи жертв. Он погиб 30 апреля при защите села Косалар около Шуши...

О нем говорят, что это был исключительно отважный и смелый парень... В Шуше был председателем Народного Фронта. Он был также членом Высшего Меджлиса Народного Фронта Азербайджана...

Уже довольно продолжительное время он был обручен с такой же отважной девушкой, как он сам. Его невеста безмерно страдает... Она никак не может забыть своего чистого, преданного и отважного возлюбленного... Не находит себе места, не знает что делать, как утешиться...

Фронтные товарищи личное оружие Рамиза доверили только его невесте... Она дала твердое слово, что вооружится этим оружием и отомстит врагам за своего любимого... Быть может, только таким путем сможет хоть в какой-то мере эта красивая девушка утешиться.

Великий Боже. Даруй хоть немного терпения тем, кто любил и никогда уже не сможет соединиться со своим любимым...

2-00 часа

Город Шуша. Штаб.

Azərbaycanda qırğın var...

Gündə bir kəndinə, bir mahalına, bir şəhərinə basqın edirlər bu yiyəsiz məmləkətin... 7 may 1992-ci il ayın 8-nə keçən gecə saat 3-ə 15 dəqiqə işləmiş erməni quldurları səfəli Şuşa şəhərinə soxulur... Növbəti təcavüz başlanır... Gecələr ova çıxan bu qəddar vəhşilər sakit və dinc əhaliyə hücumla keçirlər... Birinci yolda "Kolxozstroy" postunu tutub türməyə gedən yolla irəliləyirlər... Ruslardan xəyanət məqsədilə alınmış güclü texnika qarşıda, erməni quldurlarından hazırlanmış piyada ordu isə arxada gəlir....

Abidələr şəhəri Şuşanın yaraşıqlı binaları topların, pulemyotların güclü atəşi altında darmadağın olduqca ölənlər ölür, qalan uşaqlar, qocalar, analar, bacılar isə bu müdhiş gecənin göz görməyən qaranlığı və bir də atılan qranatların, topların heybətli səşindən vahiməyə gəlir!... İmdad, kömək istəyirlər rəhbərlərindən... Bu məmləkətin sahiblərindən... Bir də ulu tanrıdan... Murdar erməni ayağı, erməni addımları bu torpağa dəydikcə Həzrəti Abbasın ocağı titrədir bu torpağı. İmamın ruhu erməni murdarlarına yaxınlaşmaq istəmir... Bəndələrindən umur bu köməyi...

Bəndələrin isə başını Bakıda prezidentlik həvəsi yaman qatmışdı... İş var bu bəndələrin.... Onlar deyirlər ki, hələ müharibə vaxtı deyil.... Vacib işlərini görüb qurtarandan sonra kömək edərlər Qarabağa.... Kiminsə prezident seçilmək şansını görüb qorxuya düşüb bu bəndələr....

İnlə, ana torpaq, ağla Qarabağ,

Hər kəsin qəlbini özün ara, bax!...

Ayaqyalın, başıaçıq İsa bulağına, Cıdır düzünə doğru qaçır bu günahsız insanlar... ağlaşa-ağlaşa.... nalə çəkə-çəkə.... qaçır... qaçır.... Görəsən kimin üstünə qaçır onlar?.... Hansı doğmasının yanına pənah aparır onlar?.... Özləri də bilmir!....

Bu instinqdir...

Ali Sovetin qarşısında isə kabab tüstülənir.... Alovlu mitinqlər gedir.... Hacı Əbdül istiqlaliyyətdən, gələcək xoşbəxtlikdən dəm vurur, vədlər verir... Ayaz Niyazovıç ona kəsilən 10 min manat əmək haqqı ilə dolana bilmir.... O, yenidən hakimiyyətə gəlməlidir, - deyir...

9 may 1992-ci il səhər saat 10⁰⁰-da Bakıdakı hərbi xəstəxanada qan su yerinə axır.... Yaralıların sayının haqq-hesabı yoxdur.... İgid oğulların bədənələrindən çıxarılan qadağan olunmuş zəhərli kimyəvi qırğın silahlarının qəlpələri həkimləri heyrətə gətirir....

Qospitalın rəisi podpolkovnik İbrahimov Vaqif qəlpələri bir-bir Almaniyadan gəlmiş Hans adlı bir jurnalistə göstərir....

Şuşada qırğın davam edir.... Yaralılar xəstəxanada zarıyır... Ölənlərin sahibləri nalə çəkib ağlayır.... Hacı Əbdülün kababının tüstüsü Ali Sovetin qabağından keçənlərin ağzını sulandırır....

Əzimov Mahir Tanrıverdi oğlu, Cəfərov Fəzil İlyas oğlu, Ağayev İslam Qəhrəman oğlu, Bünyadov Mahmud Ramazan oğlu, Teymurov Bəylər Vaqif oğlu, Əsədov Firdovsi Xosrov oğlu, Abdullayev Fəxrəddin Arzu oğlu, Vəliyev Camal Kamal oğlu, Məmmədov Əbülfət Qubad oğlu və b. ağır yaralılarıdır...

Burda bir gənc həkim də yaman gileylidi öz millətindən... Yaman gileylidi... Ali Sovetin qarşısındakı kabab tüstüsündən... O, Rzayev Şəmsəddin Həsən oğludur!... Deyir ki, mən bu dəhşətli günümüzdə Ali Sovetin qarşısında kabab tüstüsünə yığılanların sənədlərində daşdıqları “azərbaycanlı” ifadəsindən imtina edirəm...

Onu başa düşürəm... Hiddətlənmə, həkim, - deyirəm, - Siz xalqımıza gərəksiniz, zaman gələcək hər bir müqəssir öz cəzasına çatacaq!

10.V.1992.

Saat 3⁰⁰.

Bakı şəhəri. Qospital.

В Азербайджане происходят массовые убийства... Ежедневно совершаются нападения то на село, то на область, то на город этой бесхозной, оставленной на произвол судьбы, страны... 7 мая 1992 года, в ночь на 8 мая, в 2 часа 15 минут армянские банды вторглись в благодатный город Шушу... Так началась очередная агрессия... Эти охотящиеся ночью кровожадные хищники напали на мирное население...

Захватив пост «Колхозстрой», они стали продвигаться по дороге в сторону тюрьмы... Впереди гремела гусеницами бронированная техника, а следом, под ее защитой, подготовленная из армянских банд пехота...

По мере того, как город древних азербайджанских памятников Шуша, его уникальной красоты здания, сильным огнем артиллерии и тяжелых пулеметов превращались в руины, люди гибли массами. Оставшиеся в живых дети, старики, матери, сестры в кромешной тьме той кошмарной ночи безумели от страха, оглушенные грохотом разрывов гранат и пушечных снарядов... Они ждали помощи и поддержки от руководителей своей республики... От хозяев своего государства... И еще от Господа Бога... По мере того, как поганые ноги армян оскверняли освященную азербайджанскую землю, очаг святого Аббаса приводил эту землю в содрогание. Душа святого имама всячески протестовала против присутствия армянских поганцев... Она рассчитывала на помощь последователей веры...

Однако голова последователей веры в Баку была целиком забита заботами о предстоящих президентских выборах... Они были заняты своими привычными делами... Они считали, что теперь не время воевать... Когда они завершат свои важные дела, только после этого удосужатся оказать помощь Карабаху...

В сердце каждого ты должен разобраться сам...

Страдай, родная земля, плачь, Карабах,

Босыми, с непокрытыми головами бегут эти ни в чем неповинные люди на Иса Булаг, в Джыдыр дюзи... плача и рыдая... со стонами и воплями... бегут... бегут... Куда они стремятся, откуда ждут помощи?.. На помощь какого родного и мудрого человека они рассчитывают?.. Они и сами не знают...

Это инстинктивное бегство от опасности...

А перед зданием Верховного Совета дымятся шашлыки... Бушуют шумные митинги... Гаджи Абдул разглагольствует о независимости, о грядущем счастье, раздаёт обещания... Аяз Ниязович не может уложиться своими расходами в выделенные ему десять тысяч рублей ежемесячного жалования... Он говорит, что снова должен вернуться к власти...

9 мая 1992 года в 10 часов утра в бакинской больнице, известной под названием «Госпиталь» кровь течет потоками, словно вода... Количество раненых трудно сосчитать... Извлеченные из тела раненых осколки приводят врачей в шоковое состояние: это осколки начинены запрещенным еще в 1947 году химическим составом, используемым для массового уничтожения...

Начальник госпиталя подполковник Вагиф Ибрагимов считает по одному и показывает эти отравленные осколки прибывшему из Германии журналисту по имени Ганс...

В Шуше истребление населения продолжается... Раненые стонут в больницах... Родные умерших рыдают с причитаниями, и воплями... Дым шашлыков Гаджи Абдула наполняет рты проходящих мимо Верховного Совета слюной...

В числе тяжело раненных: Азимов Махир Танрыверди оглы, Джафаров Фазиль Ильяс оглы, Агаев Ислам Гахраман оглы, Буньятов Махмуд Рамазан оглы, Теймуров Бейляр Вагиф оглы, Асадов Фирдовси Хосров оглы, Абдуллаев Фахраддин Арзу оглы, Велиев Джамал Камал оглы, Мамедов Абульфат Губад оглы и многие, многие другие...

Здесь один молодой врач громко выражает недовольство своей нацией... Очень сильно недоволен... Чего стоит шашлычный дым перед зданием Верховного Совета... Зовут его Рзаев Шамседдин Гасан оглы. Он говорит, что в эти страшные для нас дни в паспортах тех, кто сбежался на запах шашлычного дыма к зданию Верховного Совета, он вычеркнул бы слово «азербайджанец»...

Я его полностью понимаю... Не горячись, доктор, — обращаюсь я к нему. — Вы нужны нашему народу... Придет время и каждый получит по своим заслугам...

10 мая 1992 года, время 3-00 часа.

Город Баку. Госпиталь.

HARAY, ELLİLƏR, HARAY...

Qeyrət dəmidir bu gün, haray ellilər haray...,
Hünər vaxtıdır bu gün, haray ellilər haray...

Yurdumun naləsinə, didilmiş cəsədlərin qaranquşlara dönən o ruh
cəhcəhəsinə, körpələrin səsinə hay verməyin anıdır, haray ellilər haray...
Koroğlular, Nəbilər, Babəklər meydanıdır, haray ellilər haray...
Cavanşirlər, Xətailər taxtıdır, haray ellilər haray...
İndi qeyrət dəmidir, indi hünər vaxtıdır, haray ellilər haray...
Düşməni aciz bilib saymazlığa salmayın... çaqqalı, canavarı dığa bilib
durmayın...
Burda başqa əllər var, burda gizli sirlər var.... yumşalıb uduzmayın... haray
ellilər haray...
Girov aparılan pəri qızların pərişan, gileyli saf ulduzların tapdanan isməti
səsləyir sizi, qisasa çağırır hər birinizi, haray ellilər haray...
Silahlanın qeyrətiniz, qəzəbinizlə, silahlanın qətiyyətli tələbinizlə.
Koroğlunun nəfəsindən güc,qüvvət alın...
Babəkimin qüdrətini bir yada salın...
Haraya ellilər haray...
Beş aylıq Azərin saf ürəyinə
Üç dəfə sancılan bıçaq izinə,
Natəvanın çıxarılan gözüne
Beyni dağıdılan körpə bir qızın “ana” naləsinə, ağlar səsinə,
Gözəl Xocalının itən izinə yatmayın, durmayın köməyə gəlin...
Qatilin dərslərini verməyə gəlin...
Haray ellilər haray...
Qəzəblidir, mərd xalqımın “boz qurdları”.
İsgəndəri, Niyazisi, İsaşı
Bilirəm ki, alacaqdır yağılardan bu dəhşətli qisası...
Haray ellilər haray...

ПРИДИТЕ, ЗЕМЛЯКИ, ПОМОГИТЕ

Сегодня время пробуждения чести,
придите, земляки, помогите...
Сегодня время подвигов,
придите, земляки, помогите...
Пришло время ответить на стон отчизны,
на плач ее детей,
Пришло время ответить улетевшим, как птицы
и с высоты взывающим к нам душам истерзанных людей.
Пришло время Кероглы, Наби, Бабеков.
Придите, земляки, помогите...

Пришло время правления Джаванширов и Хатаи,
придите, земляки, помогите...
Не считайте врага слабым, оцените коварство
шакалов и гиен.
Здесь есть страшные тайны... здесь есть коварные
вражеские руки...
Не смягчайтесь, пусть сердца ваши станут крепче камня —
иначе проиграете.
Проснитесь, земляки, придите,
Придите, земляки, помогите...
Зовут вас закатившиеся печальные звезды
Наших взятых в заложницы ангельских девушек,
Их истоптанная непорочность.
Вооружитесь поправленной честью своей, гневом праведным.
Проснитесь, земляки, придите,
Придите, земляки, помогите...
Вооружитесь решительностью своей,
Станьте сильнее от крика Кероглы,
Станьте сильнее от мощи Бабека,
Придите, земляки, помогите...
Во имя трижды проколотого штыком сердца
пятимесячного Азера,
Во имя выколотых глаз маленькой Натаван,
Во имя разможенного черепа трехлетней девочки,
Во имя последнего их со стоном произнесенного слова «Мама»,
Во имя исчезнувшего без следа красивого Ходжалы,
Во имя поруганной и обесчещенной нашей святыни — Шуши,
Проснитесь, поднимитесь, на помощь, придите...
Придите, земляки, помогите.
В гневе «боз гурды» моего мужественного народа,
Его Искендеры и Исы.
Придите, земляки, помогите,
Дать урок убийцам придите.
Отомстите, земляки, отомстите.

İSTƏKLİ OXUCU...

Bu qanlı hekayətin bir çox məqamlarında üç nöqtə görəcəksən... Təəccüblənmə bu nöqtələrin çoxluğuna... Bu nöqtələr deyə bilmədiyim, açıb ağartmağı bacarmadığım, qəlbimi didən, parçalayan, dilimin ucunu yandıran ifadələri əvəz edir.

İnsanın əli hər yerdən üzüləndə sözə, onu da bacarmayanda nöqtələrə sığınarmış.

Bu nöqtələrdə sən də özündə cavabını tapa bilmədiyən bir çox suallara cavab ara.

Qarabağ talanı baş alıb gedir... Kənd kənd dalınca, şəhər şəhər dalınca əlimizdən çıxır.... Və bu gedişlə əlimin altındakı kitabın yazılıb başa yetməyi uzun çəkəcək.... Qoy bundan sonra başımıza gələn hal-qəziyyələri də sizə bu nöqtələr söyləsin....

ДОРОГОЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В этом кровавом повествовании во многих местах тебе встречалось отточие... Не удивляйся этому... Эти отточия указывают на то, что мне не все удалось выразить, что я оказалась бессильной полностью раскрыть многое важное и нужное... Эти отточия стоят на месте тех слов и выражений, которые я не нашла и не записала, но которые разрывают мне сердце, гнетут и терзают мою душу...

Когда человеку трудно, когда он, несмотря на все свои усилия, не может достичь желаемого, он прибегает к словам и выражениям, находя в этом какое-то утешение. Но если и это ему не очень удастся, то бедняге остается одно: рассчитывать на отточия...

И все же хотелось бы надеяться, что эти маловыразительные отточия в какой-то мере, хотя бы намеками, помогут тебе отыскать ответы на те вопросы, на которые ты сам пока еще не мог найти ответа...

Карабахский разгром и геноцид все еще продолжается... Мы продолжаем терять село за селом, город за городом... Если так будет продолжаться, то завершение книги, посвященной этим событиям, растянется надолго... Однако, как знать?.. Последние события в руководстве республики позволяют надеяться, что не за горами то время, когда вместе отточий будет, наконец, поставлена долгожданная точка. Но не будем забегать вперед и завершим это повествование многозначительным и обнадеживающим отточием...

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Proloq
Əfsanəyə bənzər həqiqətlər
Qaradağlının qara günləri
Haraya hay vermədilər
Qanlı hekayələr
O pay əllərdə qaldı
Günahsız qurbanlar
Qırğından yüz gün sonra
Sel yerinə axan qanlar
Haray ellilər, haray
İstəkli oxucu

СОДЕРЖАНИЕ

Пролог
Истины, напоминающие легенды
Черные дни Карадаглы
На зов не откликнулись
Кровавые повествования
Тот дар остался в чужих руках
Невинные жертвы
Сто дней после войны
Кровь, текущая рекой
Придите, земляки, помогите
Дорогой читатель

kiçik və ortayaşlı məktəblilər üçün

Fəridə Hicran

Qarabağda talan var

Bakı. Gənclik. 1992.

Nəşriyyatın direktoru *Ə.T.Əliyev*
Mətbəənin direktoru *M.N.Nəbiyev*.

Bədii redaktoru *T.Qasımov*.

Rəssamı *Firavan*

Texniki redaktoru *N.Şərifova*.

Korrektoru *D.Məlikova*.

İB № 6214

Yığılmağa verilmiş 18.07.92. çapa imzalanmış
24.09.92. Kağız formatı 84x108 1/32. Mətbəə kağızı
№ 1. Ədəbi qarnitur. Yüksək çap üsulu. Şərti ç/p 8, 40.
Rəngli şərti ç/v 8,61. Uçot nəşr v. 7,45. Tirajı
20000. Sifariş № 169.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Mətbuat Komitəsi.
“Gənclik” nəşriyyatı Bakı, Hüsü Hacıyev küçəsi, 4.
Azərbaycan Dövlət Nəşriyyat Poliqrafiya birliyi,
“Azərnəşr”, Əli Bayramov küçəsi, 3.